

**НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА**

*Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису*

МОЩОНСЬКИЙ ВЛАДИСЛАВ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 342.7 (477)

ДИСЕРТАЦІЯ

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ТА
КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В
УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В
УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право
Галузь знань – Право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело _____

Науковий керівник
Грищенко Роман Сергійович
кандидат юридичних наук

Кропивницький – 2025

АНОТАЦІЯ

Мошонський В. О. Адміністративно-правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 (081 – Право). Науково-дослідний інститут публічного права, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. Кропивницький, 2025.

У дисертаційному дослідженні наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягало у тому, щоб з'ясувати сутність і особливості адміністративно-правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану, на основі чого надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення правових та організаційних засад здійснення відповідної спільної діяльності в сучасних умовах.

Акцентовано увагу на тому, що правовий режим воєнного стану, виходячи із його ключових ознак, призначається для консолідації державних ресурсів, а також активізації, систематизації та спрямування роботи публічних відомств на захист та відбиття збройної агресії, забезпечення державної незалежності і територіальної цілісності України.

Відмічено, що в рамках правового режиму воєнного стану на перший план виходить питання ефективності функціонування державного апарату та кожної його складової, які працюють в нетиповому, критичному режимі, а соціальний сектор, навпаки, обмежується у свободах на користь національної безпеки та благополуччя.

Обґрунтовано, що вплив правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України – це обумовлена

запровадженням даного режиму на території всієї держави (або її окремих територіях) активізація і трансформація діяльності правоохоронних органів, що орієнтується на підвищення їх ефективності у відбитті збройної агресії, підтримці державної незалежності, захисті територіальної цілісності в цілому, а також кожної людини і громадянина, зокрема. Виділено чинники, які обумовлюють специфіку впливу воєнного стану на діяльність правоохоронних органів

Встановлено, що взаємодія правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це особливі адміністративно-правові відносини між незалежними одне від одного правоохоронними органами України, в рамках яких вони провадять спільну діяльність за рахунок об'єднання сил та засобів (інформаційних, матеріально-технічних, кадрових), а також будь-яких інших необхідних ресурсів, виконуючи таким чином покладені на них завдання і функції, а також підтримуючи та забезпечуючи дію правового режиму воєнного стану на території України, а також передбачених ним дій та заходів.

Узагальнено, що взаємодія та координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це дві важливі та взаємопов'язані категорії за допомогою яких правоохоронний сектор функціонує у комплексі, як цілісний блок спеціальних державних установ, що, безперечно, позитивно впливає на безпекове середовище та рівень підтримки внутрішньої стабільності держави в умовах ризиків її незалежності, територіальній цілісності та суверенітету.

Доведено, що мета взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану полягає в організації, забезпеченні та безпосередньому співробітництві правоохоронних органів при вирішенні питань, пов'язаних із захистом незалежності, територіальної цілісності, суверенітету нашої держави та сумісної реалізації правоохоронної діяльності в контексті протистояння зовнішнім загрозам. Відповідно до мети сформульовано завдання відповідної взаємодії та координації.

Аргументовано, що функції взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану - це регламентовані законодавством України ключові напрями практичної реалізації мети і завдань досліджуваної спільної діяльності. Відповідні функції поділено на: загальні та спеціальні функції притаманні окремо категорії взаємодії і координації. Зазначено, що загальними для обох видів є: забезпечення національної безпеки, підтримку правопорядку на території держави, боротьбу зі злочинністю, планування.

Обґрунтовано, що законодавчі акти, які закріплюють правові засади взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану, доцільно розподілити на декілька груп: 1) закони, що визначають зміст правового режиму воєнного стану та національної безпеки; 2) нормативно-правові акти про взаємодію в межах кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності; 3) відомчі нормативно-правові документи правоохоронних та інших державних органів, які закріплюють юридичні засади та підстави здійснення спільної діяльності.

Констатовано, що в системі правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму ключове місце відводиться нормам адміністративного права, адже саме вони: 1) закріплюють правовий статус правоохоронних органів, як суб'єктів реалізації публічно-владних повноважень; 2) визначають сфери, порядок, особливості, межі та інші організаційні моменти взаємодії та координації правоохоронних органів; 3) окреслюють зміст правового режиму воєнного стану, а також специфіку його впливу на порядок реалізації публічної влади в країні; 4) встановлюють адміністративно-правові механізми взаємодії та координації.

З'ясовано, що адміністративно-правові механізми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму - це визначені нормами чинного законодавства спеціальні групи регламентованих законодавством адміністративно-правових форм, засобів,

заходів, інструментів та процедур, використання яких дозволяє реалізовувати цілі і завдання досліджуваної спільної діяльності з урахуванням сучасних викликів та загроз. Виділено перелік таких механізмів та надано їм змістовну характеристику

Доведено, що форми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану представляють собою зовнішній прояв практичної, взаємоузгодженої роботи вказаних вище суб'єктів, яка орієнтована на підтримання правопорядку та суспільної безпеки, а також реалізацію завдань, обумовлених воєнним станом. Розкрито перелік відповідних форм, а також надано їм характеристику.

Наголошено, що проведення спільних конференцій та розроблення науково-методичних рекомендацій забезпечує систематизацію знань, розробку уніфікованих підходів до вирішення практичних завдань, а також сприяє впровадженню ефективних інструментів реагування на виклики, що постають перед правоохоронною системою під час війни. Завдяки науково-методичній підтримці діяльність різних органів набуває внутрішньої узгодженості, а підготовка кадрів та практичне застосування законодавства базуються на перевірених, адаптованих до умов війни засадах.

Під методами взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану запропоновано розуміти врегульований нормами чинного законодавства набір інструментів та засобів, які в своїй діяльності використовують правоохоронні органи в процесі спільної роботи. До переліку цих методів віднесено: імперативний; диспозитивний; методи планування та прогнозування, а також інформаційний метод.

Узагальнено, що на сьогоднішній день в Європі та світі сформувались досить різноманітні підходи щодо функціонування правоохоронного сектору взагалі, а також взаємодії та координації правоохоронних органів, зокрема.

Обґрунтована необхідність розробки та прийняття «Концепції розвитку правоохоронних органів України на період до 2030 року», метою якої має бути формування ефективної, скоординованої та професійної системи правоохоронних органів, яка здатна забезпечити безпеку громадян, протидіяти злочинності, воєнним злочинам та іншим злочинам в Україні. Виділено ключові завдання, які має вирішувати даний нормативний документ в розрізі піднятої у роботі проблематики.

Наголошено, що запровадження міжнародних стандартів в розрізі піднятої у роботі проблематики має надважливе значення, оскільки: по-перше, вони забезпечують єдність підготовки фахівців для правоохоронних органів України, а також їх сумісності із міжнародними правоохоронними структурами (Інтерполу, Європолу та ін.) Їх імплементація дозволить уніфікувати правові основи співпраці, зменшити юридичні конфлікти між органами з різною підслідністю, та усунути прогалини у законодавстві, які створюють підґрунтя для неефективної або формальної взаємодії; по-друге, дають можливість змістовно розмежувати повноваження правоохоронних органів.

Зазначено, що важливим кроком на шляху вдосконалення правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів є розробка «Типового положення про порядок взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів».

Обґрунтовано, що професійна підготовка правоохоронців має надважливе значення з точки зору забезпечення ефективного функціонування всього правоохоронного сектору держави. Вона забезпечує високий рівень фахової компетентності, правової обізнаності, етичних стандартів і психологічної готовності до виконання складних завдань, в тому числі й обумовлених правовим режимом воєнного стану. Завдяки якісній підготовці правоохоронці здатні діяти відповідно до закону, ефективно

протидіяти злочинності, дотримуватися прав людини та взаємодіяти з громадськістю на засадах довіри й прозорості.

Аргументовано, що вдосконалення науково-методичного забезпечення в контексті вдосконалення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має стати основою для системного підходу для реформування правоохоронної сфери. Йдеться не лише про створення теоретичних концепцій, а про впровадження практичних рішень, заснованих на науковому аналізі, доказах, досвіді інших держав і реальних потребах українських правоохоронців в умовах правового режиму воєнного стану.

Ключові слова: правовий режим, воєнний стан, правоохоронні органи, взаємодія, координація, мета, завдання, функції, принципи, правові засади, адміністративні норми, адміністративно-правові механізми, форми, методи, зарубіжний досвід, вдосконалення, правові засади, організаційні засади, адміністративне законодавство.

Moshchonskyi V. O. Administrative and legal principles of interaction and coordination of law enforcement agencies under the legal regime of martial law in Ukraine. – *Qualifying scientific work on the rights of a manuscript.*

Dissertation for obtaining the scientific degree of candidate of legal sciences, specialty 12.00.07 (081 - Law). Research Institute of Public Law, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University. Kropyvnytskyi, 2025.

The thesis provides a theoretical generalization and a new solution to the scientific task, which was to clarify the essence and features of the administrative and legal principles of interaction and coordination of law enforcement agencies under the legal regime of martial law, on the basis of which to provide proposals

and recommendations aimed at improving the legal and organizational principles of implementing relevant joint activities in modern conditions.

It has been emphasized that the legal regime of martial law, based on its key features, is intended to consolidate state resources, as well as to activate, systematize and direct the work of public agencies to protect and repel armed aggression, ensure state independence and territorial integrity of Ukraine.

It has been noted that within the framework of the legal regime of martial law, the issue of the effectiveness of the functioning of the state apparatus and each of its components, which operate in an atypical, critical mode, comes to the fore, while the social sector, on the contrary, is limited in freedoms in favor of national security and well-being.

It has been substantiated that the impact of the martial law legal regime on the functioning of law enforcement agencies of Ukraine is the intensification and transformation of law enforcement activities due to the introduction of this regime throughout the State (or its separate territories), which is aimed at increasing their effectiveness in repelling armed aggression, maintaining State independence, and protecting the territorial integrity in general, as well as each person and citizen in particular. Factors that determine the specifics of the impact of martial law on the activities of law enforcement agencies have been identified.

It has been established that interaction of law enforcement agencies under martial law is a special administrative and legal relationship between law enforcement agencies of Ukraine which are independent of each other, and within which they carry out joint activities by combining forces and means (information, logistical, personnel), as well as any other necessary resources, thus fulfilling the tasks and functions assigned to them, and also supporting and ensuring the legal regime of martial law on the territory of Ukraine, as well as the actions and measures provided for by it.

It has been summarized that interaction and coordination of law enforcement agencies under martial law are two important and interrelated categories through

which the law enforcement sector functions in a complex, as an integral block of special state institutions, which undoubtedly has a positive impact on the security environment and the level of support for the internal stability of the state in conditions of risks to its independence, territorial integrity and sovereignty.

It has been proven that the purpose of interaction and coordination of law enforcement agencies under martial law is to organize, ensure and direct cooperation of law enforcement agencies in resolving issues related to the protection of independence, territorial integrity, sovereignty of our state and the joint implementation of law enforcement activities in the context of countering external threats. In accordance with the purpose, the tasks of the corresponding interaction and coordination have been formulated.

It has been argued that the functions of interaction and coordination of law enforcement agencies under martial law are regulated by the legislation of Ukraine as key areas of practical implementation of the goals and objectives of the joint activity under study. The corresponding functions have been divided into: general and special functions inherent in the separate categories of interaction and coordination. It has been noted that common to both types are: ensuring national security, maintaining law and order on the territory of the state, combating crime, planning.

It has been substantiated that legislative acts that establish the legal principles of interaction and coordination of law enforcement agencies under martial law should be divided into several groups: 1) laws that determine the content of the legal regime of martial law and national security; 2) regulatory legal acts on interaction within the framework of criminal proceedings and operational-search activities; 3) departmental regulatory legal documents of law enforcement and other state bodies that establish the legal principles and grounds for joint activities.

It has been stated that in the system of legal framework for interaction and coordination of law enforcement agencies under the legal regime, the key place is

given to administrative law provisions, since they: 1) establish the legal status of law enforcement agencies as subjects of the exercise of public authority; 2) determine the spheres, procedure, features, boundaries and other organizational aspects of interaction and coordination of law enforcement agencies; 3) outline the content of the legal regime of martial law, as well as the specifics of its impact on the procedure for the exercise of public authority in the country; 4) establish administrative-legal mechanisms of interaction and coordination.

It has been found that administrative and legal mechanisms of interaction and coordination of law enforcement agencies under the legal regime are special groups of administrative-legal forms, means, measures, instruments and procedures regulated by law, defined by the norms of current legislation, the use of which allows to implement the goals and objectives of the joint activity under study, taking into account modern challenges and threats. A list of such mechanisms has been singled out and a meaningful description has been provided.

It has been proven that the forms of interaction and coordination of law enforcement agencies under the legal regime of martial law are an external manifestation of the practical, mutually agreed work of the above-mentioned subjects, which is focused on maintaining law and order and public security, as well as the implementation of tasks determined by martial law. A list of relevant forms has been revealed, and their characteristics have been given.

It has been emphasized that holding joint conferences and developing scientific and methodological recommendations ensures the systematization of knowledge, the development of unified approaches to solving practical tasks, and also contributes to the implementation of effective tools for responding to challenges facing the law enforcement system during wartime. Due to the scientific and methodological support, the activities of various agencies acquire internal coherence, and personnel training and practical application of legislation are based on proven principles adapted to wartime conditions.

The methods of interaction and coordination of law enforcement agencies under the legal regime of martial law have been proposed to be understood as a set of tools and means regulated by the norms of current legislation that law enforcement agencies use in their activities in the process of joint work. The list of these methods includes: imperative; dispositive; planning and forecasting methods, as well as the information method.

It has been generalized that today in Europe and in the world there are quite different approaches to the functioning of the law enforcement sector in general, as well as to the interaction and coordination of law enforcement agencies in particular.

The need to develop and adopt the “Concept of Development of Law Enforcement Agencies of Ukraine for the Period Until 2030” has been substantiated, the purpose of which should be the formation of an effective, coordinated and professional system of law enforcement agencies that is capable of ensuring the safety of citizens, combating crime, war crimes and other crimes in Ukraine. The key tasks to be solved by this regulatory document in the context of the issues raised in the paper are highlighted.

It has been emphasized that the introduction of international standards in the context of the issues raised in the work is of paramount importance, since: firstly, they ensure the unity of training of specialists for law enforcement agencies of Ukraine, as well as their compatibility with international law enforcement structures (Interpol, Europol, etc.). Their implementation will allow to unify the legal framework for cooperation, reduce legal conflicts between agencies with different jurisdiction, and eliminate gaps in the legislation that create the basis for ineffective or formal interaction; secondly, they make it possible to meaningfully delimit the powers of law enforcement agencies.

It has been noted that an important step towards improving the legal framework for interaction and coordination of law enforcement agencies is the

development of the “Model Regulation on the Procedure for Interaction and Coordination of Law Enforcement Agencies”.

It has been substantiated that professional training of law enforcement officers is of paramount importance in terms of ensuring the effective functioning of the entire law enforcement sector of the state. It provides a high level of professional competence, legal awareness, ethical standards and psychological readiness to perform complex tasks, including those stipulated by the legal regime of martial law. Due to high-quality training, law enforcement officers are able to act in accordance with the law, effectively combat crime, respect human rights and interact with the public on the basis of trust and transparency.

It has been argued that improving scientific and methodological support in the context of improving the organizational principles of interaction and coordination of law enforcement agencies should become the basis for a systematic approach to reforming the law enforcement sector. This is not only about creating theoretical concepts, but also about implementing practical solutions based on scientific analysis, evidence, experience of other states and the real needs of Ukrainian law enforcement officers under the legal regime of martial law.

Keywords: legal regime, martial law, law enforcement agencies, interaction, coordination, goal, tasks, functions, principles, legal foundations, administrative norms, administrative-legal mechanisms, forms, methods, foreign experience, improvement, legal foundations, organizational foundations, administrative legislation.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Мощонський В.О. Мета і завдання взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Науковий вісник публічного та приватного права. 2024. Випуск 6. С. 209-213.

2. Мощонський В.О. Адміністративно-правові механізми взаємодії правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Науковий вісник публічного та приватного права. 2025. Випуск 1. С. 177-182.

3. Мощонський В.О. Поняття взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 7. С. 644-646.

4. Мощонський В.О. До характеристики принципів взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. KELM (Knowledge, Education, Law, Management). 2024. № 7 (67). С 222-225.

5. Мощонський В.О. Правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Право і суспільство. 2023. №2, Том 2. С. 504-508.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Мощонський В.О. Поняття координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21–22 лютого 2022 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 139–141.

7. Мощонський В.О. Окремі особливості впливу правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України. Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 13–14 березня 2023 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 131–133.

8. Мощонський В.О. До характеристики адміністративно-правових механізмів координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Тенденції та перспективи розвитку

юридичної науки сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 квітня 2024 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.

ЗМІСТ

ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	26
1.1. Поняття та особливості впливу правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України.....	26
1.2. Поняття взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану.....	42
1.3. Мета, завдання та функції взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану.....	54
1.4. Принципи взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану.....	70
Висновки до розділу 1	84
РОЗДІЛ 2 НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ	93
2.1. Правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану та місце у них норм адміністративного права.....	93
2.2. Адміністративно-правові механізми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану.....	107
2.3. Форми та методи взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану	123
Висновки до розділу 2	138
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВИХ ЗАСАД ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	144

3.1. Зарубіжний досвід взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів та можливості його використання в сучасних українських реаліях.....	144
3.2. Напрями покращення правових та організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів	159
Висновки до розділу 3	172
ВИСНОВКИ	179
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	186
ДОДАТКИ	216

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сьогодні перед Україною стоїть низка загроз, які обумовлені повномасштабною військовою агресією з боку російської федерації. Необхідність протистояти такому ворогу призвело до запровадження по всій території України правового режиму воєнного стану, який суттєво вплинув на функціонування всіх державних та недержавних інституцій, а також життя звичайних громадян. Особливо даний правовий режим позначився на роботі правоохоронного сектору держави, адже це призвело до зміщення акцентів діяльності правоохоронних органів у бік протидії диверсіям, боротьбі з колабораціонізмом, а також документуванням воєнних злочинів. Окрім того, було змінено пріоритетність оперативно-розшукової та слідчої роботи, що відображено в зростанні кількості кримінальних проваджень за відповідними статтями.

Все зазначене вище обумовило необхідність налагодження ефективної, спільної, взаємоузгодженої діяльності правоохоронних органів. Забезпечення належної взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів, що є критично важливим, як з безпекової, так і організаційно-управлінської точки зору, адже правоохоронні органи перестають діяти лише як гаранти необхідного правопорядку в державі та суспільстві, вони стають елементом цілісної системи національної безпеки, тісно пов'язаної з оборонним сектором, різними органами державної влади та військовим командуванням.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Окремі проблемні питання, пов'язані із діяльністю правоохоронних органів України, у своїх наукових працях розглядали: В.В. Біліченко, В.Т. Білоус, І.Л. Бомбергер, Г.Ю. Бондар, Р.Р. Грень, Р.С. Грищенко, С.Ф. Денисюк, О.Ю. Дрозд, О.В. Дручек, П.С. Єпринцев, В.В. Ковальська, А.Т. Комзюк, А.М. Куліш, В.І. Литвиненко, М.І. Мельник, Л.В. Могілевський, І.В. Однолько, О.С. Омельченко, А.А. Русецький, М.А. Хлистік, Т.О. Шкуля

та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, в науковій літературі недостатньо опрацьованою є проблема взаємодії та координації правоохоронних органів, зокрема в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Таким чином, відсутність комплексних монографічних досліджень, присвячених вказаній проблематиці, а також наявність низки прогалин та недоліків правового та організаційного характеру, пов'язаних із взаємодією та координацією діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану, обумовлюють актуальність та своєчасність представленого дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до: «Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року», затверджених Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019; «Стратегії національної безпеки України» затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020; «Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року», затверджено Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 1023-р; «Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки», схваленого Указом Президента України від 11.05.2023 № 273/2023. Окрім того, дисертація узгоджується з темою науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета та завдання дослідження *Мета* дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі аналізу наукових поглядів вчених, норм чинного законодавства та правозастосовної практики, з'ясувати сутність і особливості адміністративно-правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного

стану, на основі чого надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення правових та організаційних засад здійснення відповідної спільної діяльності зазначених суб'єктів в сучасних умовах.

Досягнення поставленої мети зумовлює потребу у вирішенні таких *завдань*:

- вдосконалити поняття та розкрити особливості впливу правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України;
- узагальнити особливості взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану;
- з'ясувати мету, завдання та функції взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану;
- окреслити принципи взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану;
- охарактеризувати правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану та встановити місце серед них норм адміністративного права;
- виділити адміністративно-правові механізми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану;
- окреслити форми та методи взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану;
- узагальнити зарубіжний досвід взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів та опрацювати можливості його використання в сучасних українських реаліях;
- з'ясувати напрями покращення правових та організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів.

Об'єктом дослідження є правові відносини, які виникають в процесі взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Методи дисертаційного дослідження. Основу дисертаційного дослідження складає сукупність загальних та спеціальних методів наукового пізнання. Так, використання логіко-семантичного та аналітичного методів дало можливість вдосконалити поняття та розкрити особливості впливу правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України (підрозділ 1.1), а також визначити поняття взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану (підрозділ 1.2). Структурно-логічний та системно-функціональний методи застосовувались з метою з'ясувати мету, завдання та функції взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану (підрозділ 1.3), окреслити принципи взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану (підрозділ 1.4); а також встановити форми та методи взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану (підрозділ 2.3). Охарактеризувати правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану та встановити місце серед них норм адміністративного права (підрозділ 2.1), а також виділити адміністративно-правові механізми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану (підрозділ 2.2), вдалось за допомогою використання методу документального аналізу. З метою узагальнення зарубіжного досвід взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів та опрацювання можливостей його використання в сучасних українських реаліях (підрозділ 3.1) застосовувався порівняльно-правовий метод. Метод моделювання та прогнозування застосовувався для того, щоб запропонувати напрями покращення правових та організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів (підрозділ

3.2). Застосування вказаних методів дало можливість комплексно підійти до розв'язань ключових завдань представленого дисертаційного дослідження.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять праці фахівців із галузі адміністративного права. Окрім того, було використано здобутки фахівців з інших галузевих дисциплін, зокрема: теорії держави і права, теорії управління, філософії, соціології, психології, тощо.

Нормативно-правову основу дисертаційної роботи становлять Конституція України, міжнародні договори та угоди у досліджуваній сфері, законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, норми яких спрямовані на регулювання відповідних суспільних відносин.

Інформаційною та емпіричною базою дисертаційної роботи є науково-періодичні видання, статистичні матеріали, тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація є однією з перших спроб після початку повномасштабного вторгнення, комплексно, на монографічному рівні, з'ясувати сутність і особливості адміністративно-правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану, на основі чого надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення правових та організаційних засад здійснення відповідної спільної діяльності.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків. Зокрема, в роботі:

вперше:

- здійснено розмежування понять взаємодія та координація діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану, на основі чого відзначено: *по-перше*, взаємодія є моделлю побудови відносин між правоохоронними органами, в той час як координація – це організаційно-упорядковуюча діяльність, яка спрямована на формування умов та забезпечення взаємодії; *по-друге*, попри вказане, координація не має

владного характеру, а її здійснення передбачає існування центрального суб'єкту, координатора, який спрямовує взаємодію інших учасників таких відносин, визначає її пріоритети, аналізує ефективність та дієвість, вказує на прогалини та недоліки, але не має влади над ними та не може прямо, в наказовому порядку впливати на них; *по-третє*, координація формалізована та обмежена, адже правоохоронні органи вільні у налагодженні взаємодії із іншими суб'єктами правоохоронної діяльності в межах своєї компетенції та повноважень, проте, координація існує тільки тоді, коли законодавством прямо визначено координатора;

- сформульовано мету взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану, яка полягає в організації, забезпеченні та безпосередньому співробітництві правоохоронних органів при вирішенні питань, пов'язаних із захистом незалежності, територіальної цілісності, суверенітету нашої держави та сумісної реалізації правоохоронної діяльності в контексті протистояння зовнішнім загрозам. Відповідно до вказаної мети сформульовано завдання та функції відповідної взаємодії та координації;

удосконалено:

- теоретичний підхід щодо характеристики принципів взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану, до яких віднесено наступні: верховенства права; законності; гуманізму; неприпустимості припинення повноважень; розмежування повноважень; взаємного розвитку та еволюції; добровільності;

- обґрунтування наукової думки про те, що законодавчі акти, які закріплюють правові засади взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану, доцільно розподілити на декілька груп: 1) закони, що визначають зміст правового режиму воєнного стану та національної безпеки; 2) нормативно-правові акти про взаємодію в межах кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності; 3) відомчі нормативно-правові

документи правоохоронних та інших державних органів, які закріплюють правові основи та підстави здійснення спільної діяльності;

- науковий підхід щодо узагальнення переліку форм взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану, до яких віднесено: нормотворчість (підзаконна); розроблення пропозицій та рекомендації із удосконалення законодавства; адміністративний договір; правозастосування та правореалізація; підготовка і реалізація спільних заходів; створення спільних робочих груп; проведення спільних конференцій, розроблення науково-методичних рекомендацій; адміністративний нагляд і контроль; обмін оперативною та поточною інформацією; просвітницька робота з громадськістю;

- тезу про те, що покращення науково-методичного забезпечення в контексті вдосконалення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має стати основою для системного підходу для реформування правоохоронної сфери. Зокрема, йдеться не лише про створення теоретичних концепцій, а й про впровадження практичних рішень, заснованих на науковому аналізі, доказах, досвіді інших держав і реальних потребах українських правоохоронців в умовах правового режиму воєнного стану;

дістало подальшого розвитку:

- обґрунтування наукової думки про те, що правовий режим воєнного стану, виходячи із його ключових ознак, призначається для консолідації державних ресурсів, а також активізації, систематизації та спрямування роботи публічних відомств на захист та відбиття збройної агресії, забезпечення державної незалежності і територіальної цілісності України, адже в рамках правового режиму воєнного стану на перший план виходить питання ефективності роботи державного апарату, особливо правоохоронного сектору, що функціонують в нетиповому, критичному

режимі, а соціальний сектор, навпаки, обмежується у свободах на користь національної безпеки та благополуччя;

- твердження про те, що в Україні, на прикладі США та Німеччини, необхідним є створення постійно діючих міжвідомчих координаційних центрів, подібних до Joint Counter-Terrorism Centre (досвід Німеччини) чи Fusion Centers (приклад США). Їх завдання полягає у тому, щоб забезпечити швидкий обмін розвідувальною та оперативною інформацією, координацію оперативних заходів та уникнення дублювання функцій;

- теоретичний підхід щодо визначення поняття та переліку адміністративно-правових механізмів взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму, до яких віднесено наступні: обмін інформацією з питань запобігання, протидії та припинення правопорушень, а також іншими даними; спільні операції із протидії кримінальним правопорушенням в сфері національної безпеки; спільні заходи не пов'язані із протидією злочинності та іншим протиправним діянням; інституційна підтримка взаємодії; прикриття державного кордону.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки і пропозиції використовуються та можуть бути використані у:

- *науково-дослідній сфері* – як теоретичне підґрунтя для проведення подальших досліджень, присвячених теоретичному опрацюванню адміністративно-правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

- *правотворчій діяльності* – як підґрунтя для розробки нових та вдосконалення діючих нормативно-правових актів різної юридичної сили, норми яких спрямовані на регулювання взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану;

- *правозастосовній діяльності* - з метою підвищення ефективності взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану;

освітньому процесі - в процесі розробки лекційних та науково-методичних матеріалів, а також підручників та навчальних посібників з дисциплін: «Адміністративне право»; «Правоохоронна діяльність», тощо (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблематики та відповідні висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики» (м. Київ, 21–22 лютого 2022 р.); «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення» (м. Київ, 13–14 березня 2023 р.); «Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодення» (м. Київ, 16–17 квітня 2024 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено у 5 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України та наукових періодичних виданнях інших держав, та 3 тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 221 сторінку. Список використаних джерел містить 268 найменувань на 31 сторінці.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

1.1. Поняття та особливості впливу правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України

В 2022 році Україна зіштовхнулась із безпрецедентним нападом з боку російської федерації, який несе загрозу конституційному ладу, територіальній цілісності, самобутності української нації і, що найбільш головне, здоров'ю та життю українського народу. Протидіяти та зупинити вторгнення допомогла, у першу чергу, завзята, самовіддана боротьба кожного громадянина та спрямування всіх соціальних та інших можливих ресурсів на допомогу Збройними Силами України (далі – ЗСУ). Не менш важливою також стала активізація роботи всього державного сектору, зокрема правоохоронних органів, діяльність яких адаптувалась під виконання нових цілей диктованих обставинами об'єктивної, воєнної дійсності. Цьому суттєво сприяло уведення на території нашої країни воєнного стану, який вплинув практично на всі сектори функціонування правоохоронного сектору в цілому, а також кожен окрему організацію в його складі.

Так, відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводить в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а

також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [186].

Законодавче визначення містить в собі три основні ознаки, які виділяють зміст і значення воєнного стану та зумовлюють його вплив на державно-владний сектор. В першу чергу, категорія розкривається, як «правовий режим». Мовознавчі джерела містять наступні дефініції терміну «режим» (від французького «Regime», від латинського – «Regimen» – управління): 1) державний устрій, метод правління; 2) установлений порядок життя (праці, харчування, відпочинку, сну); 3) сукупність правил, заходів, норм для досягнення певної мети; 4) система обов'язкових правил, вимог, норм, принципів, встановлених для будь-якого виду діяльності (наприклад, судноплавства, землекористування, охоти, рибальства тощо); 5) стан, положення кого-небудь чи чого-небудь [59; 215; 214, с.571].

Термін є предметом багатьох теоретико-правових досліджень в яких вчені апелюють поняттям «правовий режим». Наприклад, в підручнику М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченко, Л.Л. Богачова та О.В. Петришина останній розкрито, як певний порядок правового регулювання, який забезпечується через особливе поєднання залучених для його здійснення способів, методів і типів правового регулювання [74, с.410]. Ю.М. Дьомін визначає вказане поняття, як сукупність правил, закріплених у юридичних нормах, що регулюють певну діяльність людей. Спеціальне правове регулювання пов'язане з об'єктами діяльності, часом і місцем її здійснення, специфікою самих дій, а також зі сполученням цих факторів. Правовий режим характеризує діяльність і з нею пов'язує права та обов'язки її учасників [65, с.79].

Досить розгорнутою є дефініція С.М. Олейникова, згідно з якою правовий режим є логічним продовженням державного режиму та вищим ступенем організованості й органічного поєднання з державним режимом.

Поняття «правового режиму» виступає явищем багатомірним, багатоаспектним і має бути розподілено на режим законності, режим державної дисципліни і режим правопорядку. Правовий режим передусім виражається в системі діючого законодавства, сукупності методів правового регулювання, процесах правотворчості і реалізації права, правовій свідомості суспільства. Тому одним із важливих показників якості правового режиму є законність [43, с.122; 151].

М.М. Прохоренко, А.В. Тимошенко та Т.П. Мінка характеризують категорію «правовий режим» в широкому та вузькому розуміннях. В першому випадку категорія означає результат правового впливу, тобто стан суспільних відносин, що врегульовані в рамках юридичних норм. Це може бути розглянуто як зовнішній вияв правової регуляції у певній сфері громадського життя. Він відображає динаміку розвитку правових відносин, яка досягається шляхом перетворення всіх складових правового впливу, включаючи норми права, акти їх реалізації та застосування, юридичні факти тощо. Крім того, він охоплює інші юридичні явища, такі як правосвідомість, правова культура та правові принципи, які взаємодіють для досягнення цілей регулювання. У цьому контексті правовий режим є невід'ємною складовою державного і політичного режимів, які формуються та здійснюються з використанням юридичних режимів. У більш вузькому сенсі, термін «правовий режим» вказує на юридичну структуру, що визначає спосіб організації правового впливу в певній сфері громадського життя. Ця структура формується через конкретне поєднання цілей, об'єкта, методів, прийомів і видів правового регулювання, які визначають розвиток правових відносин у просторовому та часовому контексті, а також їхню галузеву специфіку [125; 192, с.301].

Широку характеристику цієї категорії наводять Ю.П. Битяк і Д.Б. Муратова. Автори пишуть: «правовий режим це, насамперед, функціональна характеристика права; особливий порядок правового

регулювання, що виражається у визначеному сполученні юридичних засобів та створює бажаний соціальний стан і конкретний ступінь сприятливості або несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права». Вчені доводять, що правовим режимам властиві такі головні ознаки: 1) вони встановлюються законодавством і забезпечуються державою; 2) мають на меті специфічним чином регламентувати конкретні сфери суспільних відносин, виділяючи в тимчасових і просторових межах суб'єкти й об'єкти права; 3) являють собою особливий порядок правового регулювання, що складається із сукупності юридичних засобів і характеризується визначенням їх сполученням; 4) створюють конкретний ступінь сприятливості або несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів та їх об'єднань [5, с.268; 138, с.151-152]. Окрім того, Ю.П. Битяк і Д.Б. Муратова вказують, що правовий режим – це органічна частина державного й політичного режимів. Якщо державний режим зазвичай визначається як сукупність методів, прийомів, засобів, способів здійснення державної влади, то політичний режим – як функціональна (діяльна) сторона політичної системи суспільства. Політичний і державний режими, віддзеркалюючи змістовний момент прийняття і виконання управлінських рішень, додаючи політичному життю визначену спрямованість, безпосередньо обумовлюють основні риси, стан, загальні властивості, параметри правових режимів [5, с.268; 138, с.151-152].

Тож, з огляду на зазначене вище, правовий режим – це особливий порядок функціонування правової системи держави в цілому та органів публічної влади, зокрема, а також регулювання суспільно-правових відносин в певній сфері, що має чіткі підстави та механізм запровадження, передбачені нормами чинного законодавства України. Правові режими різноманітні та кожен в своєму роді унікальні. Використовуючи їх держава прагне досягнути якогось конкретного, суспільно-значимого результату, досягти якого неможливого без організації особливого, точкового підходу до упорядкування поведінки учасників конкретних суспільно-правових

відносин за рахунок найбільш ефективних і корисних в даних умовах методів. Звідси виходить, що воєнний стан, як особливий правовий режим, – це уведений з підстав, визначених в законодавстві, спеціальний порядок роботи правової системи і держави, а також всіх, без виключення, владних інституцій. Він вводиться в межах території країни, а не якійсь сфері чи галузі.

Друга ознака криється у специфічних підставах запровадження в державі воєнного стану, які включають в себе збройну агресію чи загрозу нападу, існування реальної небезпеки державній незалежності України та/або її територіальній цілісності. Кожна з трьох підстав несе в собі екстраординарні ризики для існування нашої країни та нації. Наприклад, відповідно до Закону України «Про оборону України» збройна агресія – це застосування іншою державою або групою держав збройної сили проти України, що виражається у вчиненні будь-якої з таких дій: «1) вторгнення або напад збройних сил іншої держави або групи держав на територію України, а також окупація або анексія частини території України; 2) блокада портів, узбережжя або повітряного простору, порушення комунікацій України збройними силами іншої держави або групи держав; 3) напад збройних сил іншої держави або групи держав на військові сухопутні, морські чи повітряні сили або цивільні морські чи повітряні флоти України; 4) засилання іншою державою або від її імені озброєних груп регулярних або нерегулярних сил, що вчиняють акти застосування збройної сили проти України, які мають серйозний характер; 5) дії іншої держави (держав), яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження третьої держави, використовувалася цією третьою державою (державами) для вчинення дій, що складають зміст збройної агресії; 6) застосування підрозділів збройних сил іншої держави або групи держав, які перебувають на території України відповідно до укладених з Україною міжнародних договорів, проти третьої держави або групи держав, інше порушення умов, передбачених такими

договорами, або продовження перебування цих підрозділів на території України після припинення дії зазначених договорів» [184].

Державна незалежність та територіальна цілісність України є основними складовими державний суверенітету. Відповідно до Декларації про державний суверенітет України від 16.07.1990 №55-ХІІ останній означає, що наша держава як суверенна національна країна розвивається в існуючих кордонах на основі здійснення українською нацією свого невід'ємного права на самовизначення. Україна здійснює захист і охорону національної державності українського народу. Будь-які насильницькі дії проти національної державності з боку політичних партій, громадських організацій, інших угруповань чи окремих осіб переслідуються за законом. Україна є самостійною у вирішенні будь-яких питань свого державного життя. В її межах забезпечено верховенство Конституції та законів. Крім того, Україна здійснює верховенство на всій своїй території. Територія нашої держави в існуючих кордонах є недоторканою і не може бути змінена та використана без її згоди. Україна самостійно визначає адміністративно-територіальний устрій та порядок утворення національно-адміністративних одиниць [54].

Отже, запровадження воєнного стану можливо лише на підставі існування критичних для існування України, як незалежної демократичної держави, та української нації загроз, відвернення або подолання яких неможливо без тотальної активізації роботи правової системи та зміни парадигми функціонування органів державної влади, які отримують ширші, порівняно з існуючими, повноваження та можливість обмежувати права і свободи людини, громадянина та юридичних осіб, що виступає третьою ознакою досліджуваного правового режиму.

Так, згідно до статті 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та статті 64 Конституції України (далі – Конституція, Основний Закон) в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень.

Виключення становить право на рівні конституційні права і свободи, права на громадянство, право на життя, право на повагу до гідності, право на свободу та особисту недоторканість та ряд інших правомочностей перелічених в Основному Законі [186; 93].

Таким чином, правовий режим воєнного стану, виходячи із його ключових ознак, призначається для консолідації державних ресурсів, а також активізації, систематизації та спрямування роботи публічних відомств на захист та відбиття збройної агресії, забезпечення державної незалежності і територіальної цілісності України. В рамках правового режиму воєнного стану на перший план виходить питання ефективності роботи державного апарату та кожної його складової, що функціонують в нетиповому, критичному режимі, а соціальний сектор, навпаки, обмежується у свободах на користь національної безпеки та благополуччя.

Водночас, вплив воєнного стану на функціонування державних органів не абсолютний та залежить від різновиду владних суб'єктів. Ідея полягає в тому, щоб надати конкретним публічним організаціям тієї свободи дій, які необхідні в умовах збройної агресії, нападу, загрози територіальній цілісності, незалежності держави та достатні для відвернення та подолання останніх. Крім того, у випадку кожного окремого відомства запровадження правового режиму по-різному змінює умови та механізм його загального функціонування. Воєнний стан впливає найбільше на правоохоронні органи, що, передусім, пов'язано із їх особливим змістом та суттєвими відмінностями від інших суб'єктів публічної влади.

Законом України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» зазначено, що правоохоронні органи – це органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи

державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [169].

Однак, серед науковців законодавча позиція не знаходить підтримки та конкурує з індивідуальними тлумаченнями. В Юридичному словнику-довіднику за редакцією Ю.С. Шемшученко правоохоронні органи розкрито, як органи, які наділені державою компетенцією щодо охорони громадських відносин, урегульованих правом [253]. В.І. Литвиненко надав авторське визначення правоохоронних органів як збірного терміну, яким об'єднуються кілька груп державних органів, що «за характером встановлених законом повноважень у здійсненні правоохоронної діяльності є спеціалізованими у сфері охорони прав і законних інтересів людини, суспільства, держави або виконують правоохоронну функцію разом з іншими функціями» [110, с.419; 239, с.50].

А.А. Русецький вказує, що правоохоронні органи – це наявні в суспільстві й державі установи, органи та організації, що здійснюють правоохоронну діяльність та основне завдання яких полягає в забезпеченні законності, захисті прав та законних інтересів людини і громадянина, юридичних осіб, боротьби зі злочинністю та іншими правопорушеннями. При цьому під правоохоронною діяльністю науковець пропонує розуміти таку державну діяльність, яка здійснюється з метою охорони права спеціально уповноваженими органами шляхом застосування юридичних заходів впливу із суворим дотриманням встановленого законом порядку [201, с.329]. Схожу позицію обстоює І.Л. Бомбергер в тлумаченні якого правоохоронний орган – це державний орган, основною функцією якого є здійснення правоохоронної діяльності, яка виявляється в реалізації відповідних правоохоронних функцій, що здійснюються на професійній основі, має визначені законом повноваження на здійснення заходів державного примусу, спрямовані на охорону та захист прав людини,

забезпечення законності та правопорядку, рішення яких є обов'язковими для відповідних посадових осіб, фізичних та юридичних осіб, потребують спеціального матеріально-технічного та кадрового забезпечення діяльності, здійснює свою діяльність із дотриманням встановлених законом правил та процедур [29, с.19].

Правоохоронні органи за визначенням В.В. Сухонос – це державні органи, які реалізують правоохоронну функцію держави, вживають заходів щодо виявлення й профілактики злочинів і наділені правом у разі необхідності застосовувати державний примус і притягувати винних до юридичної відповідальності. Посилаючись на позицію Р.І. Тевліна науковець підтримує думку про поділ всіх правоохоронних органів на такі групи: 1) державні органи, основним завданням яких є попередження і викриття злочинів, вжиття юридичних санкцій до правопорушників; 2) державні органи, для яких зазначена діяльність не є основною і визначальною, і вони переважно виконують управлінські і контрольні функції. До першої (основної) групи В.В. Сухонос пропонує віднести Міністерство внутрішніх справ, Службу безпеки, податкову міліцію, органи, які відають виконанням покарань, та деякі інші, до другої (неосновної групи) – численні органи позавідомчого контролю, які діють у соціально-економічній та інших сферах [224, с. 53-54; 222, с.296-297].

В роботах М.І. Мельника та І.В. Бондаренко наголошується на тому, що правоохоронний орган – це державний, як правило, озброєний орган, який виконує правоохоронні функції й у зв'язку з цим потребує специфічного матеріального та іншого забезпечення. З метою ефективного виконання своїх обов'язків працівники наділяються різноманітними специфічними правами, мають відповідні пільги, зовнішні ознаки приналежності до правоохоронних органів, користуються підвищеним правовим захистом [31, с.8–9; 119, с.43–44; 55, с.118-119].

Вельми широким є науковий підхід Т.О. Шкулі, згідно з яким правоохоронні органи розкриваються, як структури що безпосередньо здійснюють боротьбу зі злочинністю і мають однакову юридичну природу та єдині основоположні функції і відповідні ознаки. Крім того, вчена наводить ряд ключових, на її думку, ознак, що становлять унікальний зміст вказаних відомств. По-перше, останні входять до системи органів виконавчої влади і, таким чином, відрізняються від суду і прокуратури. По-друге, правоохоронні органи реалізують в більшому чи меншому обсязі одну або кілька головних правоохоронних функцій, спрямованих на боротьбу з правопорушеннями. Ця діяльність здійснюється шляхом передбачених законом форм: у вигляді оперативно-розшукової діяльності, попереднього розслідування кримінальних справ, виконання судових рішень по кримінальних справах і справах про адміністративні правопорушення, охорони громадського порядку і забезпечення громадської безпеки, охорони основ конституційного ладу і громадської безпеки. По-третє, правоохоронні органи є воєнізованими і озброєними. Їх воєнізованість полягає в тому, що для співробітників цих органів передбачено особливий порядок проходження служби, спеціальні або військові звання, особливий порядок службових відносин, побудований на принципі субординації. Службові відносини працівників з відповідними органами, як правило, регулюються не трудовим, а спеціальним адміністративним законодавством. Воєнізованість даних органів передбачає можливість використання ними під час виконання службових обов'язків вогнепальної зброї та спеціальних засобів. Тому ці органи часом називають «силовими». Вчена резюмує, що державні правоохоронні органи можна розглядати у широкому (теоретичному) і вузькому (законодавчому) розумінні. У широкому сенсі – це суд, прокуратура і правоохоронні органи по боротьбі зі злочинністю, а у вузькому – тільки правоохоронні органи по боротьбі зі злочинністю. Недержавні правоохоронні структури, а саме: організації по наданню юридичних послуг (адвокатура, приватний нотаріат),

приватні детективні та охоронні організації, внутрішні служби безпеки – є самостійними організаціями, які виконують функції правоохорони у межах, визначених законодавством України, переважно у сфері приватного (недержавного) інтересу [245, с.71-72].

С.Я. Лихова даючи визначення поняттю «правоохоронні органи», характеризує їх як систему органів, які уповноважені державою здійснювати нагляд і контроль за точним і неухильним дотриманням законів усіма громадянами, посадовими особами, підприємствами, установами й організаціями, забезпечувати правопорядок, застосовувати засоби державного примусу до правопорушників. Вважаючи, що всі державні органи повинні забезпечувати охорону правопорядку, діяти на основі законності, вона стверджує: правоохоронними органами є всі державні органи, певною мірою наділені правоохоронними функціями [112; 243, с.157].

А відтак, з огляду на зазначене вище, можемо виділити ряд загальних ознак правоохоронних органів, що виділяють їх в системі державної влади: 1) це органи державної влади, основна форма діяльності яких правоохоронна, тобто спрямована на виявлення, припинення, попередження та запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, а також встановлення осіб (або ж груп осіб), які вчиняють протиправні дії, та притягнення їх до юридичної відповідальності; 2) реалізація цілей правоохоронної діяльності підкріплюється широкими права у застосуванні державного примусу, який надає можливість даним органам обмежувати фізичних осіб у праві пересування, накладати штрафні санкції, обмежувати у користуванні майном або вилучати його і таке інше; 3) вони володіють та у крайніх, визначених законодавством випадках, мають право застосовувати і використовувати вогнепальну зброю та інші спеціальні засоби; 4) службова-трудова діяльність співробітників правоохоронних органів пов'язана із певними ризиками,

обмеженнями, значною інтенсивністю працю, а також пов'язаними із цими службовими гарантіями, особливим механізмом правового захисту.

З огляду на перелічені особливості, можемо дійти до висновку, що правоохоронні органи – це система спеціально уповноважених, озброєних державних органів, які реалізують правоохоронну діяльність, що спрямована на виявлення, припинення, попередження та запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, а також встановлення суб'єктів, які вчиняють протиправні дії, з подальшим притягненням їх до юридичної відповідальності.

Під час впровадження воєнного стану першим, особливим моментом, який суттєво впливає на роботу правоохоронних органів є залучення останніх до організації та реалізації заходів правового режиму воєнного стану передбачені статтею 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» , наприклад: «1) встановлювати (посилювати) охорону об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи; 2) примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, зокрема об'єкти фонду захисних споруд цивільного захисту, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка; 3) запроваджувати комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світлового та інших видів маскування; 4) встановлювати особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів; 5) встановлювати заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан; 6) у разі порушення вимог або

невиконання заходів правового режиму воєнного стану вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронне комунікаційне обладнання, телевізійну, відео- і аудіоапаратуру, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку; 7) проводити евакуацію населення у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, а також із зон збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій) у безпечні райони» тощо [186]. Наведені, а також інші передбачені законодавством заходи правового режиму воєнного стану є нетиповими для поточної діяльності правоохоронних органів, адже передбачають можливість суворішого обмеження прав та свобод людини і громадянина на території держави, проведення додаткових охоронно-захисних операцій.

Озброєність та воєнізованість окремих правоохоронних органів зумовлює другий аспект впливу – можливість їх залучення до безпосередньої відсічі збройної агресії. Поточна діяльність зазначених суб'єктів жодним чином не пов'язана із війною та бойовими діями. В своїй роботі вони взаємодіють із представниками злочинного світу, або окремими особами, які з огляду на особисті мотиви вчиняють кримінальні або адміністративні правопорушення. Проте в межах воєнного стану з огляду на особливу підготовку працівників правоохоронних органів, значні психологічні, фізіологічні та морально-професійні показники, вони активно залучаються до виконання завдань в бойових умовах. Прикладом є створення в системі органів Національної поліції спеціальних оперативно-штурмових підрозділів, які сумісно із ЗСУ приймають участь у бойових діях [190].

Третє, на що варто звернути увагу – це переведення більшості правоохоронних органів у період дії воєнного стану на посилений варіант службової діяльності. На прикладі, знов таки, НПУ можна визначити, що останні – це комплекс організаційно-правових, превентивних, профілактичних, оперативних та інших заходів, пов'язаних з особливим

режимом виконання службових завдань і залученням значної кількості поліцейських з метою швидкої стабілізації оперативної обстановки, якщо наявними силами і засобами, що безпосередньо залучені до забезпечення публічної безпеки і порядку у повсякденному режимі несення служби, їх виконати неможливо (Інструкція про порядок переведення органів Національної поліції України на посилений варіант службової діяльності затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС) [173]. Такий режим діяльності притаманний не тільки НПУ, але й більшості інших правоохоронних органів, зокрема, Службі безпеки України (далі – СБУ), Державній прикордонній службі України (далі – ДПСУ) тощо.

Наступним важливим моментом є посилення соціального та іншого забезпечення правоохоронців під час дії воєнного стану на території України. Так, несення служби в умовах вказаного правового режиму супроводжується особливим психологічним та фізичним навантаженням на правоохоронців. Їх робота суттєво обмежує час відпочинку, заважає нормальному спілкуванню з родичами, а також зумовлює цілий ряд інших негативних аспектів. Одним зі шляхів компенсації особливо складних умов трудової діяльності є підвищення рівня забезпечення працівників правоохоронних органів, у тому числі грошового. Прикладом є Постанова КМУ «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» від 28.02.2022 №168 якою встановлено на період воєнного стану для працівників Національного антикорупційного бюро України (далі – НАБУ), СБУ, НПУ, ДПСУ, а також ряду інших правоохоронних органів надання різних доплат, що має на меті стимулювання їх професійної діяльності [159].

В умовах уведення правового режиму воєнного стану центрального значення набуває діяльність військового командування та військових адміністрацій (у випадку їх створення), які активно співпрацюють із правоохоронними органами в процесі виконання ними своїх функцій. Згідно

статті 3 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військове командуванням, якому згідно з Законом надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану, є: Головнокомандувач Збройних Сил України, Командувач об'єднаних сил Збройних Сил України, командувачі видів та окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командувачі (начальники) органів військового управління, командири з'єднань, військових частин Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань. Військове командування, в межах повноважень, визначених законодавством та Указом Президента України про введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, затвердженим Верховною Радою України, видає обов'язкові до виконання накази і директиви з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану [186].

В свою чергу, на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації. Рішення про утворення військових адміністрацій приймається Президентом України за поданням обласних державних адміністрацій або військового командування. Військові адміністрації населених пунктів формуються в межах територій територіальних громад, у яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи, та/або сільські, селищні, міські голови не здійснюють покладені на них

Конституцією та законами України повноваження, а також в інших, передбачених законодавством випадках [186].

Відповідно до статті 17 Закону органи державної влади України, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, громадські об'єднання, а також громадяни зобов'язані сприяти діяльності військового командування та військових адміністрацій у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану на відповідній території [186].

Таким чином, проведений аналіз дав можливість обґрунтувати, що вплив правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України – це обумовлена запровадженням даного режиму на території всієї держави (або її окремих територіях) активізація і трансформація діяльності правоохоронних органів, що орієнтується на підвищення їх ефективності у відбитті збройної агресії, підтримці державної незалежності, захисті територіальної цілісності в цілому, а також кожної людини і громадянина, зокрема. Даний вплив виражається у наступних основних аспектах: по-перше, залученні правоохоронних органів до забезпечення та реалізації заходів правового режиму воєнного стану; по-друге, можливості використання сил та засобів правоохоронних органів у веденні безпосередньо бойових дій; по-третє, переведенні правоохоронних органів на посилений варіант службової діяльності під час дії правового режиму воєнного стану; по-четверте, посиленні гарантій службової діяльності, соціального та іншого забезпечення працівників правоохоронних органів пропорційно їх навантаженню та численним робочим обмеженням; по-п'яте, посиленні взаємодії та покладенні на правоохоронні органи обов'язку сприяти діяльності військового командування та військових адміністрацій (у разі їх створення) [134].

1.2. Поняття взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану

Діяльність правоохоронних органів в умовах воєнного стану є ключовим (основним) фактором забезпечення і підтримки внутрішньої стабільності держави, правового порядку на всіх її територіях, а також недопущення соціальної паніки та хаосу. За наявності зовнішніх загроз важливо, щоб в середині країни всі владні інституції працювали належним чином згідно до затвердженої законодавством компетенції, а громадяни почувались захищеними та всіляко сприяли обороні держави. Для цього вкрай важливе поєднання правоохоронними органами своїх сил та засобів у оперативному вирішенні віднесених до їх відання питань, за що відповідають категорії взаємодії та координації. Враховуючи значимість останніх подальше наукове дослідження у даному підрозділі вважаємо необхідним присвятити висвітленню їх понять і сутності.

На наш погляд, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» не надає належної характеристики питанням взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Дане питання не виділяється в документі або регламентовано поверхнево. Наприклад, стаття 16 Закону визначає, що за рішенням Ради національної безпеки і оборони України, введеним у дію в установленому порядку указом Президента України, утворені відповідно до законів України військові формування залучаються разом із правоохоронними органами до вирішення завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану, згідно з їх призначенням та специфікою діяльності [186]. Звернути увагу також варто на абзац 2 частини 1 статті 15 згаданого вище Закону, згідно з якою під час проведення мобілізації та в умовах дії правового режиму воєнного стану в межах адміністративно-територіальної

одиниці обласними військовими адміністраціями (в разі утворення) координується та спрямовується діяльність органів та підрозділів, що входять до системи поліції, Служби безпеки України, територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, закладів охорони здоров'я стосовно виконання заходів мобілізації [186]. Законодавчі положення декларують наявність взаємодії і координації в роботі органів державної влади під час дії воєнного стану, але: по-перше, жодним чином не розкривають специфіку та відмінності обох категорій; по-друге, не виділяють особливості взаємодії та координації за видами державних органів, наприклад, правоохоронних, а також не встановлюють в яких конкретно сферах кожна з них має місце. Відсутність ґрунтованого законодавчого тлумачення зумовлює необхідність звернутись до наукових джерел [134].

Академічний тлумачний словник за загальною редакцією І.К. Білодіда надає поняттю «взаємодія» наступного тлумачення: взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь [22]. У філософському енциклопедичному словнику взаємодія розглядається як філософська категорія, яка відображає особливий тип відношення між об'єктами, при якому кожний із об'єктів діє (впливає) на інші об'єкти, приводячи до їх зміни, і водночас зазнає дії (впливу) з боку кожного з цих об'єктів, що, в свою чергу, зумовлює зміну його стану [235].

Неодноразово питання визначення взаємодії потрапляло в поле зору окремих науковців, які намагались сформулювати власне тлумачення. Наприклад, А.О. Штанько доводить, що взаємодія – це певний вид узгодженого двостороннього зв'язку суб'єктів, за якого вони вирішують у межах установлених загальнообов'язкових правил поведінки та наданих їм прав єдині або спільні завдання у відповідній сфері діяльності [247, с.191-192]. Як пише К.В. Степаненко, взаємодія між предметами (явищами) в цьому випадку була обумовлена спільною метою, яка й провокувала

взаємодію. Крім цього, взаємодія виявляла себе не тільки у постійному впливі один на одного її учасників, а і у використанні взаємодіючими сторонами можливостей (енергії, інформації, засобів тощо) задля досягнення власних цілей [220, с.163].

Опрацьовуючи поняття взаємодії О.Г. Колб надає не тільки визначення, але й наводить ключові ознаки категорії. На його думку це процес взаємозалежної, погодженої, спільної діяльності різних суб'єктів, якому притаманне наступне: а) у взаємодії мають брати участь як мінімум два суб'єкти. Це означає, що кожен з учасників має ясно усвідомлювати, що він є суб'єктом взаємодії і виконує покладені функції разом з іншим суб'єктом; б) має бути окресленою спільність цілей і завдань для всіх учасників взаємодії. Роз'єднаність, як показує практика, призводить до втрати змісту взаємодії [88, с.287].

О.О. Яструб, досліджуючи категорію у контексті культури міжособистісної взаємодії доводить наступне: «суспільство – це система реальних зв'язків і взаємодій людини з іншими людьми, соціальними групами, сукупність усіх соціальних стосунків – опосередкованих і безпосередніх, свідомих і неусвідомлених. У процесі взаємодії відбувається обмін діями, зароджуються спорідненість, координація дій обох суб'єктів, стійкість їх інтересів, планування спільної діяльності, розподіл функцій тощо. За допомогою дій відбуваються взаємне регулювання, взаємний контроль, взаємовплив, взаємодопомога. Це означає участь кожного учасника взаємодії в розв'язанні спільного завдання з відповідним коригуванням своїх дій, урахуванням попереднього досвіду, активізацією власних здібностей і можливостей партнера» [256; 67, с.59]. Управлінській аспект поняття «взаємодія» наведено в дисертації І.Г. Богатирьова: «Взаємодія як управлінське поняття є форма зв'язку елементів системних утворень, через яку вони взаємно доповнюють один одного, створюють умови для успішного функціонування всієї системи» [26, с.304-305].

Дослідження словникових та авторських дефініцій полігалузевої категорії «взаємодія» дозволяє виділити наступні, притаманні їй ознаки. По-перше, це особливий тип зв'язку між явищами, об'єктами чи суб'єктами, що передбачає кореляцією їх функціонування чи існування. По-друге, взаємодія передбачає спільні інтереси та цілі учасників такого зв'язку до реалізації яких вони рухаються сумісно. Нарешті, третьою ознакою взаємодії є її результат, який в тій чи іншій мірі позитивний та бажаний для кожного учасника співпраці. Представлене показує базову конструкцію змісту досліджуваної категорії, що притаманна будь-якій її галузевій інтерпретації.

Що ж до взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану, то в подібному ракурсі остання не досліджувалась науковою спільнотою. Проте, зміст та значення категорії в правоохоронному середовищі в цілому неодноразово аналізувались і до того ж є предметом дискусії. Наприклад, В.В. Ковальська наголошує: взаємодія - це узгоджена діяльність різних суб'єктів системи правоохоронних органів держави для реалізації спільних дій щодо виконання спільних завдань у сфері правопорядку. До основних ознак категорії автор відносить: 1) узгодженість діяльності – обов'язкова ознака взаємодії елементів системи, використовується. Вона впливає на спільні дії, об'єднуючи їх у єдине ціле – систему. Узгодженість передбачає ряд відповідних дій та використання загальних або доповнюючих одна одну форм і методів реалізації цих дій; 2) певна кількість суб'єктів – допускається участь як мінімум двох сторін, причому кожна з цих сторін можуть представляти декілька учасників; 3) поєднання зусиль суб'єктів, що визначає відносини співпраці між ними та передбачає наявність спільних цілей та інтересів для взаємодіючих сторін. На погляд В.В. Ковальської, можна виділити дві основні концепції взаємодії. Суть першої з них полягає в тому, що взаємодія – це узгоджена діяльність, другої – це доповнення можливостей сторін на умовах спільної користі від цього; 4) партнерський характер відносин у рамках співпраці, при цьому сторони рівні й незалежні одна від

одної; 5) законність, відповідно до якої реалізуються дії й використовуються форми, методи, сили і засоби [86, с.151-152].

Сутність взаємодії в сфері запобігання та протидії організованим злочинності розкриває П.С. Єспринцев: узгоджена за метою, місцем та часом, врегульована кримінальним процесуальним законодавством України і відомчими (міжвідомчими) нормативно-правовими актами спільна діяльність незалежних один від одного підрозділів (чи окремих працівників), щодо поєднання наявних можливостей, сил, методів і засобів для успішного проведення комплексу взаємопов'язаних і взаємообумовлених кримінологічних заходів та процесуальних дій з метою пошуку і фіксації фактичних даних про діяльність організованих груп та злочинних організацій національного та транснаціонального характеру, їх членів, підготовлені та вчинені кримінальні правопорушення, детермінанти та які найефективніше забезпечують збереження національної безпеки силами і засобами, що є у розпорядженні суб'єктів такої взаємодії, ґрунтуючись на принципах взаємоузгодженості дій та взаємодоповнення запобіжних заходів [68, с.58].

Взаємодію правоохоронних органів у сфері запобігання кримінальним правопорушенням І.В. Однолько вважає доцільним тлумачити, як погоджену дію (співпрацю) між двома та більше державними органами у запобіганні кримінальним правопорушенням, яка передбачає їх тісний взаємозв'язок і взаємодоповнюваність та полягає у розробці й впровадженні системи заходів із метою припинення злочинних проявів, виявлення, скорочення, усунення причин і умов злочинів та кримінально-правового впливу на осіб, які їх вчинили [150, с.46].

На думку М.М. Книги, взаємодія як правова категорія позначає сумісну діяльність різних державних та недержавних органів в правоохоронній сфері, спрямовану на попередження вчинення злочинів та інших суспільно небезпечних діянь особами, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру. Ознаками взаємодії автор виділяє наступне: по-перше,

взаємодія можлива лише як мінімум між двома суб'єктами. По-друге, наявність спільних цілей і задач для всіх учасників взаємодії, відсутність яких веде до втрати сенсу взаємодії, оскільки в такому випадку кожен із суб'єктів здійснює такі завдання самостійно. По-третє, повинна мати місце узгодженість дій всіх суб'єктів взаємодії у часі і просторі [83, с.184-185].

А.О. Шульга взаємодію правоохоронних органів в сфері розкриття та розслідування вбивств дефінував, як засновану на законі співпрацю органів, які не мають взаємного підпорядкування, але діють узгоджено, ефективно застосовуючи засоби та способи розкриття злочинів, притягнення до відповідальності винних, розшуку обвинувачених та забезпечення відшкодування збитків, які були завдані злочином [248, с.127]. Л.Т. Рябовол наголошує на необхідності розкривати взаємодію державних правоохоронних органів як цілеспрямовану, узгоджену й систематизовану діяльність у сфері забезпечення законності і правопорядку в державі, сутність якої полягає у відборі й застосуванні сукупності правових, організаційних, оперативно-тактичних та інших заходів (щодо своєчасного виявлення, розкриття, прискання й попередження правопорушень, а також щодо усунення передумов та причин протиправної поведінки), необхідних і достатніх для забезпечення законності і правопорядку в державі [203, с.78].

В координатах діяльності окремих правоохоронних органів досліджувана категорія розкривалась В.Л. Ортинським. Під взаємодією підрозділів СБУ з правоохоронними органами у сфері протидії контрабанді наркотичних засобів автор розуміє спільну, основану на чіткому дотриманні правових норм, діяльність СБУ та інших правоохоронних органів, яка проводиться у конкретних формах, за допомогою спеціально визначених методів, узгоджених за місцем і часом, з метою протидії контрабанді наркотичних засобів [156, с.7].

Тож, зміст взаємодії, як функціональної категорії правоохоронної сфери взагалі, та роботи правоохоронних органів, зокрема, характеризується наступними аспектами:

- по-перше, за своєю правовою природою взаємодія правоохоронних органів – це суспільно-правові відносини адміністративного характеру. Відповідно до науково-юридичних джерел це врегульовані адміністративно-правовими нормами суспільні відносини, що виникають у сфері, безпосередньо пов'язаній із владно-управлінською діяльністю, однією зі сторін яких є суб'єкт, наділений державно-владними повноваженнями, з метою задоволення публічних або індивідуальних інтересів суб'єктів таких правовідносин. Категорії притаманні наступні риси: 1) виникнення в сфері публічного управління; 2) однією зі сторін обов'язково є орган влади; 3) врегульовані адміністративно-правовими нормами; 4) їхні учасники виступають носіями прав і обов'язків у сфері державного управління; 5) мають державно-публічний характер; 6) є відносинами «влада-підпорядкування» і визначаються юридичною нерівністю сторін; 7) можуть виникнути за ініціативою будь-якого суб'єкта адміністративного права, згода іншої сторони не є обов'язковою; 8) порушення стороною своїх обов'язків зумовлює її відповідальність перед державою в особі її компетентних органів; 9) для органів управління їх права є одночасно і обов'язками; 10) за порушення обов'язків застосовуються, як правило, заходи адміністративного примусу; 11) спори між сторонами мають особливий правовий режим забезпечення законності (адміністративний і судовий) [3, с.98-99];

- по-друге, незважаючи на адміністративний характер правовідносин, вони виникають та розвиваються між цілком рівноправними суб'єктами, тому мають не вертикальний, а горизонтальний характер. Під час взаємодії правоохоронні органи націлені саме на поєднання своїх сил у вирішенні якихось питань, але при цьому незалежні між собою та не можуть впливати одне на одного;

- по-третє, взаємодія розкривається у спільній правоохоронній діяльності, яка може спрямовуватись на протидію правопорушенням охоплених компетенцією одночасно декількох правоохоронних органів, або реалізовуватись за якимось окремими напрямками чи сферами. Наприклад, в аспекті дії правового режиму воєнного стану це може бути боротьба з організованими злочинними групами які вчиняють правопорушення пов'язані із гуманітарною чи військовою допомогою, диверсійно-розвідувальними групами, колабораціонізмом і таке інше;

- по-четверте, взаємодія правоохоронних органів має в своїй основі об'єктивізований результат, якого останні прагнуть досягнути спільними діями, наприклад, забезпечити ефективну дію заходів правового режиму воєнного стану;

- по-п'яте, взаємодія має широке коло адміністративно-правових механізмів здійснення, які передбачають поєднання сил та засобів у вчиненні якихось спільно визначених дій та операцій, обмін та взаємне використання інформаційних, матеріально-технічних, кадрових та будь-яких інших необхідних ресурсів у вирішенні питань, що входять до компетенції правоохоронних органів;

- по-шосте, передбачає реалізацію кожним окремим правоохоронним органом, як власних, цільових функцій, які покладено на нього законодавством України, так і додаткових напрямів діяльності зумовлених залученням в процес забезпечення та підтримки дії правового режиму воєнного стану [135].

Таким чином, взаємодія правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це особливі адміністративно-правові відносини між незалежними одне від одного правоохоронними органами України, в рамках яких вони провадять спільну діяльність за рахунок об'єднання сил та засобів (інформаційних, матеріально-технічних, кадрових), а також будь-яких інших необхідних ресурсів, виконуючи таким чином покладені на них завдання і

функції, а також підтримуючи та забезпечуючи дію правового режиму воєнного стану на території України, а також передбачених ним дій та заходів [135].

Переходячи до огляду координації відмітимо, що даний термін має латинське походження, а саме від слів «со» – «спільно» та «ordinatio», що означає «впорядкування», і в широкому значенні має своїм змістом взаємозв'язок та узгоджене приведення у відповідність будь-якого явища. Тобто йдеться про погодження й установлення доцільності співвідношення у певних діях або явищах [39; 97, с.137]. Відповідно до інших тлумачних словників, координація – це 1) взаємозв'язок, узгодженість, поєднання, приведення у відповідність; 2) узгодження, становлення функціональної взаємозалежності дій і засобів досягнення цілей, одна з функцій управління; 3) погодження зведення до відповідності, установлення взаємозв'язку контакту у діяльності людей, між діями, поняттями тощо [40, с.572; 18, с. 317; 146, с.886]. Отже, загальна етимологія показує, що координація характеризує узгодження якихось дій, приведення до відповідності певних об'єктів, формування та підтримку зв'язку між явищами, суб'єктами тощо. Категорія активно досліджується представниками управлінської та адміністративно-правової науки.

Так, В.А. Ліпкан, В.Д. Суценко, А.М. Смирнов, О.І. Коваленко та А.А. Смирнов вказують: координація як самостійний засіб та форма організації управління створює особливий апарат приведення до загальних цілей автономних організаційних систем, узгоджує їх діяльність у тій її частині, що належить або до сфери взаємних, загальних інтересів, або пов'язана із задоволенням загально значимих пріоритетів. Сутність координації, на їх погляд, полягає у створенні (організації) умов для виконання об'єктами управління дій, необхідних для досягнення цілей системи, при цьому здійснюється єдина, по суті, управлінська за характером діяльність, яка передбачає об'єднання зусиль і можливостей елементів

системи [155, с.304; 226, с.381]. З точки зору Ю.П. Сурміна координація – це специфічна форма управління, суттю якої є встановлення між суб'єктами та об'єктами державного управління горизонтальних зв'язків, тобто поєднання двох і більше однорівневих з точки зору визначеного критерію дій, що забезпечують досягнення запланованого результату. Координаційні відносини розрізняються за видами: узгодження, предметно-технологічна взаємодія, ієрархічна або складна взаємодія [66, с.346; 69, с.126].

Координація активно досліджується в сфері діяльності правоохоронних органів. Зокрема, на думку О.С. Омельченка, координаційна діяльність є об'єктивно необхідною умовою функціонування системи правоохоронних органів. Від її наявності та належного рівня залежить результативність їхньої взаємодії у протидії злочинності. Дослідник слушно наголошує, що координація має забезпечувати цілеспрямованість і ефективність заходів боротьби з організованою злочинністю та іншими правопорушеннями, сприяти виробленню узгоджених підходів до розв'язання різноманітних організаційних і процесуальних питань, усувати дублювання функцій у діяльності правоохоронних структур, а також створювати умови для об'єднання зусиль заради досягнення максимального результату при мінімальних витратах. Крім того, належна координація сприяє зміцненню законності та підвищенню авторитету правоохоронних органів у суспільстві [153, с.338; 234, с.164]. Поняття «координація діяльності правоохоронних та інших державних і недержавних органів у боротьбі з економічною злочинністю» у структурно-функціональному та функціонально-рольовому аспектах розглядається в наукових працях В.Т. Білоуса і Л.В. Трофімової. Цей термін трактується як особлива система теоретико-методологічних і праксеологічних основ, що дозволяє інтерпретувати способи та методи впорядкування й узгодження організаційно-управлінської діяльності суб'єктів правоохоронної, державної та недержавної сфери з метою формування дієвої управлінсько-правової

системи постійного контролю за криміногенними явищами в економічному середовищі та здійснення їх превентивного запобігання [24, с.63; 231].

Окремі науковці звертаються у своїх дослідженнях до проблеми розмежування термінів «координація» та «взаємодія». С.М. Алфьоров та Г.Ю. Бондар констатують: «Хоча суть термінів «координація» і «взаємодія», як ми бачимо, схожа, вони відрізняються тим, що при координації є сторони у відносинах, одна з яких організовує ці відносини, а інша – лише виконує умови відносин. При взаємодії обидві (декілька) сторін зобов'язані організовувати відносини, бо небажання одного з учасників припиняє існування відносин. У кожному конкретному випадку та чи інша сторона відносин бере на себе функцію організації відносин». З цього науковці роблять висновок, що обидві категорії багато в чому взаємозалежні і взаємообумовлені, проте, поняття «взаємодія» значно ширше за поняття «координація» і є його матеріальною передумовою [30, с.56; 7, с.140]. Г.О. Душненко та І.Л. Олійник відмічають, що між «координацією» та «взаємодією» немає знаку рівності, тому що координація – це функція одного із суб'єктів системи, а взаємодія це принцип діяльності, засіб їх контактів з суб'єктами інших систем. Координація, на відміну взаємодії, містить в собі елемент підкорення волі координуючого органу системи, що направляє автономну діяльність на виконання загальних завдань, поставлених перед виконавцями [64, с.139; 152, с.27].

Узагальнення наукових поглядів дає нам можливість зауважити, що взаємодія та координація – це різні категорії за своїм внутрішнім змістом. На підтвердження цього варто звернути увагу на головні ознаки останньої: по-перше, взаємодія є моделлю побудови відносин між правоохоронними органами, в той час як координація – організаційно-упорядковуюча діяльність спрямована на формування умов та забезпечення взаємодії. По-друге, попри вказане, координація не має владного характеру, а її здійснення передбачає існування центрального суб'єкту (координатора), який спрямовує

взаємодію інших учасників таких відносин, визначає її пріоритети, аналізує ефективність та дієвість, вказує на прогалини та недоліки, але не має влади над ними та не може прямо, в наказовому порядку, впливати на них. Зокрема, цей аспект досить чітко простежується в положеннях Закону України «Про правовий режим воєнного стану», за якими військові державні адміністрації координують діяльність правоохоронних органів у питаннях реалізації мобілізації. Військові адміністрації не мають прямої адміністративної влади над жодним правоохоронним відомством, але законодавство наділяє їх статусом координаторів, які спрямовують вказану діяльність та забезпечують взаємодію в цьому питанні, використовуючи адміністративно-правові механізми, що їм доступні. По-третє, формалізованість та обмеженість координації. Так, якщо правоохоронні органи вільні у налагодженні взаємодії із іншими суб'єктами правоохоронної діяльності в межах своєї компетенції та повноважень, то координація існує тільки тоді, коли законодавством прямо визначено координатора, питання щодо яких він здійснює координацію та порядок її реалізації [136].

А відтак, можемо констатувати, що координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це визначена законодавством України організаційно-упорядковуюча діяльність спеціально уповноважених органів та посадових осіб, яку спрямовано на формування і створення умов, визначення основних пріоритетів та забезпечення інших аспектів взаємодії правоохоронних органів із виконання покладених на них завдань і функцій в умовах правового режиму воєнного стану, а також його підтримання та забезпечення реалізації відповідних заходів [136].

Підводячи загальні підсумки варто вказати, що взаємодія та координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це дві важливі та взаємопов'язані категорії за допомогою яких правоохоронний сектор функціонує у комплексі, як цілісний блок спеціальних державних установ, що, безперечно, позитивно впливає на безпекове середовище та

рівень підтримки внутрішньої стабільності держави в умовах ризиків її незалежності, територіальній цілісності та суверенітету.

1.3. Мета, завдання та функції взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану

Взаємодія та координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану, як практико-орієнтовані та національно-важливі категорії, призначені для вирішення відповідного кола питань та проблем, виражених в притаманних їм меті та завданнях, а також основних на цьому функціях. Так, слово «мета» означає: те, що хтось намагається досягнути, здобути, до чого прямує; ціль, межа; заздалегідь намічене завдання; замисел [23; 229]. Видається влучною позиція наведена в дисертаційній роботі Є.Ю. Подорожнього згідно з якою мета – це фактор, який відображає той результат, який прагнуть досягнути, зокрема, в рамках певної діяльності [165, с.119]. В свою чергу, термін «завдання» має таку етимологію: наперед визначений обсяг дорученої кому-небудь роботи; поставлена перед ким-небудь мета, замисел; конкретизована та сформульована перед кимось або чимось мета тощо [77, с.134; 250].

Виходячи зі словникових тлумачень, можемо зробити висновок, що мета і завдання співвідносяться як частина та ціле. Словом «мета» визначає заздалегідь визначений, бажаний результат, остаточна ціль вчинення якоїсь діяльності або існування відповідного об'єкту. Завдання конкретизують поставлену ціль розділяючи її на менші, базові складові. Виконання завдань завжди веде до реалізації поставленої мети, тому дані категорії взаємопов'язані та неподільні одна від одної.

Однак, досить часто вони не визначаються в контексті державно-правових явищ. Відсутній перелік мети та завдань у положеннях чинного

законодавства і для взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Виправлення даної проблеми необхідно шукати виходячи із врахування комплексності обох категорій. В них, у першу чергу, відбувається виконання правоохоронними органами власних цілей діяльності.

Наприклад, за Законом України «Про національну поліцію», завданнями НПУ є надання поліцейських послуг у сферах: 1) забезпечення публічної безпеки і порядку; 2) охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; 3) протидії злочинності; 4) надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [183]. На СБУ положеннями Закону України «Про Службу безпеки України» покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці. До завдань Служби безпеки України також входить попередження, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, тероризму та інших протиправних дій, які безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України [188]. ДПСУ виконує завдання щодо забезпечення недоторканості державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні [171].

В свою чергу, основними завданнями БЕБ згідно до Закону України «Про Бюро економічної безпеки України», є: «1) виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних;

2) оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення; 3) надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки; 4) забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави; 5) збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому; 6) планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до його підслідності; 7) виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги; 8) складання аналітичних висновків і рекомендацій для державних органів з метою підвищення ефективності прийняття ними управлінських рішень щодо регулювання відносин у сфері економіки» [167].

Наведені завдання становлять основу діяльності кожного правоохоронного органу. Саме для їх виконання останні створювались та функціонують за рахунок фінансування державного бюджету. В умовах воєнного стану законодавчо визначені цілі не відходять на другий план, а, навпаки, мають найвищий пріоритет, адже забезпечують стабільність держави в скрутний час військової агресії. У зв'язку з цим правоохоронні органи взаємодіють та сприяють одне одному у виконанні завдань цільової діяльності. Попри вказане, відповідні цілі також має безпосередньо воєнний стан, а, точні ж, факт його уведення. Вони не знайшли належного відображення у Законі України «Про правовий режим воєнного стану», однак, частково освітлювались в правовій науці.

Досліджуючи вказане питання С.Г. Певко та С.О. Кузніченко вказують, що метою введення воєнного стану є створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням, органами місцевого

самоврядування, підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності. Окрім загальної, підкреслюють науковці, воєнний стан має і специфічну мету. Це всебічне забезпечення успішних дій збройних сил держави. В умовах воєнного стану збільшуються повноваження військової влади, відбувається перехід функцій органів державної влади до військових органів управління. Воєнний стан вводиться аж до припинення стану війни, вторгнення, нападу, блокади території України, окремих її частин чи загрози таких дій, тобто не має обмеження у часі дії. Воєнний стан зумовлює певні специфічні правообмеження для людей (громадян), можливість запровадження додаткових обов'язків. Таким чином, правовий режим воєнного стану передбачає жорсткі й інтенсивні правообмеження для громадян і найширші додаткові повноваження для державних органів [102, с.173-176; 158, с.120].

О.П. Махмурова-Дишлюк в ході аналізу змісту адміністративно-правового режиму воєнного стану обґрунтувала, що метою його встановлення є створення належних умов Збройним силам України, іншим силам безпеки і оборони для відбиття повномасштабного вторгнення та звільнення тимчасово окупованих територій, а також захисту прав свобод та законних інтересів громадян, які постраждали від російського агресора шляхом надання адміністративним органам спеціальних та додаткових повноважень та встановлення певних обмежень для приватних осіб [118, с.190].

Мета введення режиму воєнного стану, за характеристикою О.В. Когут – це відвернення загрози, відсіч збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності [87, с.1173]. Безпосередньо завдання діяльності правоохоронного сектору та включених до нього органів влади в умовах воєнного стану досліджувались О.В. Дручек, О.М. Волуйко та

В.В. Вакаровим, які віднесли до них: а) захист встановленого Конституцією суспільного і державного ладу в Україні; б) охорону і захист прав, свобод та законних інтересів громадян, підприємств, організацій, установ, суб'єктів усіх форм власності; в) захист суверенітету та територіальної цілісності України; г) охорону суспільства і держави від протиправних посягань; ґ) забезпечення громадського порядку і громадської безпеки; д) протидію злочинності і правопорушенням; е) усунення причин і умов, що сприяють учиненню правопорушень [62, с.47].

Таким чином, зважаючи на представлені переліки цілей роботи публічного сектору взагалі, та досліджуваного правового режиму зокрема, можемо зробити висновок: мета взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану полягає в організації, забезпеченні та безпосередньому співробітництві правоохоронних органів при вирішенні питань, пов'язаних із захистом незалежності, територіальної цілісності, суверенітету нашої держави та сумісної реалізації правоохоронної діяльності в контексті протистояння зовнішнім загрозам. Що стосується завдань, то при їх виділенні вважаємо доцільним провести диференціацію окремо за категорією взаємодії та координації, враховуючи їх різний зміст [133]. Так, завданнями взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану є наступні:

- по-перше, взаємодопомога, консолідація сил та засобів у профілактиці, запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, що вчиняються в різних сферах суспільної життєдіяльності під час дії воєнного стану;
- по-друге, співробітництво у питаннях протидії збройній агресії, боротьби із діяльністю диверсійно-розвідувальних груп на території України;
- по-третє, виявлення окремих осіб (або груп осіб), що вчиняють кримінальні, адміністративні правопорушення, передусім, пов'язані із дестабілізацією нормального стану життєдіяльності, а також спрямовані на

повалення конституційного ладу, порушення суверенітету та територіальної цілісності країни, тощо;

- по-четверте, сприяння військовому командуванню та військовим адміністраціям у виконанні ними визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану», а також іншими нормативно-правовими актами прав, обов'язків, завдань та функцій;

- по-п'яте, співпраця в забезпеченні та реалізації заходів правового режиму воєнного стану, а також виявленні та усуненні факторів і умов, які перешкоджають процесу їх належного виконання;

- по-шосте, забезпечення притягнення до юридичної відповідальності окремих осіб та груп, які вчиняють кримінальні та адміністративні правопорушення, дестабілізують ситуацію в суспільстві, чинять супротив законній реалізації заходів правового режиму воєнного стану та перешкоджають нормальній діяльності органів державної влади та правоохоронних органів [133].

В свою чергу, до завдань координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану відносяться наступні:

- по-перше, організація умов та факторів, які сприяють законній та ефективності взаємодії правоохоронних органів при виконанні покладених на них завдань і функцій;

- по-друге, вироблення стратегії співробітництва та визначення пріоритетів які потребують спільної діяльності правоохоронних органів у контексті впливу на них умов правового режиму воєнного стану;

- по-третє, окреслення шляхів та особливостей поєднання сил, засобів, ресурсів правоохоронних органів в процесі протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням, у першу чергу, пов'язаних із нанесенням шкоди конституційному ладу, територіальній цілісності та суверенітету нашої держави;

- по-четверте, спрямування діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення виконання заходів правового режиму воєнного стану, а також реалізації інших заходів, процедур та операцій пов'язаних із сприянням ефективній роботі військового командування та військових адміністрацій;

- по-п'яте, підтримка якості та ефективності взаємодії правоохоронних органів держави в умовах запровадження правового режиму воєнного стану в Україні.

Окрім визначення практичних питань на досягнення та виконання яких взаємодія та координація в умовах воєнного стану спрямована, метою і завданнями зумовлено їх функції. З точки зору семантики терміну «функція» дане слово походить від латинського «*functio*» (виконання, здійснення) і тлумачиться як: 1) діяльність, обов'язок, робота; 2) зовнішній прояв властивостей якого-небудь об'єкта в певній системі відносин (наприклад, функція грошей); 3) коло діяльності, призначення, роль; 4) специфічна діяльність організму людини, тварин, рослин, їхніх органів, тканин і клітин [147, с.707; 214, с.727; 219, с.104; 232, с.92]. У соціології функцію розкривають як: 1) роль, яку певний соціальний інститут чи соціальний фактор виконує для задоволення потреб суспільної системи або ж інтересів складових її соціальних груп та індивідів; 2) залежність (кореляційна, факторна та інше), що спостерігається між різними соціальними процесами в рамках певної суспільної системи [197, с.13]. Соціальна психологія розуміє поняття «функція» як невіддільний від ролі, яку виконує індивід у групі, певний обов'язок у суспільному поділі праці. Натомість в філософському розумінні – це зовнішній прояв властивостей, дій окремих осіб (органів), обумовлених їх природою чи необхідністю виживання [236, с.563; 193, с.205; 208, с.119].

Таким чином, категорія «функція» має варіативний зміст у зв'язку із чим має складний, полінауковий характер. Вихідне значення терміну:

напрям, вектор, кластер чи обсяг діяльності чогось або когось. Враховуючи адміністративно-правову природу взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах правового режиму воєнного стану в рамках яких представлено діяльність організацій публічної влади, вбачаємо зв'язок функцій даних категорій із функціями класичного та державного управління. Так, В.Л. Грохольський зазначає, що функція управління – це найбільш стійка та постійна категорія, яка, як правило, закріплюється в нормативних актах. У функціях проявляються як цілі, так і завдання управління, а також через них здійснюється вплив на об'єкт управління [49, с.11; 48, с.87]. Б.М. Ринажевський вважає: функції управління – це конкретний напрямок управлінського, організуючого, регулятивного, контролюючого, коригуючого, наглядового впливу суб'єкту управління на об'єкт управління. На його думку функції управління мають конкретний зміст і здійснюються за допомогою конкретних способів і форм управління (наприклад, примусові механізми, ухвалення правових актів управління, підпорядковувачий вплив) [195, с.139]. В дисертації М.М. Долгополова констатовано: «Функції управління – це засіб виконання завдань для досягнення визначеної мети. Через функції здійснюється вплив як на суб'єкт, так і на об'єкт управління». Крім того вчена наголошує, що функціям управління належить провідна роль у формуванні організаційних структур системи управління, оскільки організаційна структура управління соціальною системою – це внутрішній її устрій (будова), що включає склад взаємопов'язаних та взаємодіючих структурних підрозділів (посадових осіб), між якими у визначеному порядку розподілені функції та повноваження, а також відповідальність за результати їх виконання [60, с.9; 61, с.47-48]. Т.О. Кагал зробив висновок, що функції управління являють собою діяльність, види, способи і напрями впливу суб'єкта управління на об'єкт управління, а їх основними рисами є:

- 1) виступають складовими частинами управлінської діяльності;
- 2) здійснюються лише там, де є управлінські відносини, а також за

допомогою специфічних методів; 3) мають відокремлений, самостійний та цілеспрямований характер [78, с.62-63]. В той же час, О.О. Яковенко відмічає: функція управління – це об’єктивно необхідна, відносно самостійна частина управлінської діяльності конкретного суб’єкта управління, яка характеризується специфічно визначеною формою та змістом, особливим просторово-часовим відображенням [255, с.13].

В свою чергу, Л.В. Головій розглядаючи функції державного управління встановила, що це специфічний за предметом, змістом і засобами забезпечення цілісний управляючий вплив держави, у якому можна не лише виділяти й описувати функції державного управління, а й аналізувати розподіл кожної функції державного управління «по вертикалі» і «по горизонталі» державних органів, тобто функціональну структуру державного управління. У свою чергу, остання дає уявлення про форму державного устрою, рівні централізації та децентралізації, розвиненість інституту місцевого самоврядування, громадського управління. Набір функцій державного управління залежить від стану структури і самоуправління управлінських суспільних процесів, а також місця і ролі держави в суспільному житті. «Своє практичне значення функції державного управління повинні виразити в цілепокладанні, тобто в наданні певної спрямованості розвитку відносин, на впорядкування яких спрямоване державне управління», – вважає вчена [46, с.70].

Наступну точку зору обстоює І.Л. Бородін: «у публічному управлінні функції відображають його зміст. Зміст публічного управління – це сукупність його процесів, відносин, зв’язків. Їх чисельність та різноманітність свідчить наскільки складним є публічне управління. Функції носять самостійний, об’єктивний та універсальний характер і використовуються в різних сферах публічного управління. Вони є взаємопов’язаними і взаємозалежними та тісно інтегровані в процес публічного управління і становлять єдине ціле з ним. Уся їх сукупність

розкриває управлінський процес. Таким чином, функції публічного управління – це самостійні та якісно однорідні складові діяльності суб'єктів публічного управління, об'єднані між собою єдиною метою, особливостями реалізації. Функції публічного управління здійснюються через форми і методи публічного управління, які показують шляхи і засоби процесу публічного управління» [33, с.24].

Узагальнюючи різні наукові підходи до визначення функцій державного управління, О.Ю. Синявська зробила висновок, що ця категорія може розкриватись у декількох значеннях, наприклад: 1) як конкретний напрямок управлінського впливу державного управління на об'єкт управління; комплекс взаємопов'язаних організаційно-правових впливів органу, кожного структурного підрозділу, який слугує напрямком для досягнення мети, поставленої перед системою управління; 2) як окремі періоди (стадії), напрямки управлінської діяльності, пов'язані між собою єдиною кінцевою метою, заради досягнення якої й здійснюється процес управління; 3) як найбільш типові, однорідні та чітко виражені види (напрямки) діяльності управляючого суб'єкта, що відповідають змісту і слугують інтересам досягнення основних цілей управляючого впливу тощо [211, с.122].

Поза нашою увагою не можна залишити значення функцій у правовій теорії. В юридичній галузі останні, за визначенням О.І. Наливайко, розкрито, як найбільш суттєві напрямки і сторони впливу права на суспільні відносини, в яких розкривається природа і соціальне призначення права. Вчений вважає, що вони є відображенням іманентних специфічних властивостей права. У функції акумулюються такі властивості права, що впливають із його якісної цілісності як соціального феномена [141, с.137]. Відповідно до позиції О.О. Середи, функції права – це прояв його специфічних властивостей. В них акумулюються властивості права, що впливають із його якісної самостійності. Ознаками функцій права вчена виділяє: 1) функція права

зумовлена його сутністю й визначається призначенням у суспільстві; 2) функція характеризує напрям необхідного впливу права на суспільні відносини, тобто такого впливу, без якого суспільство на відповідному етапі розвитку обійтися не може (регулювання, охорона, закріплення певного виду суспільних відносин); 3) функція виражає найбільш істотні, головні риси права й спрямована на здійснення корінних завдань, що стоять перед правом на даному етапі його розвитку; 4) функція права визначає, як правило, напрямок його активної дії [210, с.42-43]. Також комплексний підхід до визначення категорії пропонує О.Д. Несімко на думку якого: функції права – це окрема юридична категорія, що володіє певними особливостями: а) це відображення сутності права, оскільки через функції пізнається сутність права та його різноманітні зв'язки із суспільством; б) це основні напрями впливу права на соціально-економічні відносини, в яких конкретизується та дістає певну цілеспрямованість правове регулювання; в) функції відображають найістотніші риси права та спрямовані на виконання основних завдань, що постають перед правом на певному історичному етапі розвитку суспільства; г) функції визначають основні напрями активного впливу права на соціально-економічні відносини з метою їх упорядкування; ґ) функції права є взаємопов'язаною системою; д) вони мають об'єктивний характер, оскільки зумовлені певними суспільними чинниками [144, с.84-85].

Таким чином, функції взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану - це регламентовані законодавством України ключові напрями практичної реалізації мети і завдань досліджуваної спільної діяльності. До переліку відповідних функцій найбільш доцільно віднести наступні

- забезпечення національної безпеки. Згідно із цією функцією взаємодія та координація правоохоронних органів держави в умовах воєнного стану спрямовується, у першу чергу, на захист національної безпеки України та виконання визначеного державного курсу (державної

політики) в даній сфері, описаних положеннями Закону України «Про національну безпеку України». Документ встановлює, що національна безпека – це захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина - їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, безпеки критичної інфраструктури, кібербезпеки України та на інші її напрями [182];

- підтримка правопорядку на території держави. Конституція України проголошує, що правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством [93]. Розтлумачуючи зміст правопорядку С.С. Єсімов та В.В. Серeda відмічають, що категорія сприймається як засіб буття права у соціальному просторі, що дозволяє вирішувати соціальні конфлікти правовими засобами. Зв'язок правопорядку як цілісного явища з суспільними відносинами у всіх сферах життєдіяльності людей показує, що правопорядок як результат правового регулювання формується механізмом, будучи базисом суспільного ладу. Правопорядок є правовим режимом, який досягається на основі права, що відображає стан правової впорядкованості суспільного життя, матеріалізований режим законності, інструмент подолання негативних тенденцій у суспільстві. Правопорядок – це першооснова для реалізації положень Конституції України та ефективного

функціонування державних структур та інститутів громадянського суспільства, які виконують правотворчі, правозастосовні та правоохоронні функції. З позиції адміністративно-правової науки це певна система взаємозалежних утворюючих цілісну єдність ознак та елементів, що виражають різні рівні правової впорядкованості суспільних відносин [209, с.59]. А.М. Куліш доводить: правопорядок – це стан суспільних відносин, у яких поведінка суб'єктів є правомірною; підсумок утілення законності в реальні суспільні відносини. Основні ознаки правопорядку: а) вимоги щодо його забезпечення (охорони та захисту) передбачені правовими нормами; б) виникає в результаті реалізації цих норм; в) забезпечується державою; г) створює умови для організованості суспільних відносин; д) виступає втіленням законності [103, с.21-22]. В свою чергу О.І. Безпалова виокремлює такі основні ознаки правопорядку: 1) регулюється правовими нормами у процесі правотворчості; 2) сприяє принципу верховенства права та законності; 3) створює сприятливі умови для використання суб'єктивних прав; 4) передбачає своєчасне та повне виконання усіма суб'єктами юридичних обов'язків; 5) передбачає невідворотність юридичної відповідальності; 6) встановлює суворі вимоги щодо громадської дисципліни; 7) передбачає чітку та ефективну роботу усіх державних і приватних органів та служб і таке інше [17; 139, с.132]. Отже, правопорядок – це стан захищеності суспільних та приватних інтересів, а також дотримання кожною людиною та громадянином вимог законодавства України. Зовнішні загрози, які стають підставами для уведення правового режиму воєнного стану можуть дестабілізувати громадськість, зумовити порушення публічної безпеки, вплинути на морально-психологічні аспекти життєдіяльності фізичних осіб тощо. Внаслідок цього можливе виникнення масових проявів протиправної поведінки серед населення, що, передусім, виявлятиметься у свідомому, зухвалому порушенні обмежень та правил встановлених заходами правового режиму воєнного стану, учиненні інших протиправних дій,

передусім, адміністративних правопорушень. Саме тому даний напрям взаємодії правоохоронних органів під час уведення воєнного стану передбачає поєднання сил та засобів для недопущення поширення протиправної поведінки, паніки, а також боротьби із іншими дестабілізаційними факторами, які несуть ризики належному стану правопорядку в державі;

- боротьба зі злочинністю. Злочинністю можна назвати сукупність вчинюваних на території України кримінальних правопорушень. Згідно до Кримінального кодексу України (далі – ККУ) кримінальним правопорушенням є передбачене ККУ суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення, які поділяються на проступки та злочини [100]. В умовах воєнного стану важливо, щоб вчинення суспільно-небезпечних діянь було мінімізовано, а у разі появи таких фактів – уповноважені державні органи оперативно припиняли кримінальну діяльність осіб та груп, притягували винних у їх вчиненні до кримінальної відповідальності. Крім того, в умовах воєнного стану значного пріоритету отримує протидія кримінальним правопорушенням проти встановленого порядку несення військової служби, наприклад, дезертирство. Боротьба зі злочинністю має значно ефективніший, дієвий характер, а також відбувається значно активніше у випадку взаємодопомоги правоохоронним органам одне одному, а також проведення спільних заходів та операцій в даному напрямку;

- планування. В теорії управління планування – це одна з функцій, за допомогою якої керівництво спрямовує зусилля всіх членів колективу на досягнення його загальних цілей. Важливість планування виявляється у тому, що ця функція має чотири важливі цілі: усунути негативний ефект невизначеності та змін; зосередити увагу на головних завданнях; домогтись економічного функціонування; полегшити контроль. Зміст планування полягає: 1) у визначенні основних завдань системи (органу) або структурного

підрозділу на планований період; 2) у визначенні, з урахуванням доцільного використання сил та засобів, комплексу заходів, здійснення яких забезпечить виконання завдань, що стоять перед системою; 3) у встановленні строків виконання запланованих заходів та виконавців [13, с.19; 163, с.451; 48, с.98].

Згідно до цієї функції взаємодія та координація відбуваються не хаотично, а за рахунок чітко послідовної реалізації відповідних дій, операцій, заходів та засобів, які доцільні та необхідні у конкретних обставинах, ведуть до реалізації відповідних цілей, мають визначний сторонами співпраці результат, а також терміни його отримання. Планування виражається у розробці, прийнятті та затвердженні планів діяльності правоохоронних органів під час воєнного стану. Наприклад, затверджений Наказом МВС від 25.12.2023 №1070 План роботи Міністерства внутрішніх справ України на 2024 рік передбачає взаємодію органів, що входять в систему управління Міністерства, у вигляді проведення спільних заходів із протидії правопорушенням, захисту державного кордону, посилення боротьби з контрабандою та інше [161].

Поряд із представленими загальними функціями, вважаємо доцільним виділити спеціальні напрями взаємодії та координації окремо. Так, першій категорії притаманні: 1) консолідаційна функція – взаємодія передбачає систематизацію діяльності правоохоронних органів та їх згуртування навколо викликів та загроз, що несе в собі воєнний стан і негативні явища, які стали підставами для його запровадження. Дана функція полягає у максимальному об'єднанні зазначених публічних відомств, наданні широкої взаємодопомоги, а також забезпеченні цих процесів в матеріально-технічному, управлінському та юридичному плані; 2) інтеграційна функція – взаємодія правоохоронних органів передбачає нівелювання границь між їх діяльністю оснований на встановленій законодавством компетенції та повноваженнях. Практично дана функція може виражатись у створенні правоохоронними установами або прийнятті ними участь у складі спільних дорадчих, колегіальних органів,

міжвідомчих груп, комісій, роботу яких спрямовано на вирішення вузьких питань забезпечення та підтримки воєнного стану і боротьби з правопорушеннями; 3) інноваційна функція – взаємодія спрямовується, у тому числі, на пошук нових, більш дієвих та простих у реалізації адміністративно-правових механізмів співробітництва для швидкого реагування та протидії зовнішнім загрозам державній незалежності, безпеці, територіальній цілісності тощо. В рамках цієї ж функції відбувається розвиток особового складу правоохоронних органів та обмін досвідом між його представниками, наприклад, шляхом проведення командно-штабних і тактико-спеціальних навчань та тренувань тощо.

Інший перелік функцій виконує координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану: 1) організаційна функція. Поняття «організація» у значенні діяльності найбільш точно визначається наступним чином: свідомий процес, спрямований на об'єднання та впорядковану взаємодію елементів або частин у ціле, у результаті чого утворюється життєздатна, продуктивна, стійка система [12; 19, с.28]. Тож, за даним напрямом відбувається реалізації адміністративно-правових механізмів, які сприяють посиленню робочих контактів між правоохоронними відомствами, співробітництву їх працівників за суміжними питаннями діяльності, обміну думками та пропозиціями із вдосконалення окремих аспектів роботи і таке інше; 2) контрольна функція – передбачає здійснення контролю за перебігом та результатами співпраці правоохоронних органів в цілому, а також в умовах введення правового режиму воєнного стану, зокрема. Наприклад, військовими адміністраціями різних рівнів в процесі здійснення координації мобілізаційної роботи проводиться систематичний моніторинг та аналіз результативності даної роботи, на підставі чого ухвалюються відповідні рішення з приводу удосконалення порядку та алгоритмів взаємодії уповноважених правоохоронних відомств та інших державних органів в даному питанні; 3) синхронізаційна функція – дозволяє органічно поєднувати роботу

правоохоронних відомств в умовах воєнного стану за рахунок визначення обсягів діяльності кожного з них.

Саме так, наш погляд, виглядає мета та перелік завдань і функцій взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах введення правового режиму воєнного стану, які, як вбачається змістовно та досить вичерпно характеризують групи тих проблем на вирішення яких спрямовано застосування обох категорій. Їх загальним недоліком є відсутність висвітлення у законодавчих положеннях, що зумовлює необхідність доопрацювання чинних нормативно-правових актів, які регулюють вказаний в дисертації правовий режим та внесення до них відповідних доповнень.

1.4. Принципи взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану

В основі взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану лежить система відправних начал, вихідних ідей, тобто принципів. Останні відіграють важливу роль, оскільки вони формують ідейне підґрунтя обох категорій та виступають фундаментом їх правового регулювання.

Слово принцип латинське походження де «*prīncipium*» значить начало, основу, фундамент. Академічним тлумачним словником української мови «принцип» розкривається, як: основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку і таке інше; особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось; переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці [218, с.693; 162, с.95].

Однією з наукових течій де проблема принципів набула значного рівня осмислення є філософія. Ще античні філософи прагнули віднайти принцип

існування усіх речей і, зазвичай, пов'язували його із субстанцією. Європейські філософи XVII століття почали тлумачити принцип здебільшого як категорію теоретико-пізнавальну на основі розрізнення того, що лежить в основі дійсності, принцип буття і того, що лежить в основі пізнання цієї дійсності, принцип пізнання [235, с.519]. У філософських джерелах принцип набув значення: а) першоначала, основи, певної сукупності фактів, теорії, науки; б) внутрішнього переконання людини – практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різноманітних сферах діяльності; г) вихідного пункту чогось, першооснови; г) основоположного теоретичного знання, яке не є таким, що доводиться, ані таким, що потребує доведення; д) основоположною етичною нормою, яка скеровує волю [237, с.525; 95, с.250].

Загальні ознаки та зміст категорії «принцип» намагався розкрити Т.М. Заворотченко, який дійшов висновку, що дане поняття застосовується по відношенню до різноманітних соціальних явищ – права, економіки, політики, моралі тощо. Поняття «принцип» прийнятне лише до тих категорій, які можуть бути названі саме основоположними, оскільки принцип – це узагальнене вираження суті відповідного явища, що відображає об'єктивно існуючу реальність і закономірності, які в ній діють [71, с.67].

Тож, принцип є важливою загально-науковою категорією, котра одночасно використовується в різних галузях знань. В узагальненому значенні – це вихідні, базові чинники, які лежать в основі чогось. В них виражено будівні закономірності об'єктивності дійсності, суспільного ладу, ідеї наукових теорії та концепцій, основоположні правила провадження різновидів практичної діяльності і таке інше.

Для більш поглибленого аналізу змісту категорії «принципи» та вироблення необхідної концепції в рамках теми дисертації звернемось до інтерпретацій поняття представлених в управлінській науці в джерелах якої термін активно використовується. Зокрема, М.К. Якимчук вказує: принципи

управління – це вихідні ідеї, основні правила, керівні настанови, що закріплені в нормах права, на яких базуються зв'язки між різними елементами управлінської системи [254, с.76]. О.В. Жадан під принципами управління розуміє систему базових положень, ідей та правил, згідно з якими провадиться діяльність працівників у тій чи іншій сфері суспільного життя. На його погляд дані принцип є відображенням закономірності функціонування соціальних спільнот [66, с.576].

В.К. Колпаков принципи управління розкриває, як його позитивні закономірності, пізнані наукою і практикою, а також охарактеризовані (зафіксовані, закріплені) у відповідних поняттях [90, с.21-22; 104, с.282]. О.М. Бандурка акцентує увагу на тому, що принципи забезпечують інтеграцію окремих видів управлінської діяльності в різних підрозділах системи управління, визначають взаємну їхню погодженість та загальну спрямованість на реалізацію визначено мети, на основі чого організовується науково обґрунтоване впровадження дій для вибору управлінських функцій, методів та прийомів управління [13, с.32; 194, с.54-55].

В свою чергу, принципи державного управління визначено О.О. Акімовим, як прояви закономірностей, відношення або взаємозв'язки суспільно-політичного характеру та інших груп елементів державного управління, відображені у вигляді певного наукового положення, що застосовується в теоретичній і практичній діяльності людей у сфері державного управління [6]. Є.О. Романенко пропонує розуміти їх, як об'єктивно зумовлені нормативні засади, що є своєрідним відображенням законів і закономірностей суспільного розвитку, соціальних потреб, цінностей, законів і закономірностей управління, в основному закріплені в юридичних актах у вигляді керівних правил і норм поведінки, що відповідають цілям діяльності системи управління та визначають вимоги до системи, структури, організації і процесу управління [198, с.93-94]. О.А. Губрієнко формулює принципи державного управління наступним

чином: обумовлені об'єктивними потребами соціального розвитку науково обґрунтовані ідеї (положення), які відбивають специфіку державного управління та яким має відповідати реальна управлінська діяльність [50, с. 48-51; 120, с.45].

За В.Я. Малиновським, принципи державного управління – це фундаментальні істини, позитивні закономірності, керівні ідеї, основні положення, норми поведінки, що відображають закони розвитку відносин управління, сформульовані у вигляді певного наукового положення, закріпленого переважно у правовій формі, на основі якого будується і функціонує апарат державного управління. Принципи визначають вимоги до механізму управління. Автор вважає, що при характеристиці того чи іншого принципу, слід урахувувати його взаємозв'язок з іншими принципами, залежність від них. Принципи взаємодіють між собою в межах цілісної системи, врівноважуючи чи посилюючи один одного, що дає змогу достатньою мірою розкрити свою природу, індивідуальність і регулюючі можливості. При цьому кожен принцип має структурно відведене йому місце у зв'язку із чим повноцінне розкриття змісту і потенціалу будь-якого принципу державного управління можливе лише в рамках і з урахуванням його системних залежностей. Підсумовуючи свої розмірковування вчений наголошує, що принципи державного управління повинні: 1) ґрунтуватися на законах розвитку суспільства, його соціальних та економічних законах і законах державного управління; 2) відповідати цілям управління, відображати основні якості, зв'язки і відносини управління; 3) враховувати часові та територіальні аспекти процесів державного управління; 4) мати правове оформлення, тобто бути закріпленими в нормативних документах, оскільки кожен принцип управління є цілеспрямованим – його застосовують для вирішення конкретних організаційно-політичних і соціально-економічних завдань [114, с.192-193].

В літературі юридичного змісту, передусім, енциклопедіях та словниках, принципи розкриваються у значенні основних, керівних, універсальних, загально значущих засад та ідей, як характеризуються вищою імперативністю та визначають загальні положення теорії, вчення, науки та механізму реалізації права [11, с.342; 251]. Утім, наявність загальноприйнятого підходи не зменшує цінність індивідуальних наукових дослідів правових принципів на підставі яких вироблено безліч концепцій спрямованих на їх тлумачення та виділення ключових ознак.

Так, О.В. Клименко під принципами права пропонує розуміти основні ідеї, вихідні положення, що виражають сутність і соціальне значення права, які закріплені в нормативно-правових актах і об'єктивно відображають стан розвитку суспільних відносин та визначають основні напрямки правового впливу на поведінку людей [82, с.25]. В.К. Волошина відмічає, що принципи права – це нормативні засади позитивного права, що визначають сутність і спрямованість правового регулювання [41, с.12-13]. Н.М. Крестовської, принцип права – це закріплені у формальних його джерелах або вироблені в юридичній практиці і сформульовані у правосвідомості загальновизнані основоположні засади правового регулювання суспільних відносин, які є закономірностями права [98, с.220].

В той же час, А.М. Бабенко, О.О. Борисова та І.О. Шаповалова підкреслюють значення принципів права у тому, що вони виступають каркасом, фундаментальною конструкцією правової системи; принципи права є орієнтиром у формуванні та розвитку права; істотно впливають на формування правосвідомості людей, можуть бути безпосередньою основою для прийняття індивідуальних юридичних рішень у конкретних справах; при прогалинах в законодавстві принципи права можуть використовуватися як юридична підстава при розгляді питання про право, при цьому вони виступають як джерело права, принципи права сприяють правильному тлумаченню правових норм [9, с.6; 162, с.97]. Схожої думки дотримується

І.С. Канзафаров: «Принципи права є тією базовою конструкцією, на якій тримаються і реалізуються не тільки окремі норми права, інститути і галузі права, але і вся система права. Вони служать основним орієнтиром всієї правотворчої, правозастосовчої і правоохоронної діяльності державних органів. Від ступеня їх дотримання залежить рівень узгодженості, стабільності та ефективності правової системи. Принципи права можуть бути прямо закріплені в нормах права, співпадати з їх змістом, або логічно впливати зі змісту низки правових норм і духа права певної держави» [81, с.145].

Об'ємною та інформативною, на наш погляд, є позиція С.Л. Дерев'янкіна, який наголошує на тому, що принципи права – це загальнообов'язкові вихідні нормативно-юридичні положення, що відрізняються універсальністю, загальною значимістю, вищою імперативністю, що визначають зміст правового регулювання і виступають критерієм правомірності поведінки і діяльності учасників регульованих відносин. Принципи права по своїй сутності є узагальненим відображенням об'єктивних закономірностей розвитку суспільства. Властивості універсального й абстрактного освоєння соціальної дійсності обумовлюють їх особливість у структурі правової системи, механізмі правового регулювання, правосвідомості тощо. Науковець вважає, що принципи права є синтезуючими положеннями, що поєднуються зв'язками, ідеологічною основою походження, утворення, становлення і функціонування правових явищ. Вони визначають нормотворчу і правозастосовну діяльність, координують функціонування механізму правового регулювання, являються критеріями оцінки правомірності (правової природи) рішень органів державної влади і дій громадян, формують правове мислення і правову культуру, зміцнюють систему права. Принципи права виникають при наявності відповідних об'єктивних умов, мають історичний характер або

відображають результати раціонального, наукового осмислення закономірностей розвитку об'єктивної дійсності [56, с.37-38].

На підставі глибокого та комплексного дослідження наукової літератури, а також узагальнення різних дефініцій поняття «принципи права» С.А. Даніелян прийшов до висновку, що дана категорія може бути описана за використанням наступних характеристик: 1) імперативні положення – принципи права характеризуються підвищеною мірою обов'язковості в аспекті їх дотримання; 2) вихідні положення – принципи права мають первинний характер, адже на основі принципів права в подальшому формуються інші нормативні положення; 3) основоположні ідеї – принципи права є правилами-ідеями, які незважаючи на лаконічний характер формулювання містять широке змістовне наповнення, тлумачення якого власне і відбувається у правозастосовній практиці. 4) лаконічно сформульовані положення – за загальним правилом принципи права не характеризуються розлогими, широкими нормативними формулювання, що однак не применшує їх правореалізаційного значення. На підставі цих характеристик вчений резюмує: принципи права являють собою універсальні регулятори суспільних відносин, які наділені підвищеною мірою імперативності. Основу функціонального призначення принципів права, на його думку, можна підрозділити на дві складові: а) систематизація нормативних положень (статична функція); б) систематизація конкретних правовідносин (динамічна функція) [53, с.183].

І.П. Бахновська також розкриває зміст принципів права через систему притаманних категорії рис та функції, які вона виконує: «Принципи права характеризуються нормативністю й найвищою стабільністю, високим рівнем узагальнення й абстрагування, фундаментальністю, що дозволяє їм виконувати регулятивну, системоутворюючу, інформаційну, правовиховну, пізнавальну й ціннісну функції. Потрібно зазначити, що на відміну від норм права принципи права жорстко не фіксують зміст поведінки, вони здатні

більш швидко реагувати на зміни суспільного життя. а отже застосування і тлумачення норм права має відбуватися відповідно до принципів права. Іншими словами, принципи права є своєрідною системою координат, у рамках якої розвивається право, є втіленням результату раціонального наукового осмислення закономірностей розвитку права, і одночасно є вектором, який визначає напрямок його розвитку» [15, с.21].

Аналізуючи зміст, сутність та призначення принципів права не можна оминати науковий погляд А.М. Колодія, який присвятив цій проблемі значний масив своїх наукових робіт. В одній з них автор наголошує, що принципи права – це такі відправні ідеї його буття, які виражають найважливіші закономірності, підвалини даного типу держави і права, є однопорядковими із сутністю права та утворюють його основні риси, відрізняються універсальністю, вищою імперативністю і загальнозначимістю, відповідають об'єктивній необхідності побудови та зміцнення певного суспільного ладу. Принципи права спрямовують і надають синхронності всьому механізмові правового регулювання суспільних відносин, досконаліше інших розкривають місце права в суспільному житті і його розвитку. Саме принципи права є критерієм законності та правомірності дії громадян і посадових осіб, адміністративного апарату і органів юстиції та за відомих умов мають велике значення для зростання правосвідомості населення, його культури й освіти. До головних ознак принципів права А.М. Колодій відносить наступне: а) вони нормативно-регулятивні, всезагальні, обов'язкові, об'єктивно-зумовлені, історичні й ідейно-політичні категорії; б) їх соціальною функцією є регулювання й охорона суспільних відносин; в) вони є самостійною юридичною категорією, тобто мають відокремлюючі ознаки від усіх інших. Вчений акцентує увагу, що від юридичних норм принципи відокремлює їх імперативність і безумовність, концентроване відображення у них найважливіших закономірностей даного суспільства. Принципи права вносять одноманітність у всю систему

юридичних норм і забезпечують єдність правового регулювання суспільних відносин, цементують усі компоненти юридичної надбудови. Принципи права мають також самостійний вплив на суспільні відносини [89, с.43].

Отже, з огляду на зазначене вище, можемо зробити наступні висновки щодо змісту принципів як загально-правової категорії в цілому, а також взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану зокрема: по-перше, принципи об'єктивізують ідею про право, його суспільно-державну роль, механізм правового регулювання суспільно-правових відносин та роботу правових явищ; по-друге, суб'єктивна сторона принципів – обґрунтування їх змісту та значення безпосередньо самими людьми. Об'єктивні закономірності життя населення держави абстрактні доти, доки його представники не визнають їх ключове загальнонаціональне значення та не уособляють у конкретних, правових основах; по-третє, принципи стабільні та можуть змінюватись лише у зв'язку зі зміною парадигми життя населення держави та пануючих в ньому поглядів про зміст і значення права; по-четверте, принципи багатоманітні у своєму переліку, адже уособлюють ідеї та вимоги щодо механізму правового регулювання в цілому, всіх суспільних відносин які виникають на території держави, а також правових відносин в окремих сферах, пов'язаних із роботою конкретних юридичних явищ або різновидів юридичної діяльності; по-п'яте, принципи мають абстрактний, фундаментальний характер; по-шосте, принципи – це загальнообов'язкові юридичні вимоги вищого порядку, яких мають дотримуватись всі суб'єкти регульованих правом суспільно-правових відносин [132].

Таким чином, принципи взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану, з огляду на виділені особливості – це сукупність фундаментальних, будівних чинників (умов), вихідних ідей, з огляду на які відбувається правове регулювання досліджуваних правовідносин, а також унормовується поведінка та дії їх учасників. В

юридичній літературі та нормативних положеннях на сьогоднішній день не вироблено точного переліку принципів взаємодії та координаційної діяльності. Як правило, визначення системи вихідних засад залежить від сфери реалізації категорій, а також державних відомств, що вступають у співробітництво. Так, до принципів взаємодії науковці, як правило, відносять: законність, планування, поєднання компетенції, раціональності, ефективності та інші [246; 207; 115].

Принципи координації не знайшли широкого опрацювання у юридичній літературі, однак, конкретизовані в підзаконній царині, а саме в положеннях Наказу Офісу Генерального прокурора «Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності» від 08.02.2021 №28. Відповідно до Наказу принципами координації є: верховенство права; законність; незалежність і рівність суб'єктів координаційної діяльності у визначенні проблем у сфері протидії кримінальним правопорушенням, ініціюванні, розробці, узгодженні та реалізації заходів, спрямованих на їх вирішення; обов'язковість виконання узгоджених заходів та контроль за їх реалізацією; системність і повнота використання різних форм координації; публічність, гласність і відкритість координаційних заходів, оприлюднення їх результатів у встановленому законодавством порядку в межах, які не суперечать вимогам законодавства про захист прав і свобод людини та громадянина, державної таємниці та іншої інформації з обмеженим доступом [177].

Систему принципів, з огляду на які має відбуватись взаємодія та координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану, на нашу думку, становлять:

- принцип верховенства права і законності. Перша вихідна засада декларована в статті 8 Конституції, але своє визначення знаходить у судовій практиці. Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 01.11.1996 №9 вказано:

«Конституційні права та свободи людини і громадянина є безпосередньо діючими. Вони визначають цілі і зміст законів та інших нормативно-правових актів, зміст і спрямованість діяльності органів законодавчої та виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і забезпечуються захистом правосуддя» [172]. Більш широке тлумачення принципу верховенства права наведено у Рішенні Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 №15-рп/2004 за якого це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства [196].

Принцип законності не знаходить точного опису у правових нормах, але за визначеннями вчених – це особливий режим функціонування держави, життя її населення, який ґрунтується на повному, неухильному дотриманні і виконанні всіма фізичними та юридичними особами вимог законодавства України [73, с.208; 74, с.388]. В галузі діяльності органів державної влади, у тому числі правоохоронного сектору, вимоги законності декларовано Конституцією в якій вказано, що Основний Закон має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову. Органи законодавчої,

виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених Конституцією межах і відповідно до законів України. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [93].

Законність також має відображення і в положеннях Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Стаття 9 документу визначає, що в умовах воєнного стану Президент України та Верховна Рада України діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією та законами України. Кабінет Міністрів України, інші органи державної влади, військове командування, військові адміністрації, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, іншими законами України. Крім того, Закон встановлює ряд гарантій законності що полягають у заборонах в умовах правового режиму: зміни Конституції України; зміни Конституції Автономної Республіки Крим; проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування; проведення всеукраїнських та місцевих референдумів; проведення страйків, масових зібрань та акцій [186]. Таким чином, верховенство права та законність передбачають, що взаємодія та координація в умовах правового режиму воєнного стану відбувається виключно в межах передбачених Конституцією та законодавством України компетенції та повноважень правоохоронних органів, а також із дотриманням та виконанням ними гарантій законності визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [132];

- принцип гуманізму. У дисертації В.І. Щербини гуманізм визначено, як чуйне ставлення до людини, пройняте турботою про її благо, повагою до її гідності. Синонімом категорії, на думку автора, є слово

«людяність» – доброзичливість, чуйність у ставленні до інших, уважність до чужих потреб [250, с.37]. «Гуманізм – це орієнтація на приватні інтереси, на права і свободи людини як вищу цінність», – пише В.В. Ладиченко [105, с.95]. В свою чергу О.В. Чепелюк, доводить, що гуманізм – це моралістична позиція, яка виражає визнання цінності людини як особистості, поваги її достоїнства, прагнення до блага людини як цілі суспільного прогресу. Принцип гуманізму полягає у визнанні цінності людини [241, с.110]. В Конституції гуманізм виражено в статті 3 за положеннями якої: людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. В свою чергу стаття 22 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» закріплює норму про неприпустимість використання правового режиму воєнного стану для захоплення влади та порушення прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб. Введення воєнного стану не може бути підставою для застосування тортур, жорстокого чи принижуючого людську гідність поводження або покарання. Будь-які спроби використати введення воєнного стану для захоплення влади тягнуть за собою відповідальність згідно із законом [93; 186]. Тож, згідно з цим принципом взаємодія та координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану повинні спрямовуватись на захист людини і громадянина, їх прав та законних інтересів. Тимчасові обмеження юридичних свобод можливі виключно з огляду та в межах Конституції та законодавства України в процесі застосування заходів правового режиму воєнного стану, або виконання завдань із запобігання, попередження та припинення кримінальних та/або адміністративних правопорушень [132];

- принцип неприпустимості припинення повноважень. Даний принцип виходить із законної вихідної засади закріпленої в статті 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» згідно якої у період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Рахункової палати, судів, органів прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, розвідувальних органів та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність [186]. Так, взаємодія та координація не повинні паралізувати роботу правоохоронного сектору надмірними механізмами співробітництва, додатковим встановленням зайвих в умовах зовнішніх загроз цілей, а також будь-яким іншим чином заважити виконанню спеціально-уповноваженими відомствами своїх повноважень, що спрямовані на підтримку та забезпечення державної безпеки, територіальної цілісності, правопорядку та непорушності суверенітету країни [132];

- принцип розмежування повноважень. Відповідно до вимог цього принципу взаємодія та координація в умовах воєнного стану мають не породжувати ситуації перетину та конфлікту повноважень різних правоохоронних органів, що перешкоджатиме належному виконанню завдань та функцій співробітництва і, як наслідок, знижуватиме оперативність вирішення питань правоохоронної діяльності в цілому [132];

- принцип взаємного розвитку та еволюції. Згідно із цим принципом координація та взаємодія активізують всебічний розвиток кожного правоохоронного органу, для яких співпраця відкриває можливість переймати та імплементувати в свою роботу новий досвід, а також визначати подальшу стратегію розвитку спільної діяльності та за можливості розширювати коло питань, які можна в рамках неї вирішити [132];

- принцип добровільності. Сутність цього принципу полягає у свободі кожного правоохоронного органу самостійно вирішувати: чи необхідно йому вступати у взаємодію з іншими владними структурами. В рамках координаційної діяльності, учасники якої імперативно встановлюються законодавством, даний принцип розкривається в тому, що незважаючи на обов'язок правоохоронних органів приймати участь у спільній діяльності з певних питань, обсяги та межі співробітництва вони визначають самостійно та не підпорядковані у цьому жодному суб'єкту [132].

Таким чином, саме представлені у даному підрозділі принципи формують ідейну основу конструкції правового регулювання суспільно-правових відносин, які виникають в межах взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів України. Вони показують яким суспільними орієнтирами та цінностями керуються правоохоронні органи та їх посадові особи при реалізації спільної діяльності в складних умовах небезпеки нації та державності [132].

Висновки до розділу 1

Аргументовано, що правовий режим – це особливий порядок функціонування правової системи держави в цілому та органів публічної влади, зокрема, а також регулювання суспільно-правових відносин в певній сфері, що має чіткі підстави та механізм запровадження, передбачені нормами чинного законодавства України. Правові режими різноманітні та кожен в своєму роді унікальні. Використовуючи їх держава прагне досягнути якогось конкретного, суспільно-значимого результату, досягти якого неможливого без організації особливого, точкового підходу до упорядкування поведінки учасників конкретних суспільно-правових відносин за рахунок найбільш ефективних і корисних в даних умовах

методів. Звідси виходить, що воєнний стан, як особливий правовий режим, – це уведений з підстав, визначених в законодавстві, спеціальний порядок роботи правової системи і держави, а також всіх, без виключення, владних інституцій. Він вводиться в межах території країни, а не якійсь сфері чи галузі.

Наголошено, що запровадження воєнного стану можливо лише на підставі існування критичних для існування України, як незалежної демократичної держави, та української нації загроз, відвернення або подолання яких неможливо без тотальної активізації роботи правової системи та зміни парадигми функціонування органів державної влади, які отримують ширші, порівняно з існуючими, повноваження та можливість обмежувати права і свободи людини, громадянина та юридичних осіб, що виступає третьою ознакою досліджуваного правового режиму.

Акцентовано увагу на тому, що правовий режим воєнного стану, виходячи із його ключових ознак, призначається для консолідації державних ресурсів, а також активізації, систематизації та спрямування роботи публічних відомств на захист та відбиття збройної агресії, забезпечення державної незалежності і територіальної цілісності України. В рамках правового режиму воєнного стану на перший план виходить питання ефективності роботи державного апарату та кожної його складової, що функціонують в нетиповому, критичному режимі, а соціальний сектор, навпаки, обмежується у свободах на користь національної безпеки та благополуччя.

Виділено ряд загальних ознак правоохоронних органів, що виділяють їх в системі державної влади: 1) це органи державної влади, основна форма діяльності яких правоохоронна, тобто спрямована на виявлення, припинення, попередження та запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, а також встановлення осіб (або ж груп осіб), які вчиняють протиправні дії, та притягнення їх до юридичної відповідальності; 2)

реалізація цілей правоохоронної діяльності підкріплюється широкими правами у застосуванні державного примусу, який надає можливість даним органам обмежувати фізичних осіб у праві пересування, накладати штрафні санкції, обмежувати у користуванні майном або вилучати його і таке інше; 3) вони володіють та у крайніх, визначених законодавством випадках, мають право застосовувати і використовувати вогнепальну зброю та інші спеціальні засоби; 4) службова-трудова діяльність співробітників правоохоронних органів пов'язана із певними ризиками, обмеженнями, значною інтенсивністю праці, а також пов'язаними із цими службовими гарантіями, особливим механізмом правового захисту.

З'ясовано, що правоохоронні органи – це система спеціально уповноважених, озброєних державних органів, які реалізують правоохоронну діяльність, що спрямована на виявлення, припинення, попередження та запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, а також встановлення суб'єктів, які вчиняють протиправні дії, з подальшим притягненням їх до юридичної відповідальності.

Обґрунтовано, що вплив правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України – це обумовлена запровадженням даного режиму на території всієї держави (або її окремих територіях) активізація і трансформація діяльності правоохоронних органів, що орієнтується на підвищення їх ефективності у відбитті збройної агресії, підтримці державної незалежності, захисті територіальної цілісності в цілому, а також кожної людини і громадянина, зокрема. Даний вплив виражається у наступних основних аспектах: по-перше, залученні правоохоронних органів до забезпечення та реалізації заходів правового режиму воєнного стану; по-друге, можливості використання сил та засобів правоохоронних органів у веденні безпосередньо бойових дій; по-третє, переведенні правоохоронних органів на посилений варіант службової діяльності під час дії правового режиму воєнного стану; по-четверте,

посиленні гарантій службової діяльності, соціального та іншого забезпечення працівників правоохоронних органів пропорційно їх навантаженню та численним робочим обмеженням; по-п'яте, посиленні взаємодії та покладенні на правоохоронні органи обов'язку сприяти діяльності військового командування та військових адміністрацій (у разі їх створення).

Доведено, що взаємодія, як функціональна категорія правоохоронної сфери взагалі, та роботи правоохоронних органів, зокрема, характеризується наступними аспектами: *по-перше*, за своєю правовою природою взаємодія правоохоронних органів – це суспільно-правові відносини адміністративного характеру; *по-друге*, незважаючи на адміністративний характер правовідносин, вони виникають та розвиваються між цілком рівноправними суб'єктами, тому мають не вертикальний, а горизонтальний характер; *по-третє*, взаємодія розкривається у спільній правоохоронній діяльності, яка може спрямовуватись на протидію правопорушенням охоплених компетенцією одночасно декількох правоохоронних органів, або реалізовуватись за якимось окремими напрямками чи сферами; *по-четверте*, взаємодія правоохоронних органів має в своїй основі об'єктивізований результат, якого останні прагнуть досягнути спільними діями, наприклад, забезпечити ефективну дію заходів правового режиму воєнного стану; *по-п'яте*, взаємодія має широке коло адміністративно-правових механізмів здійснення, які передбачають поєднання сил та засобів у вчиненні якихось спільно визначених дій та операцій, обмін та взаємне використання інформаційних, матеріально-технічних, кадрових та будь-яких інших необхідних ресурсів у вирішенні питань, що входять до компетенції правоохоронних органів; *по-шосте*, передбачає реалізацію кожним окремим правоохоронним органом, як власних, цільових функцій, які покладено на нього законодавством України, так і додаткових напрямів діяльності зумовлених залученням в процес забезпечення та підтримки дії правового режиму воєнного стану.

Встановлено, що взаємодія правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це особливі адміністративно-правові відносини між незалежними одне від одного правоохоронними органами України, в рамках яких вони проводять спільну діяльність за рахунок об'єднання сил та засобів (інформаційних, матеріально-технічних, кадрових), а також будь-яких інших необхідних ресурсів, виконуючи таким чином покладені на них завдання і функції, а також підтримуючи та забезпечуючи дію правового режиму воєнного стану на території України, а також передбачених ним дій та заходів.

Зауважено, що взаємодія та координація – це різні категорії за своїм внутрішнім змістом. На підтвердження цього варто звернути увагу на головні ознаки останньої: по-перше, взаємодія є моделлю побудови відносин між правоохоронними органами, в той час як координація – організаційно-упорядковуюча діяльність спрямована на формування умов та забезпечення взаємодії. По-друге, попри вказане, координація не має владного характеру, а її здійснення передбачає існування центрального суб'єкту (координатора), який спрямовує взаємодію інших учасників таких відносин, визначає її пріоритети, аналізує ефективність та дієвість, вказує на прогалини та недоліки, але не має влади над ними та не може прямо, в наказовому порядку, впливати на них. Зокрема, цей аспект досить чітко простежується в положеннях Закону України «Про правовий режим воєнного стану», за якими військові державні адміністрації координують діяльність правоохоронних органів у питаннях реалізації мобілізації. Військові адміністрації не мають прямої адміністративної влади над жодним правоохоронним відомством, але законодавство наділяє їх статусом координаторів, які спрямовують вказану діяльність та забезпечують взаємодію в цьому питанні, використовуючи адміністративно-правові механізми, що їм доступні. По-третє, формалізованість та обмеженість координації. Так, якщо правоохоронні органи вільні у налагодженні взаємодії із іншими суб'єктами правоохоронної

діяльності в межах своєї компетенції та повноважень, то координація існує тільки тоді, коли законодавством прямо визначено координатора, питання щодо яких він здійснює координацію та порядок її реалізації.

Констатовано, що координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це визначена законодавством України організаційно-упорядковуюча діяльність спеціально уповноважених органів та посадових осіб, яку спрямовано на формування і створення умов, визначення основних пріоритетів та забезпечення інших аспектів взаємодії правоохоронних органів із виконання покладених на них завдань і функцій в умовах правового режиму воєнного стану, а також його підтримання та забезпечення реалізації відповідних заходів.

Узагальнено, що взаємодія та координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це дві важливі та взаємопов'язані категорії за допомогою яких правоохоронний сектор функціонує у комплексі, як цілісний блок спеціальних державних установ, що, безперечно, позитивно впливає на безпекове середовище та рівень підтримки внутрішньої стабільності держави в умовах ризиків її незалежності, територіальній цілісності та суверенітету.

Доведено, що мета взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану полягає в організації, забезпеченні та безпосередньому співробітництві правоохоронних органів при вирішенні питань, пов'язаних із захистом незалежності, територіальної цілісності, суверенітету нашої держави та сумісної реалізації правоохоронної діяльності в контексті протистояння зовнішнім загрозам.

Аргументовано, що завдання взаємодії та координації доцільно розглядати окремо одне від одного. Так, до завдань взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану віднесено: *по-перше*, взаємодопомога, консолідація сил та засобів у профілактиці, запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, що вчиняються в різних сферах суспільної життєдіяльності під час дії воєнного

стану; *по-друге*, співробітництво у питаннях протидії збройній агресії, боротьби із діяльністю диверсійно-розвідувальних груп на території України; *по-третє*, виявлення окремих осіб (або груп осіб), що вчиняють кримінальні, адміністративні правопорушення, передусім, пов'язані із дестабілізацією нормального стану життєдіяльності, а також спрямовані на повалення конституційного ладу, порушення суверенітету та територіальної цілісності країни, тощо; *по-четверте*, сприяння військовому командуванню та військовим адміністраціям у виконанні ними визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану», а також іншими нормативно-правовими актами прав, обов'язків, завдань та функцій; *по-п'яте*, співпраця в забезпеченні та реалізації заходів правового режиму воєнного стану, а також виявленні та усуненні факторів і умов, які перешкоджають процесу їх належного виконання; *по-шосте*, забезпечення притягнення до юридичної відповідальності окремих осіб та груп, які вчиняють кримінальні та адміністративні правопорушення, дестабілізують ситуацію в суспільстві, чинять супротив законній реалізації заходів правового режиму воєнного стану та перешкоджають нормальній діяльності органів державної влади та правоохоронних органів.

В свою чергу до завдань координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану відносяться наступні: *по-перше*, організація умов та факторів, які сприяють законній та ефективності взаємодії правоохоронних органів при виконанні покладених на них завдань і функцій; *по-друге*, вироблення стратегії співробітництва та визначення пріоритетів які потребують спільної діяльності правоохоронних органів у контексті впливу на них умов правового режиму воєнного стану; *по-третє*, окреслення шляхів та особливостей поєднання сил, засобів, ресурсів правоохоронних органів в процесі протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням, у першу чергу, пов'язаних із нанесенням шкоди конституційному ладу, територіальній цілісності та суверенітету нашої держави; *по-четверте*, спрямування

діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення виконання заходів правового режиму воєнного стану, а також реалізації інших заходів, процедур та операцій пов'язаних із сприянням ефективній роботі військового командування та військових адміністрацій; *по-п'яте*, підтримка якості та ефективності взаємодії правоохоронних органів держави в умовах запровадження правового режиму воєнного стану в Україні.

Аргументовано, що функції взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану - це регламентовані законодавством України ключові напрями практичної реалізації мети і завдань досліджуваної спільної діяльності. Відповідні функції поділено на: загальні та спеціальні функції притаманні окремо категорії взаємодії і координації. Загальними для обох виділено: забезпечення національної безпеки, підтримку правопорядку на території держави, боротьбу зі злочинністю, планування. В свою чергу до функцій взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану віднесено: консолідаційну; інтеграційну та інноваційну функції. До функцій координації віднесено: організаційну; контрольну, та синхронізаційну.

З'ясовано, що принципи взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану, з огляду на виділені особливості – це сукупність фундаментальних, будівних чинників (умов), вихідних ідей, з огляду на які відбувається правове регулювання досліджуваних правовідносин, а також унормовується поведінка та дії їх учасників. До переліку вказаних принципів віднесено: верховенства права; законності; гуманізму; неприпустимості припинення повноважень; розмежування повноважень; взаємного розвитку та еволюції; добровільності.

Встановлено, що згідно до принципу гуманізму взаємодія та координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану повинні спрямовуватись на захист людини і громадянина, їх прав та законних інтересів. Тимчасові обмеження юридичних свобод можливі виключно з огляду та в межах Конституції та законодавства України в процесі

застосування заходів правового режиму воєнного стану, або виконання завдань із запобігання, попередження та припинення кримінальних та/або адміністративних правопорушень.

РОЗДІЛ 2 НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

2.1. Правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану та місце у них норм адміністративного права

Високий рівень ефективності і дієвості взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану забезпечується якістю урегульованості суспільних відносин, що при цьому виникають. Ключове значення в даному питанні належить нормам законодавства, зокрема адміністративного. Звернемось до самого слова «регулювання», що означає улаштовувати, упорядковувати, зрівнювати, встановлювати в порядку, налагоджувати і таке інше [216, с.543; 52, с.68].

Зміст та ознаки безпосередньо правового регулювання найбільш повно викладено у Юридичній енциклопедії за загальною редакцією Ю.С. Шемшученко в якій категорію описано, як засіб державного впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування в інтересах людини, суспільства і держави. Це різновид соціального регулювання, предметом якого виступають правові, політичні, економічні та інші суспільні відносини, які неможливо впорядкувати поза використанням норм права. Правове регулювання забезпечується спеціально створеним державою механізмом елементами якого є: а) норми права, зафіксовані в законах та інших правових, актах, якими визначається модель можливої та необхідної поведінки суб'єктів суспільних відносин; б) юридичні факти, тобто конкретні життєві обставини, з якими пов'язані виникнення, зміна чи припинення правових відносин; в) правові відносини – суспільні відносини, опосередковані нормами права; г) акти реалізації прав та обов'язків суб'єктів суспільних

відносин, тобто дії цих суб'єктів у межах приписів відповідних правових норм; д) правові санкції щодо порушників норм права. Крім того, авторський склад енциклопедії наголошує, що правове регулювання в Україні забезпечується системою державних органів законодавчої, виконавчої і судової гілок влади, прокуратурою та іншими контрольними органами. Цей процес також зумовлений рівнем правосвідомості й правової культури громадян [252, с.41-42].

Залежно від сфери виникнення і суб'єктів суспільно-правових відносин, які упорядковуються, а також галузевої приналежності норм та інших засобів за рахунок яких це відбувається, науковці диференціюють види правового регулювання. В аспекті взаємодія та координація правоохоронних органів в умовах дії воєнного стану має місце адміністративно-правове. За тлумаченням П.В. Литовченко це планомірний вплив адміністративно-правових норм на визначені суспільні відносини, що здійснюється за допомогою адміністративно-правових засобів, із ціллю забезпечення прав, свобод і інтересів фізичних чи юридичних осіб, зокрема, у публічно-правовій сфері, для звичного функціонування суспільства та держави [111, с.130; 34, с.318-319].

В.І. Теремецький та О.А. Моргунов вказують, що адміністративно-правове регулювання – це дія (вплив) держави на суспільні відносини, що виникають між їх суб'єктами, який здійснюється за допомогою відповідних правових засобів, сукупність яких утворює механізм адміністративно-правового регулювання. Воно має на меті упорядкування державно-владних відносин, а також встановлює юридичні права та обов'язки учасників адміністративно-правових відносин, які упорядковуються [227, с.50; 129, с.275-276]. І.Б. Тацишин відмічає, що адміністративно-правове регулювання – це цілеспрямований, організуючий і регулюючий вплив держави через систему органів та посадових осіб на процеси, які відбуваються в суспільстві. До ознак адміністративно-правового регулювання автором віднесено:

забезпечення реалізації цілей, завдань і функцій держави; реалізація спеціально уповноваженими суб'єктами, які наділені адміністративними повноваженнями; систематичність; цілеспрямованість; ієрархічність; процесуальний характер та інше [223, с.39].

В монографії С.Ю. Любімової наголошується про те, що адміністративно-правове регулювання – це специфічний вид регулювання суспільно-правових відносин, якому притаманні наступні особливості: 1) воно є одним із видів правового регулювання. При цьому, адміністративне право виконує в процесі пізнання й відображення соціальної дійсності чотири головних функції: організаційно видозмінене державне управління; адміністративно-правове регулювання; легалізація статусів суб'єктів і їх дій; адміністративний контроль і нагляд. Разом з тим, адміністративно-правове регулювання здійснюється різними регуляторами, серед яких першорядну роль відіграють адміністративно-правові норми та інші адміністративно-правові засоби; 2) адміністративно-правове регулювання – це засіб державного регулювання, оскільки адміністративне право встановлюється або санкціонується державою і є регулятором суспільних відносин; 3) адміністративно-правове регулювання – це певний вплив на суспільні відносини, тобто адміністративне право регулює публічні відносини та певним чином впливає на них; 4) адміністративно-правове регулювання – це вплив на суспільні відносини, що здійснюється за допомогою норм позитивного права, й інші адміністративно-правові засоби в сукупності, що складають механізм адміністративно-правового регулювання; 5) адміністративно-правове регулювання – це такий вплив на суспільні відносини, що має на меті їх впорядкування. Це можна трактувати як цілеспрямований вплив на суспільні відносини у сфері державного керування, в результаті якого вони приводяться в систему й створюється певний порядок у тій галузі, яку вони регулюють; 6) адміністративно-правове регулювання має цілком точну мету – забезпечити належний рівень відносин

між окремою особою та державою, її органами та посадовими особами. При цьому, основний акцент адміністративно-правового регулювання цих відносин робиться сьогодні на встановленні саме такого адміністративно-правового регулювання, за яким з максимальною ефективністю були б задоволені права й інтереси окремої особи [113, с.103-104].

Згідно тлумачення О.М. Бабійчук адміністративно-правове регулювання – це спеціальний юридичний механізм впливу адміністративного права на поведінку і діяльність його суб'єктів. Механізм адміністративно-правового регулювання – це засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства і держави. Найважливішими засобами механізму адміністративно-правового регулювання є нормативні та індивідуальні акти. Ці акти відповідають двом рівням адміністративно-правового регулювання: по-перше, складають загальні правила поведінки людей, по-друге – утворюють індивідуальні акти, що визначають на основі адміністративно-правової норми права й обов'язки конкретних учасників у правовідносинах. Акт застосування норми адміністративного права включається до механізму адміністративно-правового регулювання як засіб індивідуальних прав, обов'язків і заходів юридичної відповідальності [10, с.132].

Отже, відповідно до викладеного, адміністративно-правове регулювання – це здійснюваний за допомогою норм права упорядковувачий та регулюючий вплив на суспільно-правові відносини владно-управлінського, адміністративного характеру, тощо, які виникають між правоохоронними органами в процесі їх спільної, взаємоузгодженої діяльності, за допомогою засобів державного примусу, що застосовуються в рамках спеціальних, суворо-встановлених процедур. Адміністративно-правове регулювання ґрунтується на системі різних положень нормативно-

правових документів, розташованих між собою ієрархічно. Керуючись цим, першою правовою засадою взаємодії та координації слід виділити Конституцію України [137].

Згідно із влучним висновком А.Т. Комзюка, Конституція як головний юридичний акт країни закріплює і регулює найважливіші сторони життя суспільства і держави. Конституція має усі властивості закону, є частиною чинного права, але частиною особливою. Її особливість полягає в тому, що вона не просто закон, а Основний Закон. Конституція як головний елемент чинного права є і його вершиною, і його стрижнем, і базою поточної правотворчості. Вона – найбільш стабільний юридичний акт, що має найвищу юридичну силу. Таке положення Конституції в правовій системі, її особлива юридична природа обумовлені, в першу чергу, характером і колом суспільних відносин, які вона покликана регламентувати. Такого широкого предмета правового регулювання (суспільні відносини, пов'язані із закріпленням основ державного ладу, найважливіших державних інститутів, суспільного устрою, основ правового статусу громадян, системи власності, соціально-економічних і політичних відносин тощо) не має жоден інший нормативний акт, крім Основного Закону. Діючи безпосередньо, норми Конституції в той же час знаходять, в разі необхідності, розвиток і конкретизацію в нормах, встановлених іншими джерелами права. Це пояснюється тим, що Конституція нерідко визначає лише межі правового регулювання в тих або інших сферах суспільних відносин, передбачає початкову регламентацію цих відносин, містить відправні засади для галузей права [91, с.68-69].

В свою чергу, І.В. Звоздецька в своїх роботах підкреслює, що цінність конституції передусім полягає в її визнанні гідності кожної людини і в здатності конституційно визнаної конструкції публічної влади забезпечити гідність людини. Конституція України як ядро правової системи задає вектор розвитку галузей вітчизняного права, закріплюючи основні ідеї та

встановлюючи пріоритетні засади існування, розвитку й реалізації суспільних відносин, які потребують правового регулювання. Важливість Конституції України також вбачається вченою у її установчому характері, який характеризується упорядкуванням системи органів державної влади, встановленням ієрархії норм права в правовій системі держави. Основний закон держави – це духовне благо, яке відповідає за упорядкування суспільних відносин, що дає змогу стверджувати про користь Конституції, що так само вказує на її цінність. Доказом цінності Конституції України є і її здатність задовольняти людські потреби, що безпосередньо виражено у відомих юридичних властивостях Конституції, таких як пряма дія і реальність [76].

Т.А. Латковська доходить до висновку, що Конституція будь-якої країни втілює загальноприйняті в цій країні уявлення про права людини, про справедливість, рівність, свободу, про механізм управління та здійснення державної влади. Таким чином, Конституція – це основний правовий закон, усі інші закони можуть бути перевірені на відповідність Конституції чи, що те ж саме, на відповідність праву. Виконуючи безпосередньо регулятивну функцію, Конституція покликана забезпечити внутрішню єдність норм національної правової системи та ефективні правові зв'язки з іноземними правовими системами [106, с.330].

Як правова засада взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах дії воєнного стану Конституція України: 1) закріплює ряд базових принципів здійснення правоохоронної діяльності, зокрема: законності та верховенства права; 2) встановлює рамки можливого обмеження прав і свобод громадян під час воєнного стану; 3) визначає людську цінність, як пріоритет будь-якої діяльності держави, у тому числі правоохоронної та неможливість негуманного, жорстокого ставлення до людей; 4) затверджує основоположні права та свободи людини і громадянина, а також ключові

юридичні обов'язки; 5) декларує основи державного ладу в цілому, а також діяльності правоохоронного та військового сектору країни.

Однією із ключових норм, які безпосередньо стосуються діяльності спеціально уповноважених державних органів в умовах воєнного стану, є стаття 17 Конституції в якій зазначено: захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Збройні Сили України та інші військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності. Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей [93].

Наступними правовими засадами є міжнародно-правові документи. Вони не містять норм, які б прямо впорядковували відносини в сфері взаємодії та координації правоохоронних органів під час воєнного стану, але подібні акти закріплюють утверджені на світовому рівні ключові права людини, що не можуть бути порушені у відносинах із державою та мають захищатись публічно-владними відомствами за рахунок всіх доступних інструментів впливу. Більша частина цих прав знаходить подальшого розвитку та закріплення в Конституції.

Першим документом цього рівня є Загальна декларація прав людини Організації Об'єднаних Націй (далі – ООН) від 10.12.1948 відповідно до якої кожна людина повинна мати всі права і всі свободи, проголошені

Декларацією, незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного чи соціального походження, майнового, станового або іншого становища. Крім того, не повинно проводитися ніякого розрізнення на основі політичного, правового або міжнародного статусу країни або території, до якої людина належить, незалежно від того, чи є ця територія незалежною, підопічною, несамоврядуваною або як-небудь інакше обмеженою у своєму суверенітеті. Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність. Ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання. Всі люди рівні перед законом і мають право, без будь-якої різниці, на рівний їх захист законом. Усі люди мають право на рівний захист від якої б то не було дискримінації, що порушує Декларацію, і від якого б то не було підбурювання до такої дискримінації [72].

В тексті документу встановлено, що кожна людина, обвинувачена у вчиненні злочину, має право вважатися невинною доти, поки її винність не буде встановлена в законному порядку шляхом прилюдного судового розгляду, при якому їй забезпечують усі можливості для захисту. Ніхто не може бути засуджений за злочин на підставі вчинення будь-якого діяння або за бездіяльність, які під час їх вчинення не становили злочину за національними законами або за міжнародним правом. Не може також накладатись покарання тяжче від того, яке могло бути застосоване на час вчинення злочину [72].

Наступним документ є Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950. В документі закріплено право кожного на життя, яке охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання. Позбавлення життя не розглядається як таке, що

вчинене на порушення цієї статті, якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили: а) для захисту будь-якої особи від незаконного насильства; б) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою; с) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання [92].

Сфери нашого дослідження також стосується стаття 5 Конвенції відповідно до якої кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом: а) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом; б) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом; с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення, або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення; d) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу; е) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг; f) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції. Кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього [92].

За статтею 7 Конвенції нікого не може бути визнано винним у вчиненні будь-якого кримінального правопорушення на підставі будь-якої дії чи бездіяльності, яка на час її вчинення не становила кримінального

правопорушення згідно з національним законом або міжнародним правом. Також не може бути призначене суворіше покарання ніж те, що підлягало застосуванню на час вчинення кримінального правопорушення [92].

Переходячи до розгляду національного законодавчого рівня зауважимо, що правові засади взаємодії та координації правоохоронних органів в межах нього можна розподілити на декілька груп: 1) закони, що визначають зміст правового режиму воєнного стану та національної безпеки; 2) нормативно-правові акти про взаємодію в межах кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності; 3) відомчі нормативно-правові документи правоохоронних та інших державних органів, які закріплюють правові основи та підстави здійснення спільної діяльності.

До першої групи відноситься Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб [186]. Законом України «Про національну безпеку України» визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони [182].

Другу групу документів становить Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) та Закон України «Про оперативно-розшукову

діяльність» відповідно. Дані законодавчі акти регламентують порядок та особливості співробітництва правоохоронних органів в процесі виявлення, припинення та розслідування фактів вчинення кримінальних правопорушень. Зокрема, нормами КПК врегульовано співробітництво під час досудового розслідування слідчих, оперативних та підрозділів дізнання, а Законом – спільна діяльність оперативних підрозділів при вчиненні гласних і негласних пошукових та контррозвідувальних заходів, що здійснюються із застосуванням оперативних та оперативно-технічних засобів спрямованих на пошук і фіксацію даних про вчинення окремими особами чи групами злочинів та іншу протиправну діяльність [101; 185].

Третя група законів – це документи відомчого характеру, які регламентують правовий статус правоохоронних органів, а також визначають підстави їх співробітництва із іншими державними відомствами. Прикладом цих документів є Закони України «Про Службу безпеки України», «Про Національну поліцію», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про Державне бюро розслідувань» [188; 183; 181; 168].

Окремо слід виділити Закон України «Про прокуратуру», який регулює не тільки питання взаємодії даного органу із іншими суб'єктами правоохоронної діяльності, але й його координаційні повноваження, у тому числі в умовах дії правового режиму воєнного стану. Частиною 2 статті 25 Закону визначено, що Генеральний прокурор, керівники відповідних прокуратур, їх перші заступники та заступники відповідно до розподілу обов'язків координують діяльність правоохоронних органів відповідного рівня у сфері протидії злочинності. Порядок та інші форми координації затверджуються наказом Генерального прокурора [187].

Останній рівень представлено підзаконними нормативно-правовими актами, які видаються на виконання положень законодавства. Одними з ключових правових засад є документи Президента України, наприклад, Указ про введення воєнного стану. Відповідно до статті 6 Закону України «Про

правовий режим воєнного стану» пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентів України подає Рада національної безпеки і оборони України. У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану Президент видає указ про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект закону. Затверджений Верховною Радою України Указ, підлягає негайному оголошенню через медіа або оприлюдненню в інший спосіб. Відповідно до Закону в даному підзаконному документі зазначається [186]: «1) обґрунтування необхідності введення воєнного стану; 2) межі території, на якій вводиться воєнний стан, час введення і строк, на який він вводиться; 3) завдання військового командування, військових адміністрацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо запровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного стану; 4) завдання суб'єктам забезпечення цивільного захисту щодо приведення єдиної державної системи цивільного захисту, її функціональних та територіальних підсистем у готовність до виконання завдань за призначенням в особливий період; 5) вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень; 6) інші питання передбачені законодавством» [186].

Також, указами Президента України затверджуються численні документи стратегічного характеру в сфері національної безпеки, які визначають заходи роботи органів державної влади, у тому числі правоохоронних з питань забезпечення територіальної цілісності і суверенітету держави. Частина цих заходів передбачають спільну діяльність суб'єктів правоохоронної діяльності. Відповідно до Закону України «Про

національну безпеку України» до переліку подібних підзаконних актів відносяться: «1) Стратегія національної безпеки України – документ, що визначає актуальні загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання, механізми захисту національних інтересів України та є основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки; 2) Стратегія воєнної безпеки України – документ, у якому викладається система поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів; 3) Стратегічний оборонний бюлетень України – документ оборонного планування, що розробляється за результатами оборонного огляду та визначає основні напрями реалізації воєнної політики України, стратегічні цілі розвитку та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів тощо» [183].

Підзаконні нормативні акти з питань взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану видає Кабінет Міністрів України (далі – КМУ). Його Розпорядженням від 24.02.2022 №181-р затверджено План запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, який, наприклад, передбачає розгортання роботи Центру координації та взаємодії органів державної влади з військовим командуванням, забезпечення взаємодії уповноважених державних органів, які реалізують заходи правового режиму воєнного стану і таке інше [160].

Таким чином, правові засади взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах дії воєнного стану складаються з нормативно-правових актів різної юридичної сили, а саме: 1) Конституції України – основа правової системи держави, яка встановлює основи державного ладу, ключові

принципи роботи правоохоронних органів в цілому, їх взаємодії, обмеження впливу правового режиму воєнного стану на права людини і громадянина, тощо; 2) міжнародні документи – закріплюють права і свободи людини і громадянина у відносинах з правоохоронними, іншими органами державної влади, які не можуть бути обмежені, порушені, припинені; 3) законодавчі акти національної правової системи – визначають правовий зміст і порядок введення правового режиму воєнного стану, його наслідки та особливості впливу на соціально-державний устрій країни; окреслюють основи забезпечення національної безпеки; встановлюють сфери здійснення координації та взаємодії правоохоронних органів; декларують їх правове значення тощо; 4) підзаконні документи – уточнюють норми законодавства щодо порядку, підстав та інших аспектів організації та здійснення взаємодії та координації правоохоронних органів [137].

Отже, комплексний аналіз правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану дає можливість констатувати, що в їх системі центральне місце відведено нормам адміністративного права, адже саме вони: 1) закріплюють правовий статус правоохоронних органів, як суб'єктів реалізації публічно-владних повноважень; 2) визначають сфери, порядок, особливості, межі та інші організаційні моменти взаємодії та координації правоохоронних органів; 3) окреслюють зміст правового режиму воєнного стану, а також специфіку його впливу на порядок реалізації публічної влади в країні; 4) встановлюють адміністративно-правові механізми взаємодії та координації [137].

2.2. Адміністративно-правові механізми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану

Практичний бік реалізації взаємодії та координації правоохоронних органів на території України в умовах дії правового режиму воєнного стану виражено у спеціальних адміністративно-правових механізмах. Дана категорія має складний зміст та зумовлює численні наукові дискусії з приводу її сутності. Так, слово «механізм» має давньогрецькі корені «*mēchanē*» і означає буквально «знаряддя», «машина». Проте, існує також інше значення терміну, яке наводять словники: сукупність станів і процесів, з яких складається яке-небудь фізичне, хімічне, фізіологічне чи інше явище; внутрішня будова, система чого-небудь; пристрій, що передає або перетворює рух [23; 199, с.53].

Тож, взагалі механізм – це сукупність взаємопов’язаних, взаємодіючих між собою елементів, які становлять єдину систему. Цей термін використовується в багатьох галузях науки і техніки. Важливе значення він набуває в управлінських координатах. Наприклад, як стверджують Н.Р. Нижник та О.А. Машкова, механізм управління – це складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об’єкта. Фактори управління для організації можуть бути внутрішніми (коли йдеться про механізм управління організацією) або зовнішніми (тоді говорять про механізм взаємодії з іншими організаціями). Реальний механізм управління завжди спрямований на досягнення цілей за допомогою впливу на конкретних факторів і цей вплив здійснюється через використання певних визначених ресурсів [145, с.37, 49; 85, с.90].

На думку Г.С. Одінцової, Г.І. Мостового, О.Ю. Амосова, Н.М. Мельтюхової та В.Б. Дзюндзюка механізм управління – це засіб

розв'язання суперечностей явища чи процесу, послідовна реалізація дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів управління та спрямовані на досягнення визначеної мети. Механізм управління включає в себе принципи, цілі, функції, методи [58, с.12; 225, с.53; 51, с.19]. О.І. Васильєвою доведено, що механізм управління – це складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкту [37, с.11-12]. Механізм державного управління розглядається В.Д. Бакуменко та В.М. Князевим, як практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на суспільство, виробництво, будь-яку соціальну систему з метою досягнення поставлених цілей. Комплексний механізм державного управління визначається ними як система політичних, економічних, соціальних, організацій-них і правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління. Схема механізму державного управління містить: цілі, рішення, впливи, дії, результати [66; 238, с.200].

В юридичній літературі слово «механізм» використовується для словесного позначення різних загальнотеоретичних категорій у наступних словосполученнях: «механізм правового регулювання», «механізм правотворчості», «механізм формування правомірної поведінки», «загальний механізм дії права». Даним поняттям окреслюється система активних юридичних засобів, які забезпечують реалізацію правової матерії у вигляді правових норм, інститутів, різновидів правової діяльності тощо [32, с.114]. Подібна точка зору викладена в дисертації О.Ш. Чомахашвілі: «правовий механізм – це інструментальна субстанція, особливий набір (як правило, досить великий) кількох правових інструментів» [242, с.145].

Подібна точка зору має свою логіку, адже саме за рахунок галузевої приналежності таких інструментів виділяються їх різновиди, наприклад,

адміністративно-правові. Останні на сьогоднішній день визначаються науковцями по-різному, часто у відношенні до якихось конкретних об'єктів, сфер діяльності тощо. Наприклад, Л.А. Князька пропонує під поняттям «адміністративно-правовий механізм» розуміти надзвичайно широку за обсягом категорію, яка включає в себе не лише юридичні, а й політичні, економічні, ідеологічні та інші явища. Зокрема, автор відносить до складу зазначеного поняття такі елементи як: 1) юридичне закріплення гарантій правового захисту громадян; 2) створення відповідних юридичних процедур реалізації правового захисту, адже їх відсутність перетворює приписи в законодавстві на формальні, декларативні положення; 3) створення системи охорони захисту державою прав, свобод й обов'язків громадян від будь-яких посягань на них; 4) розвиток суспільно-політичної активності громадян, формування в останніх свідомого ставлення до використання прав і свобод, виконання обов'язків, підвищення рівня їх правової культури; 5) активізація діяльності суспільних та інших громадських організацій і об'єднань, що сприяють соціально-правовому захисту; 6) державний і громадський контроль за станом забезпечення соціально-правового захисту [84, с.87-88;79, с.79-80].

Адміністративно-правовий механізм взаємодії держави та громадськості визначено А.П. Миколаєць, як засновану на адміністративно-правових вимогах та сформовану завдяки застосуванню адміністративно-правового інструментарію, систему взаємопов'язаних елементів, яка включає адміністративно-правові засоби, за допомогою яких забезпечується адміністративно-правове закріплення, охорона та захист взаємодії між державою та громадськістю, ефективне та системне встановлення взаємного зв'язку між наведеними суб'єктами, налагодження постійної комунікації, з'ясування потреб громадськості, з огляду на які спрямовується публічне адміністрування, а також поєднання спільних ресурсів для вирішення завдань загальносуспільного значення [121, с.79;36, с.36-37].

Свої черги, В.В. Миргород-Карпова адміністративно-правовий механізм забезпечення контролю за міжнародними фінансами описала наступним чином: взаємопов'язану та взаємозалежну систему заходів та засобів, що реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування, в порядку та в межах встановлених адміністративно-правовими нормами, з метою створення усіх необхідних умов для ефективного здійснення контролю за міжнародними фінансами [122, с.137;240, с.41].

За тлумаченням С.В. Сірко механізм адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності – це процес упорядкування суспільних відносин, що складаються у сфері волонтерської діяльності, і система певних правових засобів, за допомогою яких держава визначає поведінку суб'єктів цих відносин, таким способом виконуючи регулятивну та охоронну функції для гарантування їхніх прав, свобод і законних інтересів. На думку вченої зазначений механізм варто розглядати крізь призму механізму правового регулювання, оскільки він: по-перше, є однією з провідних категорій адміністративного права, за допомогою якої здійснюється ефективний вплив на поведінку суб'єктів права та має суміжні до виконання завдання поряд із категорією правового забезпечення; по-друге, регулює всі суспільні відносини, що виникають у сфері волонтерської діяльності, а його основне завдання – упорядкування всіх можливих суспільних відносин у цій сфері; по-третє, механізм являє собою спрямований рух задля досягнення визначеної цілі, а його особливостями є коло учасників, на яке розповсюджується його вплив, і спосіб їхньої поведінки тощо [212;85, с.93].

Проведений аналіз дає можливість дійти до висновку, адміністративно-правові механізми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму - це визначені нормами чинного законодавства спеціальні групи регламентованих законодавством

адміністративно-правових форм, засобів, заходів, інструментів та процедур, використання яких дозволяє реалізовувати цілі і завдання досліджуваної спільної діяльності з урахуванням сучасних викликів та загроз [130].

Різнноманітні та багатополярні також визначення прикладів складових подібних механізмів, особливо в сфері діяльності правоохоронних органів. Так, Л.Т. Рябовол до заходів та форм взаємодії правоохоронних органів пропонує віднести: обмін інформацією з питань боротьби зі злочинністю між правоохоронними органами у межах їх компетенцій та повноважень; вивчення й поширення позитивного досвіду взаємодії державних правоохоронних органів; створення спільних слідчо-оперативних груп для розслідування конкретних правопорушень; видання правоохоронними органами спільних нормативних актів, інструкцій, рекомендацій для унормування й таким чином підвищення ефективності їх взаємодії тощо [203, с.78].

Взаємодія оперативних підрозділів поліції, СБУ, ДПСУ та інших відомств, на думку Р.Р. Грень, реалізується за допомогою наступних адміністративно-правових механізмів: 1) обмін інформацією в питаннях протидії незаконному обігу наркотичних засобів; 2) сумісні виїзди в регіони для проведення узгоджених дій, перевірок і надання допомоги місцевим правоохоронним органам у боротьбі з незаконним обігом наркотичних засобів, вивчення та поширення позитивного досвіду; 3) створення сумісних слідчо-оперативних груп для розслідування конкретних злочинів; 4) проведення сумісних цільових заходів для виявлення та припинення злочинів, а також усунення причин та умов, які сприяють їх здійсненню; 5) взаємне використання можливостей правоохоронних органів для підвищення кваліфікації працівників, проведення сумісних семінарів, конференцій; 6) надання взаємної допомоги силами й засобами в процесі протидії організованій наркозлочинності; 7) видання сумісних наказів,

вказівок, інших організаційно-розпорядливих документів; 8) випуск сумісних бюлетенів (збірок) та інших інформаційних видань тощо [47;206, с.190].

До ключових форм та методів взаємодії НПУ та засобів масової інформації (далі – ЗМІ), В.Г. Севрук віднесені: підготовка та оприлюднення прес-релізів як форми відображення інформації про певне суспільне явище чи процес, де учасником виступають органи Національної поліції; підготовка аналітичного інформаційного продукту, де працівники Національної поліції можуть виступати у якості експерта із відповідної сфери суспільних відносин; створення та поширення інформаційного продукту, що має освітньо-культурний чи просвітницький характер. До форм взаємодії Національної поліції та ЗМІ відносяться і форми правової освіти населення, в тому числі шляхом проведення правової пропаганди та правової виховання. Найбільш розповсюдженими напрямками пропаганди правових знань як форми взаємодії Національної поліції та ЗМІ є роз'яснення законодавства, висвітлення діяльності правоохоронних органів і громадськості зі зміцнення законності та правопорядку, інформація про стан законності і службової дисципліни, обмін досвідом роботи підрозділів Національної поліції, правова хроніка, популяризація юридичної літератури [107, с.249].

Крім правоохоронної сфери, адміністративно-правові механізми неодноразово розкривались науковцями, які досліджували особливості взаємодії публічних органів в цілому. Наприклад, М.М. Русинюк доводить, що ефективна взаємодія публічної влади та громадянського суспільства можлива за використання наступних адміністративно-правових механізмів: забезпечення інформаційної відкритості з боку органів державної влади, вчасного інформування про підготовку політичних рішень; вдосконалення нормативно-правового поля, усунення його прорахунків і прогалин, що має забезпечити результативність процедур консультацій із громадськістю, повноцінне здійснення громадського контролю, громадських експертиз, зокрема й антикорупційної експертизи нормативно-правових актів;

розширення меж і змісту громадського контролю за діяльністю органів державної влади, створення додаткових механізмів ефективного контролю громадськості у сферах, які не мають належного правового регулювання і таке інше [202, с.115].

Отже, адміністративно-правові механізми різні в кожному окремому випадку міжвідомчої співпраці як правоохоронних, так й інших органів публічної влади. Проведений аналіз дає змогу виділити наступні елементи досліджуваного механізму:

- обмін інформацією з питань запобігання, протидії та припинення правопорушень, а також іншими даними. Механізмом передбачаю здійснення взаємної передачі між правоохоронними органами, які вступають та реалізують співробітництво, відомостей необхідних для ефективної реалізації правоохоронної діяльності в умовах воєнного стану. Зокрема, з цією метою Розпорядженням КМУ «Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 №181-р визначено в обов'язковому порядку всім центральним органам виконавчої влади та іншим державним органам забезпечити цілодобову роботу пунктів управління (ситуаційних, кризових центрів) органів державної влади та організувати їх взаємодію з пунктом управління Міноборони через Центр координації та взаємодії органів державної влади з військовим командуванням з метою збору, обробки, доведення (оповіщення, обміну) інформації (документів) та забезпечення роботи керівництва в позаробочий час [160]. Окремі правоохоронні органи організовують індивідуальний обмін інформацією з метою підвищення оперативності співробітництва. Наприклад, СБУ та МВС видали спільний Наказ «Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України» від 13.10.2022

№360/657. Інформаційну взаємодію відповідно до Порядку здійснюють Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій (далі – суб’єкти інформаційних відносин). Ці суб’єкти передають та приймають інформаційні файли в обсягах та за змістом, необхідних для надання адміністративних послуг або здійснення інших повноважень відповідно до покладених на них завдань. Відомості надаються на обґрунтовані запити у визначених законодавством випадках для виконання завдань суб’єктів інформаційних відносин і досягнення законної мети [131].

Перелік відомостей, структура та формат інформаційних файлів, що передаються та приймаються в порядку інформаційної взаємодії, процедури взаємодії інформаційних систем, форми журналів обліку інформаційних файлів обміну, відповідальні підрозділи (державні підприємства, установи, які належать до сфери управління суб’єктів інформаційних відносин), що забезпечують та здійснюють технічне супроводження автоматизованого обміну інформацією, встановлюються відповідними суб’єктами інформаційних відносин відповідно до Порядку шляхом прийняття спільних рішень, які оформлюються протоколами або договорами, відповідно до їх повноважень, визначених законодавством. інформаційна взаємодія здійснюється з використанням інформаційних систем суб’єктів інформаційних відносин, зокрема засобами центральної підсистеми єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ або системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів. За відсутності технічної можливості передачі даних із використанням необхідних інформаційних систем, взаємодія може здійснюватися з використанням інших інформаційних систем із застосуванням у них відповідних комплексних систем захисту інформації [176];

- спільні операції із протидії кримінальним правопорушенням в сфері національної безпеки. Зміст механізму складають численні заходи, засоби та форми діяльності правоохоронних органів, спрямовані на організацію виділення необхідних матеріальних та кадрових ресурсів для формування міжвідомчих робочих груп, зокрема, оперативних, слідчо-оперативних груп та забезпечення виконання ними діяльності із встановлення, виявлення та припинення діяльності суб'єктів, які вчиняють кримінальні правопорушення, наприклад, в сфері повалення конституційного ладу, порушення територіальної цілісності держави тощо. Документація з приводу такої взаємодії як правило носить службовий, або таємний характер у зв'язку із чим складно провести її наукове опрацювання. Разом із тим, цілком публічними є результати приведення до дії зазначених адміністративно-правових механізмів [131].

Наприклад, у 2025 році Національна поліція України спільно із СБУ викрили та затримали осіб, які здійснювали підпали військових автомобілів за вказівкою спеціальних органів російської федерації. Останні діяли за чітким керівництвом та ретельно готувалися до вчинення злочинів. Зокрема, фігуранти були проінструктовані про правила маскування, шляхи втечі та ретельно планували підпали. Біля знищених авто залишали провокаційні листівки, спрямовані на дискредитацію Сил безпеки та оборони України [166].

В 2025 році поліція та працівники СБУ викрили трьох осіб, які причетні до вчинення теракту в центральній частині міста Дніпро, що були агентами російської федерації. За результатами першочергових слідчих заходів поліцейські встановили та затримали 37-річного жителя регіону, який за вказівками спецслужб рф заклав саморобний вибуховий пристрій біля будівлі. Правоохоронці дослідили маршрут руху терориста та з'ясували, що чоловік діяв не сам, а мав ще двох спільників. Оперативники кримінальної поліції та слідчі ГУНП в Дніпропетровській області встановили зв'язки

підозрюваного та затримали подружжя – 33-річного чоловіка та його 25-річну дружину. Вони за російськими інструкціями виготовили саморобний вибуховий пристрій для теракту, заховали його в пакет, заклали у заздалегідь визначене місце та стежили, доки «виконавець» забере пакунок [143];

- спільні заходи не пов'язані із протидією злочинності та іншим протиправним діянням. Механізм передбачає організацію та проведення спільних заходів, які направлено на удосконалення питань взаємодії, узгодження специфіки спільної роботи, визначення стратегії та інших питань співпраці. Сюди відноситься проведення міжвідомчих нарад, укладення меморандумів та договорів про взаємодію, формування та участь у спільних, колегіальних органах. Наприклад, у 2022 році відповідно до Розпорядження Харківської обласної військової адміністрації від 24.02.2022 №9В утворено Раду оборони Харківської області, до якої увійшли керівники правоохоронних та інших державних, муніципальних органів області. Існування та робота Ради сприяє систематичній підтримці належного рівня співробітництва між всім публічно-владним сектором регіону, що позитивно впливає на виконання цілей правового режиму воєнного стану [131];

- інституційна підтримка взаємодії. Специфіка правового режиму воєнного стану в окремих випадках вимагає від правоохоронних органів реалізації процесів, які жодним чином не пов'язано з їх цільовою роботою. Як наслідок, здійснення останніх ускладнено відсутністю кваліфікованих кадрів, що потребує внутрішньо-організаційних трансформацій та створення необхідних адміністративних інституцій. Яскравим прикладом є Національна поліція України, що відповідно до Закону України «Про національну поліцію», Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [183]. На сьогоднішній день представники даного правоохоронного органу активно приймають участь у веденні бойових дій разом із підрозділами СБУ,

ЗСУ, Національної гвардії України тощо. Водночас до 2022 року, підрозділи поліції особливого призначення не виконували подібний функціонал. З метою розвитку широти їх роботи в 2023 році в Наказ МВС «Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення» від 04.12.2017 №987 внесені доповнення згідно з якими до завдань підрозділів поліції особливого призначення додано участь в обороні України, виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану під час дії воєнного стану на всій території України або в окремій її місцевості та 60 днів після цього [174].

Крім того, до функцій таких підрозділів додатково включено:

- а) можливість прийняття участі за рішенням військового командування, погодженим з керівником поліції або уповноваженою ним особою, в обороні України шляхом безпосереднього ведення бойових дій у ході відсічі збройної агресії Російської Федерації та/або інших держав проти України під час дії воєнного стану та 60 днів після цього; б) можливість здійснювати у взаємодії із Збройними Силами України, Національною гвардією України, Державною прикордонною службою України, Державною спеціальною службою транспорту, Службою безпеки України боротьбу з диверсійно-розвідувальними силами агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями під час дії воєнного стану та 60 днів після цього [174].

Крім того, Постановою КМУ від 13.01.2023 №30 створено Департамент поліції особливого призначення «Об'єднана штурмова бригада Національної поліції України «Лють» (далі – Департамент «Лють»). Незважаючи на чітко сформульовану компетенцію НПУ в умовах воєнного стану на Департамент «Лють» покладено нетипові для поліції завдання, а саме: «1) проведення ударно-штурмових та ударно-пошукових заходів; 2) ліквідація збройного конфлікту або надзвичайної ситуації; 3) організації та здійснення заходів щодо рятування людей і забезпечення їх безпеки; 4) виконанні завдань

територіальної оборони; 5) виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів (розмінування територій в разі необхідності); 6) здійснення контрдиверсійних заходів (виявлення та знешкодження диверсійно-розвідувальних сил і незаконних збройних формувань противника); 7) проведення аеророзвідки та вогневого ураження противника на території окупованих населених пунктів; 8) застосування маневру сил і засобів підрозділу для завдання одночасних і послідовних вогневих ударів із різних видів озброєння та невідступним переслідуванням противника (окупанта), виявлення позицій ворога та інше» [149;190];

- прикриття державного кордону. Забезпечення територіальної цілісності в умовах правового режиму воєнного стану, у першу чергу, передбачає підтримку високого рівня захисту державного кордону, оперативне припинення дій із його порушення. З цією метою статтею 27-3 Закону України «Про державний кордон України» від 04.11.1991 №1777-ХІІ передбачено механізм прикриття державного кордону України, що є сукупністю заходів, спрямованих на відбиття вторгнення або нападу на територію України збройних сил іноземної держави або групи держав, забезпечення сприятливих умов для розгортання складових сил оборони сектору безпеки і оборони України і ведення ними воєнних (бойових) дій, а також для запобігання переходу через державний кордон України диверсійно-розвідувальних сил, збройних формувань іноземних держав та воєнізованих або збройних формувань, не передбачених законами України. Прикриття державного кордону України здійснюється з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України та відповідно до Стратегічного плану застосування Збройних Сил України, інших складових сил оборони з відсічі збройній агресії проти України шляхом побудови оборони і ведення воєнних (бойових) дій безпосередньо в прикордонній смузі або в

контрольованих прикордонних районах самостійно, спільно або у взаємодії з іншими державними органами, залученими відповідними органами військового управління Збройних Сил України до таких заходів. До прикриття державного кордону України безпосередньо у прикордонній смузі або у контрольованих прикордонних районах органами військового управління Збройних Сил України у встановленому законом порядку можуть залучатися відповідні прикордонні загони, загони морської охорони Державної прикордонної служби України [170].

В свою чергу, адміністративно-правові механізми координації правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану є більш формалізованими та пов'язаними із правовим статусом та компетенцією визначеного законодавством координатора. Так, як в умовах поточної діяльності, так і під час воєнного стану, однією із ключових координаційних установ є прокуратура України, органи якої організовують та забезпечують взаємодію правоохоронних органів в сфері боротьби зі злочинністю. Адміністративно-правові механізми реалізації цієї діяльності закріплено у Наказі Генерального прокурора «Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності» від 08.02.2021 №28 [131].

Згідно до Наказу, основною формою координації є проведення координаційних нарад із керівниками правоохоронних органів. Координація може здійснюватися також в інших формах: «1) проведення спільних нарад з керівництвом правоохоронних та інших державних органів; - створення міжвідомчих робочих груп; 2) здійснення спільних виїздів у регіони для проведення узгоджених дій, перевірок і надання допомоги правоохоронним органам у протидії злочинності; 3) обмін аналітичною інформацією з питань протидії злочинності, проведення спільних аналітичних досліджень; 4) розробка спільних наказів, а також підготовка листів інформаційного характеру і документів організаційного та методичного спрямування;

5) розробка і забезпечення виконання спільних планів із запобігання, виявлення та припинення кримінальних правопорушень, усунення причин та умов, які сприяли їх вчиненню; 6) взаємне використання можливостей з підготовки і навчання кадрів, організація та проведення спільних тренінгів, семінарів, конференцій та інших заходів із метою підвищення кваліфікації працівників органів прокуратури та правоохоронних органів; 7) розробка пропозицій з питань удосконалення системи кримінальної юстиції та правового регулювання у сфері протидії злочинності; 8) ініціювання проведення наукових досліджень у сфері протидії злочинності. За наявності підстав керівництвом органів прокуратури за участі правоохоронних та інших державних органів відповідного рівня можуть проводитися інші узгоджені заходи у встановленому законодавством порядку. Вибір форм та періодичності здійснення заходів із координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності забезпечується керівництвом відповідного органу прокуратури з урахуванням пропозицій керівництва правоохоронних органів, а також сукупності об'єктивних чинників, які характеризують стан, структуру, динаміку злочинності, інших факторів, що впливають на вчинення кримінальних правопорушень. За взаємною згодою суб'єктів координаційної діяльності відповідні заходи можуть здійснюватися у режимі відеоконференцз'язку або із застосуванням інших засобів комунікації з дотриманням вимог законодавства щодо захисту інформації» [177].

В умовах воєнного стану координація також здійснюється місцевими державними або військовими (у випадку їх створення) адміністраціями з питань виконання завдань мобілізації. Тут варто уточнити, що згідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», мобілізація – це комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ

і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту - на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано. Вид, обсяги, порядок і строк проведення мобілізації визначаються Президентом України в рішенні про її проведення [180].

В свою чергу, згідно до Постанови КМУ «Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період» від 16.05.2024 №560 з моменту оголошення мобілізації голови (начальники) відповідних обласних та районних державних (військових) адміністрацій: «1) невідкладно проводять засідання Ради оборони області з метою визначення першочергових завдань посадовим особам апарату та структурних підрозділів обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій (військових адміністрацій), підпорядкованим районним держадміністраціям (військовим адміністраціям) та органам місцевого самоврядування, керівникам територіальних органів Національної поліції та регіональних органів СБУ, закладам охорони здоров'я та територіальним центрам комплектування та соціальної підтримки щодо організації та проведення призову резервістів та військовозобов'язаних, виконання інших заходів мобілізації на відповідній адміністративно-територіальній одиниці; 2) координують та спрямовують діяльність органів та підрозділів Національної поліції, СБУ, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, закладів охорони здоров'я, територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, підрозділів Військової служби правопорядку Збройних Сил стосовно виконання заходів мобілізації, призову громадян на військову службу під час мобілізації на відповідній адміністративно-територіальній одиниці; 3) організовують та здійснюють в межах своїх повноважень матеріальне, фінансове, інформаційне забезпечення заходів призову громадян на військову службу

під час мобілізації; 4) опрацьовують та видають за пропозицією керівників обласних (Київського та Севастопольського міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки розпорядження про проведення заходів мобілізації з визначенням районним (міським) держадміністраціям (військовим адміністраціям) обсягів та строків призову резервістів та військовозобов'язаних під час мобілізації та невідкладно доводять його до виконавців; 5) видають розпорядження про створення груп оповіщення у складі представників (які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації) структурних підрозділів районних, міських держадміністрацій (військових адміністрацій), виконавчих органів сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх утворення) рад, підприємств, установ, організацій, територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки та територіальних органів (підрозділів) поліції, а також визначають заходи щодо порядку та забезпечення роботи таких груп» і таке інше [178].

Підводячи підсумки варто наголосити, що адміністративно-правові механізми взаємодії правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану включають в себе: обмін інформацією з питань запобігання, протидії та припинення правопорушень, а також іншими даними; спільні операції із протидії кримінальним правопорушенням в сфері національної безпеки; спільні заходи не пов'язані із протидією злочинності та іншим протиправним діянням; інституційна підтримка взаємодії; прикриття державного кордону. Дані механізми не є вичерпними, адже їх перелік може змінюватись як на підставі нормативних трансформацій, так і на розсуд сторін взаємодії [130].

2.3. Форми та методи взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану

Взаємодія та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану є складним за своєю сутністю та змістом процесом, який знаходить свій прояв у низці форм, які носять адміністративно-правовий характер. У словниковій літературі форма тлумачиться як: 1) обриси, контури, зовнішні межі предмета, що визначають його зовнішній вигляд; 2) пристрій, шаблон, за допомогою якого чому-небудь надають певних обрисів, якогось вигляду; 3) тип, будова, спосіб організації чого-небудь; зовнішній вияв якого-небудь явища, пов'язаний з його сутністю, змістом; 4) спосіб існування змісту, його внутрішня структура, організація і зовнішній вираз; 5) видимість, зовнішній бік чого-небудь, що не відображає суті справи [218]. І.О. Грицай та Л.Р. Наливайко, що форма - це «вид або будь-який вияв певного змісту. Якщо функції розкривають основні напрямки діяльності, то форми – шляхи здійснення такого цілеспрямованого впливу, тобто форми показують, як практично здійснюється діяльність. Форми діяльності визначаються характером відносин у певній сфері життєдіяльності людини. Це означає, що в процесі взаємодії відповідні органи (посадові особи) на основі чинного законодавства та відповідних підзаконних нормативних актів самостійно встановлюють обов'язкові правила поведінки з питань, що віднесені до їх компетенції» [140, с.138].

У праві поняття форм набуває власної специфіки та значення. Зокрема, як пише В. Біла, правова форма є комплексною категорією юридичної науки, значення якої полягає у здатності систематизувати та узагальнювати, утворювати зв'язки як між елементами правової матерії, так і між правовими та неправовими явищами, надаючи останнім юридичного значення та правового захисту. На галузевому рівні правова форма набуває інтегративних

якостей, що проявляється у здатності встановлювати стійкі зв'язки між нормами та інститутами адміністративного права, виражати ззовні, формалізувати діяльність органів публічної адміністрації та завдяки цьому забезпечити їх вплив на суспільні відносини в сфері публічного управління, що потребують правового регулювання, надати юридичного значення результатам діяльності учасників адміністративно-правових відносин [20]. Н.М. Пахоменко доводить, що «правова форма – це, насамперед, наукова комплексна категорія, що відображає різні суспільні явища, які потребують регламентації, а також слугує каркасом усередині права, впорядковує і поєднує всі правові явища і право як таке. Коли йдеться про правові форми, зазначає вчений, то мають на увазі право як певне соціальне явище, що відрізняється від інших явищ (політика, релігія, мораль), які разом із правом визначаються матеріальними й економічними умовами життя суспільства. Іншими словами, поняття «правова форма» є загальним відображенням об'єктивного зв'язку права і явищ, на які воно впливає, визначення його місця серед інших форм» [157]. В.С. Шестак дійшов до висновку, що правова форма діяльності – це організаційно-управлінська форма функціонування уповноважених на те суб'єктів, котра зв'язана зі здійсненням юридично значущих дій у порядку, визначеному законом, сутність правової форми діяльності держави полягає в тому, що вона заснована на приписах права та завжди спричиняє настання певних правових наслідків [244, с. 60].

В.В. Баштанник та І.Д. Шумляєва доводять, що в адміністративному праві форма – це зовнішнє практичне вираження конкретних дій, що здійснюються органами державного управління. Тобто, це сукупність реальних, відчутних дій державних органів та їх посадових осіб. Загальними ознаками таких форм, на думку вчених, виступають: 1) вони складаються в процесі виконавчо-розпорядчої діяльності; 2) є універсальними щодо конкретних сфер та галузей державного управління; 3) різновиди цих форм залежать від виду управлінської діяльності тощо. Щодо класифікації

адміністративно-правових форм, то на думку науковців останні поділяються на дві групи: правові та неправові. Правовою вважається діяльність, яка безпосередньо тягне визначені правові наслідки і здійснюється на основі досить повного юридичного оформлення. Неправові форми не мають безпосереднього юридичного значення та не ведуть до конкретних юридичних наслідків [16, с. 61–64].

А.О. Мовчан наголошує на тому, що правова форма — це засіб, за допомогою якого можна найбільш ефективно вирішувати практичні завдання. Вона впорядковує правові відносини, дозволяє співвідносити поведінку суб'єктів із визначеними нормативними зразками, вносить у суспільне життя елементи правової впорядкованості, сприяє дотриманню порядку, організованості та орієнтує учасників правовідносин на раціональні дії. Як теоретична категорія, правова форма має абстрактний і загальний характер. Вона втілюється у вигляді окремих нормативних утворень або юридичних режимів, які внаслідок практичного застосування набувають стабільності та сталість. Їх завжди встановлює законодавець, надаючи державі інструмент впливу на поведінку громадян з метою досягнення максимальної ефективності. Правова форма виконує функцію організації й дисциплінування суспільних процесів, передбачає застосування правових санкцій, визначає межі відповідальності та створює умови для справедливого добору кадрів [128, с.86]. Таким чином, узагальнює А.О. Мовчан, основне призначення правової форми — спрямовувати поведінку суб'єктів у бажаному напрямі та запобігати негативним або шкідливим діям. Вона має такі характерні риси: нормативну обов'язковість, юридичну визначеність, стабілізуючий вплив, здатність до балансування інтересів соціальних груп, гарантування прав та відповідальність [128, с.86].

Специфіка поняття «правова форма» змінюється в залежності від того, нормами якої галузі права відповідні суспільні відносини регулюються. В.І. Фелик під формами взаємодії суб'єктів адміністративної діяльності та

учасників управлінських відносин розуміє спосіб існування змісту, об'єднання частин у ціле, узгодження та взаємодію певних елементів, тобто форма – це інтегроване утворення, особливості якого визначаються напрямками діяльності органу державного управління. Основними ознаками форм взаємодії суб'єктів охоронної діяльності з правоохоронними органами та громадськістю, на переконання вказаного вище автора, є: 1) змістова обумовленість; 2) організаційна визначеність та оформленість; 3) зовнішня атрибутивність; 4) специфічність відображення; 5) видова багатоманітність [233]. О.Ю. Прокопенко під адміністративно-правовими формами пропонує розуміти зовнішнє вираження встановленої в нормах адміністративного права сукупності правових та організаційних напрямків діяльності даних органів, які реалізуються шляхом здійснення законодавчо закріплених повноважень задля виконання завдань і функцій із забезпечення правопорядку в регіоні [191, с.188-189]. В рамках представленої у роботі проблематики варто навести наукову позицію А.А. Русецького, який під адміністративно-правовими формами взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні розуміє визначений нормами чинного законодавства зовнішній вираз практичної діяльності правоохоронних органів, яка, у свою чергу, спрямована на те, щоб забезпечити ефективну спільну роботу відповідних правоохоронних органів на регіональному рівні задля досягнення конкретної, чітко встановленої мети [200, с.44].

Таким чином, форми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану представляють собою зовнішній прояв практичної, взаємоузгодженої роботи вказаних вище суб'єктів, яка орієнтована на підтримання правопорядку та суспільної безпеки, а також реалізацію завдань, обумовлених особливим правовим режимом. Зауважимо, що в науковій літературі відсутнє єдине бачення щодо переліку таких форм, а відтак, спираючись на проведений у

попередніх підрозділах дисертаційного дослідження аналіз, вважаємо, що до переліку останніх найбільш доцільно віднести наступні:

- нормотворчість (зокрема підзаконна). Нормотворчість, пише А.Ф. Крижановський, – це особлива діяльність уповноважених суб'єктів, спрямована на формування правових норм, їх удосконалення, зміну чи відміну. Нормотворчість опосередковано (через правові норми) спрямована на створення правопорядку. Нормотворчості притаманні такі функції як первинне правове регулювання, оновлення правового матеріалу, ліквідація прогалин у праві і впорядкування нормативно-правового матеріалу (систематизація) [99, с.242-243]. При цьому варто розділяти поняття «нормотворчість» та «правотворчість». В даному контексті слід погодитись із досить розгорнутою позицією В.В. Шишки, який у своєму навчальному посібнику «Нормотворча діяльність» дійшов до висновку, що Правотворчість — це процес формування нових юридичних норм або внесення змін до вже чинного законодавства. Вона зазвичай здійснюється на рівні законодавчих органів та включає діяльність відповідних інституцій, які ухвалюють правові акти. На відміну від неї, нормотворчість охоплює створення будь-яких норм і правил у суспільстві, не обмежуючись лише сферою права. Правотворчість пов'язана з розробкою законодавчих ініціатив, ухваленням законів та інших нормативно-правових актів на державному чи організаційному рівні. Натомість нормотворчість має ширше значення й охоплює, зокрема, встановлення традицій, запровадження соціальних норм або створення етичних кодексів. Ще одна відмінність полягає в тому, що правотворчість спрямована саме на створення юридичних норм і законів, які регулюють поведінку в межах певної правової системи. Вона потребує дотримання формальних процедур, що часто є складними та тривалими, має офіційний статус і визнається як чинне право згідно з законом. Водночас нормотворчість охоплює ширший спектр суспільного життя — мораль, етику, культуру — і є більш гнучкою, оперативно реагуючи на зміни у

суспільстві чи культурному середовищі. Вона менш формалізована і не завжди має офіційне визнання [148]. А відтак, в розрізі представленої у роботі проблематики доцільно говорити саме про нормотворчість, зокрема підзаконну. Підзаконна нормотворчість, зазначає А.Г. Бірюкова, що – це діяльність компетентних органів влади, як правило, виконавчої, а також органів місцевого самоврядування й безпосередньо територіальних громад щодо розроблення, прийняття і введення в дію нормативно-правових актів, які мають меншу юридичну силу порівняно із законами [25].

Таким чином, нормотворчість, зокрема підзаконна, представляє собою особливого роду напрямок роботи правоохоронних органів, який спрямовано на створення нормативно-правових умов для здійснення їх спільної, взаємоузгодженої діяльності щодо реалізації спільних завдань, обумовлених правовим режимом воєнного стану. За таких умов нормотворчість носить динамічний характер, а відтак спрямована на забезпечення швидкого узгодження дій різних структур, що мають забезпечувати громадську безпеку, обороноздатність держави та дотримання законності та правопорядку. Саме шляхом нормотворчої діяльності на нормативному рівні закріплюються межі повноважень, процедури взаємодії, форми реагування на надзвичайні обставини, що дає змогу уникнути правового вакууму та забезпечити єдність у діях силових інституцій. А відтак, нормотворчість стає не лише засобом регламентації, а й важливим засобом організаційної узгодженості у протидії загрозам.

Яскравим проявом реалізації нормотворчої діяльності є розроблений та затверджений Наказом Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України 16 червня 2022 року № 94/363/150/226/356 «Порядок взаємодії між органами прокуратури, Національної поліції України, Служби безпеки України, уповноваженими органами державного нагляду (контролю),

державними спеціалізованими установами під час виявлення та здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля» [175]. Цей Порядок визначає процедуру взаємодії між органами прокуратури, Національної поліції України, Служби безпеки України та уповноваженими органами державного нагляду (контролю) у сферах охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у тому числі лісових і водних ресурсів, тваринного та рослинного світу, рибного господарства, геологічного вивчення і раціонального використання надр (далі - органи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища), експертними службами Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України (далі - державна спеціалізована установа) під час виявлення порушень законодавства, що можуть містити ознаки кримінальних правопорушень проти довкілля, а також здійснення їх досудового розслідування [175];

- розроблення пропозицій та рекомендації із удосконалення законодавства. Говорячи про саме поняття «удосконалення законодавства», варто навести позицію Є.В. Погорелова, який вказує, що вказаний термін передбачає: по-перше, поліпшення його змісту і форми не відбуваються самі по собі, а є наслідком діяльності компетентних суб'єктів (як правило, це органи держави, наділені правотворчими повноваженнями); по-друге, розвиток, зміна і доповнення законодавства обумовлені розвитком і зміною суспільних відносин, потребами та інтересами суспільства, потребами юридичної практики. Необхідність внесення змін та доповнень у нормативно-правові акти зумовлена саме цими обставинами; по-третє, це, по суті, діяльність по постійному підтриманню його якісного стану, тобто якості його змісту і форми. Це пов'язано з тим, що тільки в такому стані законодавство здатне забезпечити ефективне регулювання суспільних відносин [164, с.11]. А відтак, розроблення пропозицій і рекомендацій щодо

удосконалення законодавства є важливою формою координації діяльності правоохоронних органів, яка тісно пов'язана із нормотворчістю. Дана форма дозволяє узагальнювати практичний досвід, виявляти прогалини в чинному законодавстві та оперативно ініціювати зміни, необхідні для ефективного функціонування правоохоронних органів взагалі, а також їх взаємодії, зокрема. А відтак, в умовах збройної агресії та необхідності оперативного реагування на виклики та загрози, вдосконалення законодавства перетворюється у надважливий механізм забезпечення координованості та об'єднання правозастосовної практики у досліджуваній сфері суспільного життя;

- адміністративний договір. Так на переконання С.С. Скворцова, адміністративний договір – це заснована на правових нормах добровільна угода двох чи більше суб'єктів адміністративного права, один із яких завжди є самостійним суб'єктом державної виконавчої влади, наділеним владними повноваженнями у сфері державного управління, за допомогою якого формуються акти державного управління, на основі яких встановлюються, змінюються чи припиняються взаємні права і обов'язки учасників договору, визначається їх відповідальність. За допомогою адміністративного договору учасники правовідносин визначають правила власного поведіння і встановлюють послідовність своїх дій, досягають необхідного для них правового результату [213, с. 12]. К.К. Афанасьєв вказує, що адміністративний договір - це добровільна угода двох чи більше суб'єктів адміністративного права, один з яких наділений власними або делегованими повноваженнями у сфері державного управління з приводу вирішення питань виконавчого та розпорядчого характеру, укладена у формі правового акта, який установлює (припиняє, змінює) їх взаємні права, обов'язки та відповідальність. Вчений наголошує, що важливою особливістю адміністративного договору є те, що, на відміну від юридичних норм, правила, установлені ним, є обов'язковими тільки для сторін договору (а в

деяких випадках і для підпорядкованих їм організацій), а не для невизначеного числа суб'єктів права. Для адміністративних договорів свобода сторін має особливе значення, оскільки суб'єкти права, які беруть участь у ньому, мають нерівний правовий статус. Крім того, рівень диспозитивності при укладенні адміністративних договорів, тобто свобода розсуду учасників щодо вибору того чи іншого варіанту поведінки, набагато нижчий, ніж при укладенні цивільних чи навіть трудових договорів. А в процесі адміністративно-правового регулювання зберігається більший ступінь імперативності та формалізованості [8]. Таким чином, в рамках представленої у роботі проблематики адміністративний договір дозволяє формалізувати спільні дії, розмежувати повноваження та закріпити механізми координації в умовах підвищеної загрози безпеці держави. Така форма співпраці забезпечує узгодженість дій, відповідальність сторін і запобігає дублюванню функцій у критичних умовах правового режиму воєнного стану, коли ефективність і злагодженість роботи мають ключове значення для забезпечення правопорядку та суспільної безпеки;

- правозастосування та правореалізація. А.В. Мартинюк вказує, що правозастосування є важливою формою практичного втілення принципів і норм права, створених під час нормотворчості. Правозастосовна діяльність є яскравим проявом владного становища суб'єкта, адже саме вона (ця діяльність) дає можливість цьому суб'єкту вирішувати конкретні життєві ситуації, пристосовуючи загальні норми права до відповідної індивідуальної справи. Слід відмітити, що правозастосування у випадку діяльності Національної Гвардії України реалізується, переважно, у розрізі внутрішньо-організаційної діяльності і орієнтована на вирішення управлінських питань, адже Національної Гвардії України, хоча й здійснює цілу низку важливих, зовнішньо орієнтованих, правоохоронних, оборонних та інших заходів, втім не видає у зв'язку із цим індивідуальних (правозастосовних) актів по відношенню до інших осіб [116]. Відповідно до точки зору

Р.Б. Тополевського та Н.В. Федіної, застосування норм права (правозастосування) – це діяльність щодо прийняття індивідуальних рішень уповноваженими органами публічної влади у конкретних справах на основі правових норм. Правозастосування, зауважують правознавці, має місце там, де особа не може самостійно реалізувати норму права, а потребує участі органу державної влади, який володіє державно-владними повноваженнями. Отже, правозастосування є засобом посилення простих форм реалізації права за допомогою держави [230, с.187].

Взагалі, правореалізація — це втілення вимог правових норм у суспільних відносинах. Реалізація норм права протікає в правомірній поведінці, тобто під час здійснення або утримання від здійснення відповідних учинків. Але ця поведінка не є кінцевим результатом реалізації правомірного припису. Як і правомірна поведінка, правореалізація нерозривно пов'язана з досягненням соціального ефекту [38]. О.В. Легка цілком слушно наголошує, що реалізація норм права передбачає соціальну і юридично значиму поведінку суб'єктів, їхню позитивну діяльність для досягнення певних соціальних результатів. Проте, ця поведінка не є кінцевим результатом реалізації правового припису. Як і правова поведінка реалізація норм права нерозривно пов'язана з досягненням певного соціального ефекту. Учасники конкретних суспільних відносин діють у відповідності з чинним законодавством, виконують його вимоги і, врешті решт, створюють порядок, який, на погляд держави, найкраще відповідає інтересам суспільства та особи, забезпечує подальший прогресивний розвиток суспільства [108]. Отже, правозастосування та правореалізація як форми взаємодії правоохоронних органів, характеризують втілення норм права в конкретних рішеннях і діях, спрямованих на захист державного суверенітету та громадської безпеки. Через ці форми реалізується державна воля у практичній площині, встановлюються зрозумілі алгоритми реагування на

загрози, а також посилюється відповідальність за дотримання норм законодавства в умовах воєнного стану.

- підготовка і реалізація спільних заходів. Дана діяльність передбачає узгодження дій різних силових структур, що мають спільну мету — забезпечення стабільності та захисту країни. Спільні заходи дозволяють «синхронізувати» зусилля, оптимізувати використання ресурсів і зменшити можливі збої у роботі органів, забезпечуючи оперативне реагування на надзвичайні ситуації. В умовах воєнного стану такий підхід є необхідним для максимально швидкого і злагодженого реагування на зовнішні та внутрішні загрози, що дозволяє правоохоронним органам діяти як єдина система для досягнення стабільності та безпеки. В якості приклад слід назвати нещодавню новину про те, що Служба безпеки та Національна поліція затримали ще 13 поплічників фсб, які вчиняли підпали у різних регіонах України. Основними цілями фігурантів були енергооб'єкти Укрзалізниці та військові авто Сил оборони. Так, на Вінниччині затримано двох іноземних диверсантів фсб, які для вчинення підпалів прибули до нашої держави із сусідньої європейської країни. За матеріалами справи, зловмисники виконували завдання російського куратора на знищення релейних шаф залізничного перегону поблизу Вінниці. Одного з фігурантів затримали під час намагання використати легкозаймисту суміш для підпалу енергооб'єкта. Іншого, - коли прямував до місця запланованої диверсії. В Одесі викрито 4-х підпалювачів, які у складі двох груп порізно знищили 7 релейних шаф сигнальних установок. Одна із затриманих – 34-річна одеситка, яка залучила до підривної діяльності свого 16-річного сина. Ще двоє – 16-річні ліцеїсти, які після вчинення підпалів на залізниці виготовили саморобний вибуховий пристрій (СВП) для організації теракту біля адмінбудівлі місцевого ТЦК. Правоохоронці викрили юнаків на етапі спорядження вибухівки і тим самим запобігли підриву поблизу військового об'єкта [205].

- створення спільних робочих груп. Спільна робоча група – це група із представників різних органів виконавчої влади, які разом працюють над спільними завданнями. Робочі групи, як правило, мають тимчасовий характер і створюються для глибокого вивчення конкретних питань і підготовки на підставі чого відповідних доповідей, звітів для їх обговорення на міжвідомчих нарадах, колегіях. Важливість даної форми координації полягає у тому, що в її межах забезпечується максимально професійний підхід до конкретних, як правило, найбільш складних завдань. Для участі в робочих групах мають залучатися найбільш кваліфіковані працівники, які володіють знаннями, навиками та досвідом, що необхідні для вирішення відповідних завдань, які вміють і хочуть працювати у групі з іншими фахівцями [94]. Як приклад слід вказати, що голова Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) Олександр Новіков, Директор Національного антикорупційного бюро України (НАБУ) Артем Ситник та в. о. Керівника Спеціальної антикорупційної прокуратури (САП) Максим Грищук звернулися до Глобальної оперативної мережі антикорупційних правоохоронних органів (GlobE Network) з метою припинити членство росії в організації. «У зв’язку з цією надзвичайною ситуацією ми закликаємо голову, віце-голову та наглядову раду мережі GlobE Network терміново скликати позачергове засідання для внесення необхідних змін до Статуту GlobE та припинення членства Російської Федерації в мережі. Просимо вас доєднатися до тих, хто засуджує цей варварський напад російської федерації» [45];

- проведення спільних конференцій, розроблення науково-методичних рекомендацій. Науково-методична конференція – це ефективна форма залучення широких кіл керівників і фахівців органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, науковців до аналізу практики, узагальнення й поширення кращого досвіду державного управління й самоврядування, господарювання й економічної діяльності, створення теоретичних і методичних передумов для його

впровадження [142]. В свою чергу науково-методичні рекомендації – це комплекс взаємопов’язаних порад, апробованих практичною діяльністю і пропонуваніх до застосування для діяльності експертів. Методичні рекомендації можуть розроблятися і пропонуватись, як для подальшого удосконалення науково-дослідних експертно-криміналістичних установ, так і для навчання експертів у вищих навчальних закладах [75]. Таким чином, проведення спільних конференцій та розроблення науково-методичних рекомендацій забезпечує систематизацію знань, розробку уніфікованих підходів до вирішення практичних завдань, а також сприяє впровадженню ефективних інструментів реагування на виклики, що постають перед правоохоронною системою під час війни. Завдяки науково-методичній підтримці діяльність різних органів набуває внутрішньої узгодженості, а підготовка кадрів та практичне застосування законодавства базуються на перевірених, адаптованих до умов війни засадах.

- адміністративний нагляд і контроль. Так, адміністративний нагляд – це систематичне спостереження за точним і неухильним додержанням посадовими особами та громадянами правил і застосування норм, що охороняють життя, здоров’я, права та свободи громадян, регулюють громадський порядок і громадську безпеку з метою попередження, припинення порушень цих правил, виявлення порушників та притягнення їх до адміністративної чи кримінальної відповідальності, застосування до них заходів громадського впливу [1, с.124]. Тож, через ці механізми здійснюється постійне спостереження за виконанням вимог законодавства, координація дій підпорядкованих і суміжних структур, а також виявлення та усунення недоліків у їхній діяльності;

- просвітницька робота з громадськістю. Через інформування громадян про правові норми, обов’язки та правила поведінки у надзвичайних ситуаціях забезпечується не лише правопорядок, а й підтримується громадянська стійкість. Така діяльність дозволяє правоохоронцям бути в

постійному контакті з суспільством, запобігати дезінформації, знижувати рівень паніки та посилювати ефективність запроваджених заходів безпеки. Просвітницька робота стає інструментом формування єдності між державою та громадянами, що критично важливо в умовах війни.

Реалізація вказаних вище форм передбачає застосування низки методів. Під методами будь-якої діяльності слід розуміти способи, прийоми, засоби, які використовуються для досягнення поставленої мети і становлять зміст цієї діяльності. У державному управлінні під методами розуміють засоби практичної реалізації завдань та функцій діяльності суб'єктів управління [57]. В державному управлінні під методом розуміють засоби практичної реалізації завдань та функцій виконавчої діяльності органів управління. Інакше кажучи, метод управління – це спосіб здійснення управлінських функцій, впливу суб'єкта управління на об'єкт [2, с.70]. Таким чином, методи взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану представляють собою врегульований нормами чинного законодавства набір інструментів та засобів, які в своїй діяльності використовують правоохоронні органи в процесі спільної роботи.

До переліку вказаних методів найбільш доцільно віднести:

- імперативний метод. Сутність імперативного методу в контексті взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану полягає в домінуванні владних, односторонніх приписів, що обов'язкові для виконання усіма суб'єктами відповідних правовідносин. Цей метод базується на чітко визначених нормах, які не допускають відхилення чи альтернатив у діях правоохоронців, що особливо важливо в умовах надзвичайної ситуації, коли швидкість, чіткість і дисципліна є критичними для забезпечення безпеки. Вказаний метод забезпечує централізоване управління, підпорядкування нижчестоящих структур вищим, виконання наказів, розпоряджень і рішень у межах закону,

що дозволяє зберігати контрольованість та оперативність під час реалізації завдань оборонного та правопорядкового характеру;

- диспозитивний метод. В рамках представленої у роботі проблематики вказаний метод органічно поєднується із методом імперативним. Він передбачає, що незважаючи на жорстку нормативну урегульованість, сторони мають можливість добровільно визначати взаємні обов'язки, гнучко розподіляти ролі та повноваження. Такий підхід сприяє оперативності, злагодженості та адаптивності в умовах змінного безпекового середовища;

- метод планування. Планування – це одна з функцій управління, за допомогою якої зусилля всіх членів колективу спрямовуються на досягнення його загальних цілей. Планування полягає у визначенні напрямків і цілей розвитку тих чи інших процесів (економічних, соціальних, культурних тощо), а відтак – і в розробці програми, за якою будуть вирішуватись тактичні та стратегічні завдання системи. Для досягнення результату, передбаченого плануванням, яким є бажаний стан об'єкта управління, необхідно здійснити ряд організаційних заходів [13, с. 19].

- метод прогнозування. Прогнозування – це наукове передбачення, систематичне дослідження стану, структури, динаміки, та перспектив управлінських явищ та процесів, притаманних суб'єкту та об'єкту управління [4, с.116]. Сутність методу прогнозування в контексті взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану полягає у завчасному виявленні потенційних загроз, аналізі тенденцій розвитку оперативної обстановки та формуванні обґрунтованих сценаріїв реагування. Цей метод дозволяє забезпечити проактивний підхід до управління безпековими процесами, коли рішення приймаються не лише на основі фактичних даних, а й з урахуванням прогнозованих подій. Завдяки прогнозуванню правоохоронні органи можуть

ефективно координувати дії, розподіляти ресурси, визначати пріоритети та адаптувати тактику відповідно до ймовірного розвитку ситуації;

- інформаційний метод, що включає обмін оперативною та поточною інформацією. Сутність даного методу в рамках представленої у роботі проблематики полягає в організації постійного, повного та оперативного обміну актуальними відомостями між усіма суб'єктами системи безпеки. Цей метод забезпечує єдність інформаційного простору, що дозволяє правоохоронним органам діяти скоординовано, оперативно реагувати на загрози, вчасно приймати рішення та уникати дублювання функцій.

Таким чином, саме вказані вище адміністративно-правові інструменти найбільш змістовно та якісно забезпечують взаємодію та координацію діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Нажаль, не всі із окреслених нами форм та методів віднайшли належного законодавчого закріплення, що є суттєвою прогалиною як на теоретичному, так і практичному рівні. А відтак, дана проблема потребує усунення.

Висновки до розділу 2

Відзначено, що в рамках представленої у роботі проблематики адміністративно-правове регулювання – це здійснюваний за допомогою норм права упорядковувачий та регулюючий вплив на суспільно-правові відносини владно-управлінського, адміністративного характеру, тощо, які виникають між правоохоронними органами в процесі їх спільної, взаємоузгодженої діяльності, за допомогою засобів державного примусу, що застосовуються в рамках спеціальних, суворо-встановлених процедур.

Аргументовано, що як правова засада взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах дії воєнного стану Конституція України: 1) закріплює ряд базових принципів здійснення правоохоронної діяльності, зокрема: законності та верховенства права; 2) встановлює рамки можливого обмеження прав і свобод громадян під час воєнного стану; 3) визначає людську цінність, як пріоритет будь-якої діяльності держави, у тому числі правоохоронної та неможливість негуманного, жорстокого ставлення до людей; 4) затверджує основоположні права та свободи людини і громадянина, а також ключові юридичні обов'язки; 5) декларує основи державного ладу в цілому, а також діяльності правоохоронного та військового сектору країни.

Обґрунтовано, що законодавчі акти, які закріплюють правові засади взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану, доцільно розподілити на декілька груп: 1) закони, що визначають зміст правового режиму воєнного стану та національної безпеки; 2) нормативно-правові акти про взаємодію в межах кримінального процесу та оперативно-розшукової діяльності; 3) відомчі нормативно-правові документи правоохоронних та інших державних органів, які закріплюють правові основи та підстави здійснення спільної діяльності.

Доведено, що правові засади взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах дії воєнного стану складаються з нормативно-правових актів різної юридичної сили, а саме: 1) Конституції України – основа правової системи держави, яка встановлює основи державного ладу, ключові принципи роботи правоохоронних органів в цілому, їх взаємодії, обмеження впливу правового режиму воєнного стану на права людини і громадянина, тощо; 2) міжнародні документи – закріплюють права і свободи людини і громадянина у відносинах з правоохоронними, іншими органами державної влади, які не можуть бути обмежені, порушені, припинені; 3) законодавчі акти національної правової системи – визначають правовий зміст і порядок

уведення правового режиму воєнного стану, його наслідки та особливості впливу на соціально-державний устрій країни; окреслюють основи забезпечення національної безпеки; встановлюють сфери здійснення координації та взаємодії правоохоронних органів; декларують їх правове значення тощо; 4) підзаконні документи – уточнюють норми законодавства щодо порядку, підстав та інших аспектів організації та здійснення взаємодії та координації правоохоронних органів.

Констатовано, що в системі правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму ключове місце відводиться нормам адміністративного права, адже саме вони: 1) закріплюють правовий статус правоохоронних органів, як суб'єктів реалізації публічно-владних повноважень; 2) визначають сфери, порядок, особливості, межі та інші організаційні моменти взаємодії та координації правоохоронних органів; 3) окреслюють зміст правового режиму воєнного стану, а також специфіку його впливу на порядок реалізації публічної влади в країні; 4) встановлюють адміністративно-правові механізми взаємодії та координації.

З'ясовано, що адміністративно-правові механізми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму - це визначені нормами чинного законодавства спеціальні групи регламентованих законодавством адміністративно-правових форм, засобів, заходів, інструментів та процедур, використання яких дозволяє реалізовувати цілі і завдання досліджуваної спільної діяльності з урахуванням сучасних викликів та загроз. До переліку відповідних механізмів віднесено наступні: обмін інформацією з питань запобігання, протидії та припинення правопорушень, а також іншими даними; спільні операції із протидії кримінальним правопорушенням в сфері національної безпеки; спільні заходи не пов'язані із протидією злочинності та іншим протиправним діям; інституційна підтримка взаємодії; прикриття державного кордону.

Доведено, що форми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану представляють собою зовнішній прояв практичної, взаємоузгодженої роботи вказаних вище суб'єктів, яка орієнтована на підтримання правопорядку та суспільної безпеки, а також реалізацію завдань, обумовлених особливим правовим режимом. До вказаних форм віднесено наступні: нормотворчість (підзаконна); розроблення пропозицій та рекомендації із удосконалення законодавства; адміністративний договір; правозастосування та правореалізація; підготовка і реалізація спільних заходів; створення спільних робочих груп; проведення спільних конференцій, розроблення науково-методичних рекомендацій; адміністративний нагляд і контроль; обмін оперативною та поточною інформацією; просвітницька робота з громадськістю.

Обґрунтовано, що нормотворчість, зокрема підзаконна, представляє собою особливого роду напрямок роботи правоохоронних органів, який спрямовано на створення нормативно-правових умов для здійснення їх спільної, взаємоузгодженої діяльності щодо реалізації спільних завдань, обумовлених правовим режимом воєнного стану. За таких умов нормотворчість носить динамічний характер, а відтак спрямована на забезпечення швидкого узгодження дій різних структур, що мають забезпечувати громадську безпеку, обороноздатність держави та дотримання законності та правопорядку. Саме шляхом нормотворчої діяльності на нормативному рівні закріплюються межі повноважень, процедури взаємодії, форми реагування на надзвичайні обставини, що дає змогу уникнути правового вакууму та забезпечити єдність у діях силових інституцій. А відтак, нормотворчість стає не лише засобом регламентації, а й важливим засобом організаційної узгодженості у протидії загрозам.

Відзначено, що розроблення пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення законодавства є важливою формою координації діяльності

правоохоронних органів, яка тісно пов'язана із нормотворчістю. Дана форма дозволяє узагальнювати практичний досвід, виявляти прогалини в чинному законодавстві та оперативно ініціювати зміни, необхідні для ефективного функціонування правоохоронних органів взагалі, а також їх взаємодії, зокрема. А відтак, в умовах збройної агресії та необхідності оперативного реагування на виклики та загрози, вдосконалення законодавства перетворюється у надважливий механізм забезпечення координованості та об'єднання правозастосовної практики у досліджуваній сфері суспільного життя.

Зазначено, що правозастосування та правореалізація як форми взаємодії правоохоронних органів, характеризують втілення норм права в конкретних рішеннях і діях, спрямованих на захист державного суверенітету та громадської безпеки. Через ці форми реалізується державна воля у практичній площині, встановлюються зрозумілі алгоритми реагування на загрози, а також посилюється відповідальність за дотримання норм законодавства в умовах воєнного стану.

Наголошено, що проведення спільних конференцій та розроблення науково-методичних рекомендацій забезпечує систематизацію знань, розробку уніфікованих підходів до вирішення практичних завдань, а також сприяє впровадженню ефективних інструментів реагування на виклики, що постають перед правоохоронною системою під час війни. Завдяки науково-методичній підтримці діяльність різних органів набуває внутрішньої узгодженості, а підготовка кадрів та практичне застосування законодавства базуються на перевірених, адаптованих до умов війни засадах.

Під методами взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану запропоновано розуміти врегульований нормами чинного законодавства набір інструментів та засобів, які в своїй діяльності використовують правоохоронні органи в процесі спільної роботи. До переліку цих методів віднесено: імперативний;

диспозитивний; методи планування та прогнозування, а також інформаційний метод.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

3.1. Зарубіжний досвід взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів та можливості його використання в сучасних українських реаліях

Вирішення існуючих проблем, пов'язаних із взаємодією та координацією діяльності правоохоронних органів, вимагає проведення комплексних теоретичних досліджень, зокрема присвячених вивченню позитивного зарубіжного досвіду. В першу чергу приділимо увагу досвіду Сполучених Штатів Америки, правоохоронна система якої представляє собою багаторівневу систему органів, які функціонують на місцевому, штатному та федеральному рівнях, на кожному з яких вони наділені своїм особливим набором компетенції та повноважень.

На місцевому рівні до правоохоронних органів належать міські відділи поліції та окружні шерифи. Зазвичай, ці органи відповідають за дотримання законів штату та місцевого самоврядування, реагування на екстрені виклики, патрулювання районів, розслідування злочинів і підтримання громадської безпеки в певних штатах. Офіцери міської поліції діють у муніципалітетах, тоді як шерифи та їхні заступники, переважно, мають юрисдикцію над некорпоративними районами округів [268]. На рівні штату правоохоронні органи, такі як державна поліція чи дорожні патрулі, мають ширші повноваження в усьому штаті. До їхніх обов'язків входить дотримання правил дорожнього руху на державних магістралях, допомога місцевим департаментам у розслідуванні злочинів, які охоплюють кілька юрисдикцій штату. І на найвищому, федеральному рівні під виконавчою владою

працюють численні агентства, які забезпечують виконання федеральних законів і вирішують проблеми, які перетинають державні чи міжнародні кордони. Федеральне бюро розслідувань (ФБР) є основним агентством з розслідування федеральних злочинів, таких як тероризм, шпигунство, кіберзлочинність і організована злочинність. Інші федеральні агентства включають Управління з боротьби з наркотиками (DEA), яке зосереджується на правопорушеннях, пов'язаних з наркотиками; Бюро алкоголю, тютюну, вогнепальної зброї та вибухових речовин (ATF); Секретна служба США, яка займається фінансовими злочинами та захистом національних лідерів; імміграційний і митний контроль (ICE), який керує імміграційним контролем і транснаціональною злочинністю [268].

В розрізі представленої у роботі проблематики варто вказати, щоб виконувати свою роботу, ФБР щодня співпрацює з партнерами з уряду та приватного сектору на всіх рівнях — місцевому, штатному, федеральному, племінному та міжнародному. У деяких випадках ці партнерства безпосередньо підтримують наші розслідування та операції. В інших випадках вони забезпечують взаємовигідний обмін інформацією, що допомагає нам краще зрозуміти нові загрози та сприяти ініціативам із запобігання злочинності. ФБР давно вважало, що співпраця є основою ефективної правоохоронної діяльності. ФБР регулярно співпрацює та тісно співпрацює з усіма федеральними правоохоронними органами щодо спільних розслідувань і через офіційні цільові групи — як національні, так і місцеві — які займаються широкими проблемами злочинності та загрозами національній безпеці. Управління ФБР із залучення партнерів (ОРЕ) наводить мости, створює нові партнерства, зміцнює та підтримує існуючі відносини між ФБР та іншими правоохоронними органами [261].

Місія Управління партнерства та взаємодії (ОРЕ) полягає в тому, щоб забезпечити єдиний підхід до зовнішньої взаємодії шляхом координації зусиль Міністерства внутрішньої безпеки щодо взаємодії з найважливішими

зацікавленими сторонами по всій країні. OPE забезпечує стратегічну взаємодію та співпрацю з державними, місцевими, племінними, територіальними (SLTT) урядами, виборними посадовими особами, приватним сектором, релігійними та орієнтованими на місію організаціями, академічними колами та громадами. OPE захищає та представляє інтереси цих зацікавлених сторін у процесі розробки політики Департаменту та служить каналом для Секретаря, щоб взаємодіяти із зацікавленими сторонами та обмінюватися інформацією. Крім того, OPE контролює п'ять консультативних рад: Консультативну раду з внутрішньої безпеки; Консультативну раду з внутрішньої безпеки племен; Консультативну раду з питань релігійної безпеки; Раду наукового партнерства з внутрішньої безпеки та Раду з безпеки та захисту штучного інтелекту [264].

OPE публікує щорічний звіт про інциденти Active Shooter. OPE активно працює над виявленням інцидентів, які відповідають визначенню ФБР як активний стрілець, використовуючи внутрішню інформацію ФБР, офіційні звіти правоохоронних органів (якщо це можливо) та іншу публічну інформацію. Звіти OPE не призначені для вивчення всіх аспектів інцидентів із стрільбою, а радше надають співробітникам правоохоронних органів, іншим службам швидкого реагування, корпораціям, освітянам і громадськості базове розуміння інцидентів із стрільбою. У річному звіті детально описано численні статистичні дані та наведено підсумок кожного інциденту. Під час критичних інцидентів або важливих національних подій OPE у координації з іншими урядовими установами сприяє дзвінкам партнерів національного рівня. Ці дзвінки інформують партнерів з правоохоронних органів про поточну ситуацію, яка може мати національні наслідки. У середньому в цих дзвінках беруть участь 1500 партнерів, що забезпечує ефективний і цінний обмін інформацією. Правоохоронні органи, громадська безпека та партнери з приватного сектору використовують центри злиття зі спільною метою: запобігати або розкривати злочинну

діяльність шляхом покращення можливостей обміну інформацією. Виконуючи функції державних і місцевих координаційних центрів, центри синтезу отримують, аналізують і обмінюються основною інформацією, пов'язаною зі злочинністю та загрозами [264].

Коли місцева поліція стикається зі справами, пов'язаними з федеральною юрисдикцією, наприклад міжштатними злочинами, тероризмом, широкомасштабними операціями з наркотиками чи кіберзлочинністю, вона часто співпрацює з федеральними агентствами, такими як ФБР або DEA (Управління боротьби з наркотиками). ФБР, як основне федеральне слідче агентство Сполучених Штатів, тісно співпрацює з місцевою поліцією через спільні оперативні групи, партнерства з обміну інформацією, а також пропонуючи технічну експертизу, криміналістичні ресурси та спеціалізоване навчання. Цьому партнерству часто сприяють такі ініціативи, як Об'єднані оперативні групи з боротьби з тероризмом (JTTF), де федеральні агенти та місцеві офіцери поліції пліч-о-пліч працюють над питаннями, пов'язаними з національною безпекою та тероризмом.

З іншого боку, ЦРУ (Центральне розвідувальне управління) діє зовсім інакше. Його основна місія полягає в зборі та аналізі іноземної розвідки для підтримки національної безпеки. Він не має внутрішніх правоохоронних повноважень і йому заборонено проводити операції, спрямовані на громадян США або діяльність у Сполучених Штатах. Однак у справах, пов'язаних із міжнародним тероризмом, шпигунством або загрозами, які мають як внутрішні, так і зовнішні компоненти, можлива непряма взаємодія між місцевою поліцією та ЦРУ, часто за посередництва федеральних агенцій, таких як ФБР або Міністерство внутрішньої безпеки. Відносини між ФБР і ЦРУ є складними і з часом значно змінилися. Історично ці два агентства були відомі своїми конкурентними та часто таємними стосунками, особливо під час холодної війни, через різний характер їхніх місій — національний правоохоронний орган і розвідка для ФБР і зовнішня розвідка для ЦРУ.

Сьогодні, незважаючи на те, що ФБР і ЦРУ все ще діють у різних правових рамках і в різних культурах, вони регулярно співпрацюють у питаннях національної безпеки. Це включає в себе обмін розвідданими, координацію розслідувань і спільну оцінку загроз, які охоплюють як внутрішні, так і міжнародні виміри. Їхня співпраця має вирішальне значення для протистояння складним глобальним загрозам, таким як тероризм, кібератаки та транснаціональна злочинність, де чіткі межі між внутрішніми та зовнішніми проблемами дедалі розмиваються [257].

Ключову роль у координації взаємодії правоохоронних органів США відіграє ФБР. Дане відомство має довгу історію забезпечення всіх правоохоронних відомств життєво важливою інформацією. Програми та послуги CJIS відіграють вирішальну роль у розслідуваннях, надаючи своєчасну інформацію, ресурси, можливості для співпраці та статистичні дані для прийняття рішень. До відповідних програм відносяться наступні:

1) NGI — це національне сховище ФБР для біометричних ідентифікаційних даних та підтримки розслідувань. Дане сховище в першу чергу включає надання послуг щодо: ідентифікації за відбитками пальців і райдужної оболонки очей; розслідування прихованих відбитків пальців, відбитків долонь, зображень обличчя та зображень шрамів, слідів і татуювань; і послуги історії ідентифікації через перевірки та виклики;

2) NCIC - зберігає задокументовану інформацію кримінального правосуддя, доступну для правоохоронних та інших уповноважених органів. Ці дані допомагають у затриманні втікачів, розшуку зниклих безвісти, вилученні викраденого майна та ідентифікації осіб, які становлять загрозу для офіцерів і громадської безпеки.

3) Національний обмін даними — це несекретна національна система обміну інформацією про розслідування, яка дозволяє правоохоронним органам шукати, зв'язувати, аналізувати та обмінюватися федеральними, державними, місцевими та племінними записами;

4) Портал правоохоронних органів (LEEP) – це безпечна платформа для органів/організацій кримінального правосуддя та розвідувальних груп. Він надає веб-інструменти для розслідування та аналітичні ресурси. Послуги, які надає LEEP, не мають собі рівних серед інших платформ, доступних для правоохоронних органів. Агентства-учасники мають доступ до більш ніж 60 послуг, включаючи співпрацю в безпечному середовищі, щоб допомогти обмінюватися документами відділів і зміцнювати справи;

5) Віртуальний командний центр (VCC) — це критично важлива система керування інцидентами, яка забезпечує ситуаційну обізнаність у режимі реального часу для користувачів правоохоронних органів. VCC сприяють міжвідомчій співпраці та дозволяють федеральним, державним, місцевим, плеємним, військовим і територіальним користувачам безперешкодно обмінюватися даними. Враховуючи зростаючу потребу приймати швидкі скоординовані рішення, VCC забезпечують безпечну платформу для негайного та ефективного поширення інформації.

6) JusticeConnect — це мережа кримінального правосуддя, доступна на LEEP, яка полегшує обмін інформацією та розвиток партнерства для федеральних, державних, місцевих, плеємних і територіальних партнерів у безпечному середовищі. Учасники можуть приєднуватися та створювати спільноти, ділитися та зберігати файли, обговорювати теми на форумах і в блогах, а також шукати інших користувачів із подібними інтересами.

7) Уніфікована програма звітності про злочини, яка збирає та публікує статистичні дані щодо злочинів у Сполучених Штатах з 1930 року. Вона також збирає та публікує статистичні дані правоохоронних органів щодо таких тем, як офіцери, убиті та зазнали нападу під час виконання службових обов'язків і застосування сили.

8) Національний центр із запобігання загрозам (NTOC) служить основним каналом зв'язку для громадськості з метою надання інформації ФБР про федеральні злочини та загрози національній безпеці, а також

повідомлень про загрози життю. НТОС співпрацює з ФБР і зовнішніми партнерами з кримінального правосуддя за допомогою ефективних методів обробки та звітності. У ситуаціях, що загрожують життю, НТОС забезпечує швидке пересилання інформації до відповідного польового офісу ФБР та/або державного чи місцевого правоохоронного органу для подальшого розслідування справи [260].

Видані судом розпорядження про захист від особливого ризику (ERPO) тимчасово вилучають вогнепальну зброю в особи, яка, як вважається, становить небезпеку для себе чи інших. Нещодавні масові розстріли та інші види насильства з використанням зброї спонукали штати ухвалити законодавство, яке намагається запобігти трагедіям із застосуванням зброї. Багато штатів — на сьогоднішній день 20 і округ Колумбія — прийняли закони про «червоні прапори», які дозволяють правоохоронним органам, членам сімей та іншим сторонам звертатися до судів штатів з проханням наказати ERPO. Усвідомлюючи необхідність передачі цієї життєво важливої інформації між юрисдикційними лініями, Відділ CJIS у співпраці з Консультативно-політичною радою CJIS (APB) створив файл NCIC ERPO для підвищення безпеки офіцерів і громадськості. Новий файл, запроваджений у серпні 2022 року, дозволяє отримати доступ до даних для перевірки вогнепальної зброї та надає ще один рівень інформації для партнерів CJIS [260].

Тож, проведений вище аналіз дає змогу виділити наступні позитивні моменти досвіду США, які є цікавими в контексті забезпечення взаємодії та координації правоохоронних органів:

- 1) активна робота спільних робочих груп (Task Forces), які створюються на постійній чи тимчасовій основі з метою протидії конкретним загрозам. Наприклад, згадані вище Joint Terrorism Task Forces (JTTFs) об'єднують ресурси ФБР, місцевої поліції, агентів безпеки транспорту тощо;

2) наявність спеціально уповноважених аналітичних центрів (наприклад, Fusion Centers), які збирають, аналізують і поширюють інформацію про загрози. Вони створені для обміну інформацією між місцевими, штатними та федеральними органами, а також приватними структурами;

3) існування єдиної інформаційної інфраструктури, а також спільних баз даних, які надають доступ до кримінальної інформації практично всім правоохоронним структурам. Це забезпечує швидкий обмін даними про підозрюваних, розшукуваних осіб, транспортні засоби, зброю, тощо;

4) уніфіковані стандарти підготовки кадрів — Національна академія ФБР, академії поліції штатів та система сертифікації забезпечують єдиний стандарт підготовки, що полегшує спільну роботу різних органів та підрозділів;

5) наявність чітких правових рамок співпраці, що проявляється у міжвідомчих угодах, меморандумах про взаєморозуміння та чіткє нормативне закріплення повноважень, що зменшує конфлікти юрисдикцій та дублювання функцій.

Далі в розрізі представленої у роботі проблематики приділимо увагу досвіду Європейського Союзу, зокрема Європолу. Європол — це агентство, головна мета якого — зробити Європу безпечнішою. Він підтримує держави-члени в боротьбі з тероризмом, кіберзлочинністю та іншими серйозними та організованими формами злочинності. Європол також співпрацює з багатьма країнами-партнерами за межами ЄС та міжнародними організаціями. Європол є центром підтримки правоохоронних органів і центральним центром інформації про злочинну діяльність. Масштабні злочинні та терористичні мережі становлять значну загрозу для внутрішньої безпеки ЄС. Основними загрозами безпеці є тероризм, міжнародна торгівля наркотиками, відмивання грошей, організоване шахрайство, підробка євро та торгівля людьми. Європол створив кілька спеціальних підрозділів для реагування на

ці загрози: 1) Європейський центр боротьби з кіберзлочинністю посилює реакцію правоохоронних органів на кіберзлочинність у ЄС, допомагаючи захистити жителів ЄС, європейські підприємства та уряди від кіберзлочинності; 2) Європейський центр боротьби з незаконним перевезенням мігрантів підтримує держави-члени у боротьбі зі складними та витонченими злочинними мережами, залученими до незаконного перевезення мігрантів, і їх ліквідації; 3) Європейський контртерористичний центр є оперативним центром і сховищем досвіду, який відображає зростаючу потребу посилити захист ЄС від тероризму; 4) Європейський центр серйозної організованої злочинності надає оперативну підтримку державам-членам у розслідуванні пріоритетних справ, пов'язаних із серйозною та організованою злочинністю; 5) Злагоджена коаліція проти порушень прав інтелектуальної власності надає оперативну та технічну підтримку правоохоронним органам та іншим партнерам; 6) Європейський центр боротьби з фінансовими та економічними злочинами є операційною платформою для підтримки держав-членів у справах про фінансові та економічні злочини; 7) FIU.net — це децентралізована та складна комп'ютерна мережа, яка підтримує підрозділи фінансової розвідки в ЄС у боротьбі з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму; 8) Підрозділ допомоги в Інтернеті ЄС призначений для виявлення та розслідування шкідливого вмісту в Інтернеті та соціальних мережах [262].

Разом із відповідними партнерами Європол прагне посилити боротьбу з усіма формами серйозної міжнародної та організованої злочинності, кіберзлочинності та тероризму. На додаток до держав-членів, асоційовані країни Шенгенської зони та країни, що не входять до ЄС, будуть важливими партнерами разом з агентствами у сфері юстиції та внутрішніх справ (ЈНА). Приватні сторони, включаючи компанії, наукові кола, неурядові організації та дослідницькі інститути, також будуть ключовими партнерами. Інтерпол залишається важливим «мостом» до країн світу, з якими Європол не має

домовленостей про співпрацю. Європол тісно співпрацюватиме з усіма своїми партнерами, щоб розвивати синергію, забезпечуючи найбільш ефективне та ефективне використання своїх ресурсів. Агентство підтримує найвищі стандарти управління, залишаючись підзвітним своїм партнерам із правоохоронних органів ЄС та інституційним зацікавленим сторонам ЄС, забезпечуючи, щоб наша робота була видимою для громадян ЄС загалом [266].

Виділяючи досвід конкретних держав варто приділити увагу Великобританії. Правоохоронна система Сполученого Королівства побудована за принципом поліцейської діяльності за згодою, відповідно до якого поліція діє за підтримки та співпраці з громадськістю, а не шляхом застосування сили чи страху. Ця філософія наголошує на підзвітності, прозорості та довірі між правоохоронними органами та громадами, яким вони служать. В Англії та Уельсі поліцейська діяльність здійснюється 43 територіальними поліцейськими підрозділами, кожна з яких має юрисдикцію над певним регіоном. Ці сили в основному автономні у своїх повсякденних операціях і очолюються старшими констеблями, які відповідають за оперативне керівництво своїми відповідними силами. Нагляд здійснюється комісарами поліції та боротьби зі злочинністю (PCCs), які обираються безпосередньо громадськістю та мають повноваження притягувати до відповідальності керівництво поліції, встановлювати стратегічні пріоритети та керувати бюджетами. Двома винятками з цієї моделі є столична поліцейська служба, яка охоплює Великий Лондон (за винятком лондонського Сіті), і поліція лондонського Сіті, яка діє в історичному фінансовому районі. Обидва мають уповноважених замість головних констеблів і виконують деякі спеціальні національні функції, такі як боротьба з тероризмом або розслідування фінансових злочинів [267].

Незважаючи на територіальний поділ поліції, правоохоронні органи Великої Британії тісно співпрацюють з іноземними спеціалізованими

національними агентствами. Координація часто здійснюється через національні органи, такі як Національна рада начальників поліції (NPCC), яка об'єднує керівників усіх поліцейських сил для обговорення стратегії, обміну передовим досвідом і реагування на національні загрози. Спеціалізовані підрозділи, як-от Національне агентство боротьби зі злочинністю (NCA), зосереджені на боротьбі з серйозною та організованою злочинністю, включаючи торгівлю людьми, контрабанду наркотиків і кіберзлочинність, часто співпрацюючи з місцевими силами та міжнародними партнерами.

Правоохоронні органи Великої Британії здійснили масштабний прорив у боротьбі з серйозною та організованою злочинністю після ліквідації спеціально створеної зашифрованої служби глобального зв'язку, якою користувалися виключно злочинці. EncroChat був одним із найбільших постачальників зашифрованих комунікацій і пропонував захищену службу обміну миттєвими повідомленнями через мобільний телефон, але міжнародна група правоохоронних органів зламала шифрування компанії. Було 60 000 користувачів у всьому світі та близько 10 000 користувачів у Великій Британії – єдине використання було для координації та планування розповсюдження незаконних товарів, відмивання грошей та планування вбивства конкуруючих злочинців. З 2016 року Національне агентство з боротьби зі злочинністю співпрацює з міжнародними правоохоронними органами, щоб боротися з EncroChat та іншими зашифрованими злочинними комунікаційними платформами, обмінюючись технічною експертизою та розвідувальними даними. Два місяці тому ця співпраця призвела до проникнення на платформу партнерів із Франції та Нідерландів. Зібрані дані були передані через Європол. Без відома користувачів NCA та поліція відстежували кожен їхній крок відтоді в рамках операції Venetic – реагування правоохоронних органів Великобританії [263].

Національне агентство боротьби зі злочинністю (NCA) є центром обміну національними та міжнародними розвіданими у Великобританії.

Одним із ключових заходів, які вони контролюють, є своєчасна передача розвідувальних даних до Прикордонного агентства Великобританії (UKBA), мережі Контрольного відділу індексу попереджень (WICU) і до національного комп'ютера поліції (PNC). CGI розгорнув рішення інтелектуальної автоматизації (IA) для NCA UKICB, щоб прискорити послідовну та точну обробку, управління та обмін розвідувальними даними, що дозволило UKICB перевизначити процеси, щоб вони краще працювали для автоматизації. UKICB використовує CGI IA для обробки розсилок Інтерполу з 2018 року, що дозволило завершити роботу з підготовки та управління справами на 79% швидше, ніж з людьми, заощадити 28 000 годин ручної обробки та заощадити в середньому двадцять офіцерів в еквіваленті повної зайнятості (FTE). Наступні етапи IA ще більше збільшать економію FTE, щоб значно зменшити робоче навантаження та забезпечити краще управління ризиками для великих обсягів запитів [258].

Партнерство CGI та NCA привело до успішного впровадження рішення інтелектуальної автоматизації для підтримки розширення програми автоматизації, що дозволяє офіцерам NCA: а) витратити більше часу на цінні завдання зі збору розвідувальних даних і прийняття оперативних рішень; б) залишатися під контролем своїх автоматизованих процесів і керувати робочою силою відповідно до вхідного попиту; в) візуально переглядати процеси, висвітлюючи вузькі місця та покращуючи ефективність управління кадрами; тощо [258].

В боротьбі з тероризмом необхідна тісна співпраця між поліцією та правоохоронними органами з одного боку та розвідувальними службами з іншого. Вони можуть отримати доступ до інформації, наприклад, з Антитерористичної бази даних (ATD) і Баз даних про правий екстремізм (RED), а також співпрацювати в спільних центрах, таких як Спільний контртерористичний центр (GTAZ). Інформація спецслужб про екстремістів, які планують вчинення тяжких злочинів проти суспільства, передається до

поліції та прокуратури. Тільки вони мають необхідні повноваження для проведення обшуків чи арештів. З іншого боку, напр. В. Інформація Федеральної поліції про в'їзд конкретної особи до Німеччини, важлива для спецслужб, якщо за цією особою ведеться спостереження. Це дозволяє спецслужбам отримати повну картину сфери діяльності людини та її стосунків [259]. В Німеччині обмін даними відбувається в основному в різних так званих спільних центрах, створених з 2004 року. Першим був Спільний центр боротьби з тероризмом (GTAZ), створений у 2004 році, потім Спільний центр аналізу та стратегії нелегальної міграції (GASIM), створений у 2006 році, Спільний Інтернет-центр (GIZ), створений у 2007 році, Національний центр кіберзахисту (NCAZ), заснований у 2011 році, і Спільний центр боротьби з екстремізмом і тероризмом (GETZ), створений у 2012 році. Залежно від поставленого завдання різні федеральні та державні органи влади збираються в цих центрах, іноді постійно, іноді на тимчасовій основі. Окрім поліції та правоохоронних органів і розвідувальних служб, також залучені такі органи, як Федеральне відомство у справах міграції та біженців (BAMF), Федеральне відомство з інформаційної безпеки (BSI) або Федеральне відомство з економічних питань та експортного контролю (BAfA) [259].

Таким чином, у Німеччині правоохоронна система є федеративною, що означає високий рівень автономії поліції земель. Кожна з 16 федеральних земель має свою поліцію, підпорядковану земельному міністерству внутрішніх справ. Водночас на федеральному рівні діють Федеральна кримінальна поліція (Bundeskriminalamt — ВКА), Федеральна поліція (Bundespoleizei — BPOL) та інші спеціалізовані органи. Для координації діяльності між землями та з федеральним рівнем створено мережу спільних інформаційних центрів, таких як Joint Counter-Terrorism Center (GTAZ), де співпрацюють поліція, розвідка, прикордонники та інші служби. Також діє обов'язковий обмін інформацією, включаючи цифрові платформи, що

забезпечують швидке реагування та зменшення дублювання розслідувань. Німеччина активно застосовує мультиагентний підхід, коли в одному розслідуванні задіяні кілька органів, які працюють за чітко розподіленими ролями.

Характеризуючи зарубіжний, зокрема Європейський досвід, варто звернути увагу на те, що на міжнародному рівні було прийнято ряд нормативних документів, які, зокрема, регулюють взаємодію правоохоронних органів. Серед таких документів доцільно виділити наступні: Директива 2013/40/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 12 серпня 2013 року про атаки на інформаційні системи та заміна Рамкового рішення Ради 2005/222/ЈНА («Директива про кіберзлочинність»), яку держави-члени повинні були транспонувати в національне законодавство не пізніше 4 вересня 2015 року; Регламент (ЄС) 2015/2219 Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2015 року про Агентство Європейського Союзу з навчання правоохоронних органів (СЕРОL) і замінює та скасовує Рішення Ради 2005/681/ЈОВС, що застосовується з 1 липня 2016 року; Директива (ЄС) 2016/681 Європейського парламенту та Ради від 27 квітня 2016 року про використання даних запису імен пасажирів (PNR) для запобігання, виявлення, розслідування та судового переслідування терористичних і серйозних злочинів, яку держави-члени повинні були імплементувати в національне законодавство не пізніше 25 травня 2018 року; Директива (ЄС) 2016/1148 Європейського Парламенту та Ради від 6 липня 2016 року щодо заходів щодо високого спільного рівня безпеки мережевих та інформаційних систем у всьому Союзі, яку держави-члени повинні були перенести в національне законодавство не пізніше 9 травня 2018 року; Директива (ЄС) 2017/541 Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2017 року про боротьбу з тероризмом та заміну Рамкового рішення Ради 2002/475/ЈНА та внесення змін до Рішення Ради 2005/671/ЈНА, яку держави-члени повинні були транспонувати в національне законодавство не пізніше 8

вересня 2018 року; Директива (ЄС) 2021/555 Європейського Парламенту та Ради від 24 березня 2021 року про контроль за придбанням та володінням зброєю; Регламент (ЄС) 2018/1726 Європейського Парламенту та Ради від 14 листопада 2018 року про Агентство Європейського Союзу з оперативного управління великомасштабними ІТ-системами у сфері свободи, безпеки та юстиції (eu-LISA), що вносить зміни до Регламенту (ЄС) № 1987/2006 і Рішення Ради 2007/533/ЈНА та скасовує Регламент (ЄС) № 1077/2011, який застосовується з 11 грудня 2018 року; Регламент (ЄС) 2018/1862 Європейського Парламенту та Ради від 28 листопада 2018 року про створення, функціонування та використання Шенгенської інформаційної системи (SIS) у сфері співпраці поліції та судової співпраці у кримінальних справах, внесення змін та скасування Рішення Ради 2007/533/ЈНА та скасування Регламенту (ЄС) № 1986/2006 Європейського Парламенту та Рішення Ради та Комісії 2010/261/ЄС, яке застосовуватиметься не пізніше 28 грудня 2021 року; Регламент (ЄС) 2019/818 Європейського Парламенту та Ради від 20 травня 2019 року, що встановлює основу для взаємодії між інформаційними системами ЄС (співробітництво поліції та судових органів, надання притулку та міграції) та вносить зміни до Регламентів (ЄС) 2018/1726, (ЄС) 2018/1862 та (ЄС) 2019/816; Директива (ЄС) 2019/1153 Європейського Парламенту та Ради від 20 червня 2019 року, що встановлює правила, що сприяють використанню фінансової та іншої інформації для запобігання, виявлення, розслідування чи судового переслідування певних кримінальних правопорушень, і скасовує Рішення Ради 2000/642/ЈНА, яке держави-члени повинні були транспонувати в національне законодавство не пізніше 1 серпня 2021 року [262].

Підбиваючи підсумок представленого підрозділу дисертаційного дослідження слід узагальнити, що на сьогоднішній день в Європі та світі сформувались досить різноманітні підходи щодо функціонування правоохоронного сектору взагалі, а також взаємодії та координації

правоохоронних органів, зокрема. Тож, до відповідного досвіду найбільш доцільно віднести наступний:

- по-перше, ратифікація ряду міжнародних договорів та угод, положеннях яких спрямовані на регулювання спільної діяльності правоохоронних органів;
- по-друге, забезпечення ефективного реформування системи правоохоронних органів із акцентом на внутрішню координацію, оперативний обмін інформацією, а також чітке розмежування повноважень і гнучку міжвідомчу співпрацю;
- по-третє, створення постійно діючих міжвідомчих координаційних центрів, подібних до Joint Counter-Terrorism Centre (досвід Німеччині) чи Fusion Centers (приклад США). Їх завдання полягає у тому, щоб забезпечити швидкий обмін розвідувальною та оперативною інформацією, координацію оперативних заходів та уникнення дублювання функцій;
- по-четверте, переглянути національні стандарти професійної підготовки та поведінки кадрів, що забезпечить єдність у реагуванні на надзвичайні ситуації;
- по-п'яте, забезпечити єдиної інтегровану кримінально інформаційну платформу, яка об'єднуватиме дані з Нацполіції, СБУ, ДБР, тощо.

3.2. Напрями покращення правових та організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів

Забезпечення ефективної взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів вимагає комплексного покращення правових та організаційних засад такої спільної роботи. Так, правові засади – це

сукупність прийнятих владою законів, кодексів, підзаконних актів, що мають закріплювати демократичні основи, які визнані багатьма державами світу і є основою певного виду діяльності [44, с.83]. Тож, покращення правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів повинно передбачати вдосконалення діючих та розробку нових нормативно-правових актів різної юридичної сили.

Зауважимо, що законодавцем розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 р. № 1023-р було затверджено «Стратегію розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року». Документом передбачено, що «розвиток органів системи МВС на період до 2020 року як невід'ємної частини сектору національної безпеки забезпечується за такими пріоритетами: створення безпечного середовища; протидія злочинності; дотримання та забезпечення прав людини; ефективне інтегроване управління державним кордоном і збалансована міграційна політика; забезпечення якості і доступності адміністративних послуг; ефективне врядування, прозорість і підзвітність; розвиток кадрового потенціалу та соціальний захист працівників» [189]. З метою підвищення ефективності врядування, прозорості і підзвітності у Стратегії запропоновано: «удосконалення нормативно-правового регулювання функціонування органів системи МВС; упровадження сучасних методів формування та проведення аналізу державної політики у відповідних сферах; розширення і вдосконалення практики міжвідомчого планування реалізації державної політики органами системи МВС; упровадження кращого управлінського досвіду в органах системи МВС і підтримка реалізації пілотних проектів; перегляд повноважень органів системи МВС і позбавлення її невластивих функцій; децентралізація повноважень та розподіл відповідальності в організаційній структурі органів системи МВС, формування умов для ефективного прийняття рішень, ініціативності і мотивації працівників органів системи МВС; розроблення критеріїв оцінки

діяльності органів системи МВС, побудова системи здійснення моніторингу і контролю за реалізацією державної політики у відповідних сферах; розроблення і впровадження єдиного підходу до комунікації щодо висвітлення завдань, цілей, актуальних питань діяльності і реформування органів системи МВС; упровадження ефективних механізмів цивільного демократичного контролю за діяльністю органів системи МВС; розширення практики публічної звітності органів системи МВС на державному і місцевому рівні» [189]; тощо.

Далі не можна не вказати «Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки», в якому зазначається, що «поточна ситуація потребує схвалення комплексного нормативно-правового акта, який закріплює концепцію проведення реформ у сфері діяльності органів правопорядку та прокуратури, що дадуть змогу вирішити низку проблемних питань, а саме: надмірну тривалість досудового розслідування внаслідок перевантаження та подекуди неефективності органів досудового розслідування й прокуратури, нечіткість у розмежуванні компетенції та повноважень різних органів правопорядку, дублювання їхніх функцій, наявність корупційних ризиків у діяльності органів правопорядку та прокуратури, недосконалість механізмів призначення на посади й просування по службі, а також позитивно вплинуть на подальшу гармонізацію кримінального та кримінального процесуального законодавства України зі стандартами Європейського Союзу» [179]. Напрямами реформування органів правопорядку у стратегічному плані названо: посилення системної взаємодії з інститутами громадянського суспільства у сфері протидії злочинності; гармонізація із законодавством ЄС і досягнення необхідних стандартів у питаннях прикордонного контролю шляхом запровадження національної системи автоматичного обміну між органами правопорядку інформацією з питань перетинання державного кордону з метою протидії тероризму та

іншим кримінальним загрозам; подальший розвиток міжнародного співробітництва, зокрема через розширення міжвідомчої взаємодії; удосконалення інституту підслідності, координації діяльності та взаємодії органів правопорядку на основі системності й процесуальної економії зі збереженням гарантій дотримання прав людини; чіткий розподіл повноважень, функцій і сфер відповідальності між органами правопорядку, створення ефективної системи їхньої взаємодії; сприяння активній участі громадянського суспільства у взаємодії з органами правопорядку та прокуратури; подальший розвиток та посилення координаційної ролі прокуратури щодо органів правопорядку відповідного рівня під час реалізації ними повноважень щодо протидії злочинності; удосконалення механізмів та розвиток міжвідомчої координації у сфері кримінальної юстиції, зокрема з питань правосуддя щодо неповнолітніх, забезпечення допомоги та безпеки потерпілим і свідкам та за іншими пріоритетними напрямками кримінальної політики; посилення координаційної ролі Офісу Генерального прокурора, запровадження правового механізму затвердження та/або погодження Генеральним прокурором міжвідомчих актів органів правопорядку з питань проведення досудового розслідування та здійснення оперативно-розшукової діяльності (стандарти, методичні рекомендації) [179].

Тож, аналіз положень вказаної вище Стратегії та Комплексного стратегічного плану дає змогу підтвердити, що законодавець визнає: по-перше, підвищення ефективності функціонування правоохоронного сектору є одним із найбільш пріоритетних завдань законодавця; по-друге, акцентується увага на тому, що взаємодія та координація є важливими з точки зору забезпечення ефективного функціонування всього правоохоронного сектору.

З огляду на зазначене вище, першочерговим кроком, який слід здійснити українському законодавцю, є розробка та прийняття нової «Концепції розвитку правоохоронних органів України на період до 2030 року» з можливим її продовженням до 2032 року. Чому саме Концепція?

Взагалі, концепція – це провідна ідея, точка зору на те або інше правове явище. Концепція – важливий засіб розвитку як юридичної науки, так і науково обґрунтованого державно-правового будівництва [251]. Відповідно до точки зору Н.А. Железняка, концепція повинна включати в себе наступні обов'язкові компоненти: розробка теоретико-методологічних основ; адекватність відображення назрілих потреб розвитку суспільства; визначення основних пріоритетів та орієнтирів, першочергових і невідкладних завдань; чітка постановка найближчих та перспективних цілей; визначення кола суб'єктів і об'єктів; удосконалення законотворчого процесу, підвищення його якості, соціальної та наукової обґрунтованості; своєчасне та повноцінне правове забезпечення здійснюваних реформ; посилення гарантій прав особи; формування єдиного політико-правового простору, усунення колізій в нормативно-правових актах; удосконалення форм і методів реалізації правової політики, вироблення пропозицій і рекомендацій щодо їх оптимізації, підвищення ефективності; послідовна демократизація всієї політико-правової сфери суспільства, припинення конфронтації між різними гілками влади [70].

Тож, прийняття «Концепції розвитку правоохоронних органів України на період до 2030 року» має важливе теоретичне, а перш за все, практичне значення. А відтак, метою вказаної вище Концепції має бути формування ефективної, скоординованої та професійної системи правоохоронних органів, яка здатна забезпечити безпеку громадян, протидіяти злочинності, воєнним злочинам та іншим злочинам в Україні. Відповідно до вказаної вище мети завданнями, які має вирішити вказаний нормативно-правовий акт, мають бути:

- вдосконалення нормативно-правового регулювання спільної діяльності правоохоронних органів (Нацполіції, СБУ, ДБР, НАБУ, БЕБ, прокуратури, прикордонної служби тощо);
- розробка та запровадження єдиної цифрової інфраструктури, а

також спільних баз даних;

- уніфікація процедур, стандартів та протоколів взаємодії під час оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, тощо;
- створення міжвідомчих координаційних платформ (на прикладі зарубіжного досвіду);
- посилення систем планування та прогнозування;
- створення міжвідомчої системи підготовки кадрів за єдиними програмами та стандартами;
- забезпечення ефективного та прозорого громадського нагляду та підзвітності в питаннях взаємодії та координації органів.

Очікуваними результатами від прийняття вказаної вище Концепції мають бути: забезпечення прозорого механізму координації всіх правоохоронних органів; уникнення дублювання повноважень та підвищення оперативності реагування; зростання ефективності у розслідуванні складних злочинів, зокрема воєнних та корупційних; посилення громадської довіри до системи правопорядку; підвищення ефективності співпраці з правоохоронними системами ЄС та НАТО.

Поряд із прийняттям вказаної вище необхідним подальшим кроком є запровадження міжнародних стандартів правоохоронної діяльності. Міжнародні стандарти, пише В.В. Жернаков, – це загальні правила, єдині вимоги, які ставляться до тих чи інших нормативних основ і правозастосовної практики з точки зору міжнародного права; певний правовий рівень, нижче якого держави опускатися не вправі [124, с.19]. Р.М. Савчук вказує, що міжнародні стандарти діяльності правоохоронних органів виступають системою міжнародних документів, що дозволяє правоохоронним органам більш ефективно виконувати завдання щодо адміністративно-правової охорони і захисту прав у інтересах особи, держави і суспільства, результативно впливати на реалізацію таких прав з метою їх упорядкування й захисту від протиправних посягань з боку третіх осіб та

держави. В такому випадку, можна запропонувати наступну видову диференціацію міжнародних стандартів діяльності правоохоронних органів:

- 1) за суб'єктом та сферою міжнародної правової регламентації: а) стандарти у галузі прав і свобод людини та забезпечення законності і правопорядку; б) професійні стандарти посадових і службових осіб правоохоронних органів, насамперед, стандартів професійної підготовки; 2) за предметом правового регулювання та суб'єктом правоохоронного органу: а) функціональні (стандарти у сфері реалізації правоохоронними органами своїх функцій); б) організаційні (стандарти організації діяльності правоохоронних органів та їх правового статусу); 3) залежно від рівня правового регулювання: а) стандарти, закріплені у документах під егідою ООН та її структур; б) стандарти, закріплені у документах РЄ, ОБСЄ, ЄС та їх структур; в) документи, розроблені та ухвалені міжнародними професійними структурами правоохоронних органів (Інтерпол, Європол, Євроюст, Європрокуратура тощо); 4) за обов'язковістю їх виконання: а) стандарти, які підлягають обов'язковому виконанню; б) стандарти, які носять рекомендаційний, необов'язковий характер [204].

Варто навести точку зору В.В. Гавриленка, який у своєму науковому дослідженні вказує, що для більш ретельного наближення до міжнародних стандартів формулювання окремих положень у національному законодавстві, наприклад щодо боротьби із торгівлею людьми та запобігання цього злочину, було б правильним таке [42, с.231]:

а) доцільно не тільки втілювати міжнародний стандарт за формою, тобто у словах та словосполученнях оригіналу міжнародного договору, але й повністю передавати його зміст засобами української мови;

б) необхідно використовувати європейський досвід державного управління з протидії незаконній міграції та торгівлі людьми через втілення міжнародних стандартів у державне управління та планування діяльністю

судових та правоохоронних органів, у тому числі за окремими напрямми протидії злочинності;

в) говорячи про запобігання злочинності у широкому сенсі, необхідно серед першочергових заходів застосовувати міжнародні стандарти для попередження корупції як у всій системі державних органів взагалі, так й особливо для протидії кримінальним корупційним правопорушенням, які можуть бути вчинені посадовими особами будь-якого рангу у сферах судової, прокурорської та іншої правоохоронної діяльності;

г) саме після досягнення високого рівня довіри з боку суспільства, окремої людини до діяльності суддів, прокурорів, співробітників оперативно-розшукових органів, кожного поліцейського, коли будь-яка дія, професійна поведінка або спосіб життя представника правоохоронної системи буде сприймається громадськістю як еталон самовідданості, доброчесності і порядності можна дійсно говорити про фактичне завершення євроінтеграційних перетворень в українському національному правопорядку на основі міжнародних принципів та норм;

г') важливим напрямом антикорупційної діяльності виступає формування антикорупційної культури працівників правоохоронних органів з урахуванням вимог міжнародних стандартів та кращих світових практик (в контексті здійснення профільної діяльності у відповідності до міжнародному стандарту ISO 37001:2016) [42, с.231].

В.В. Біліченко підкреслює, що необхідність запровадження єдиних міжнародних стандартів у діяльність Національної поліції зумовлена зростанням рівня транснаціональної організованої злочинності, значними темпами міграції населення у світі, суттєвими відмінностями в національних системах підготовки поліцейських кадрів, а також проблемою забезпечення прав людини в діяльності правоохоронних органів. Підписання міжнародних угод також зумовлює у діяльності Національної поліції неухильне дотримання стандартів у сфері захисту прав людини під час реалізації

правоохоронних функцій, необхідність реагувати на появу нових видів злочинів і діяти відповідно до міжнародних стандартів прав людини. Тому є нагальна потреба погодити засади діяльності системи правоохоронних органів України зі світовими (зокрема, європейськими) стандартами. Міжнародна спільнота вимагає захищати права і свободи та сприяти їх відновленню у разі їх порушення [21].

Тож, запровадження міжнародних стандартів в розрізі піднятої у роботі проблематики має надважливе значення, оскільки: по-перше, вони забезпечують єдність підготовки фахівців для правоохоронних органів України, а також їх сумісності із міжнародними правоохоронними структурами (Інтерполу, Європолу та ін.) Їх імплементація дозволить уніфікувати правові основи співпраці, зменшити юридичні конфлікти між органами з різною підслідністю, та усунути прогалини у законодавстві, які створюють підґрунтя для неефективної або формальної взаємодії; по-друге, дають можливість змістовно розмежувати повноваження правоохоронних органів. А відтак, з практичної точки зору запровадження таких стандартів дозволить: а) сформувати ефективні канали комунікації та спільного планування заходів; б) забезпечити оперативну взаємодію у випадках виникнення криз, терористичних загроз, гібридних атак; в) підготувати кадри за єдиними європейськими навчальними програмами, що в перспективі відкриє шлях до повноцінної участі в міжнародних операціях. Окрім того, для України це є важливий крок на шляху до євроінтеграції.

Ще одним важливим кроком на шляху вдосконалення правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів є розробка «Типового положення про порядок взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів». Зазначений підзаконний нормативно-правовий акт повинен містити наступні ключові аспекти:

- 1) Мета та сфера застосування, яка полягає у тому, що положення цього документи поширюються на всі правоохоронні органи, які здійснюють

кримінальне переслідування, оперативно-розшукову діяльність, протидію корупції, тощо;

2) основні принципи взаємодії, перелік яких було визначено у підрозділі 1.4. дисертаційного дослідження;

3) суб'єкти взаємодії та межі їх адміністративно-правового статусу;

4) форми та інструменти взаємодії;

5) обмін інформацією, зокрема умови, порядок і стандарти передачі оперативної, слідчої та аналітичної інформації;

6) механізми, за допомогою яких вирішуються спірні питання щодо підслідності.

7) відповідальність і контроль

8) окремий розділ повинен бути присвячений порядку взаємодії українських правоохоронців із зарубіжними партнерами, міжнародними організаціями (Європол, Інтерпол, тощо), з урахуванням чинних міжнародних договорів.

Далі в розрізі піднятої у роботі проблематики слід звернути увагу на вдосконалення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів. В рамках вирішення даного проблемного питання вбачається необхідним:

- вдосконалення професійної підготовки правоохоронців. Так, О.О. Бандурка вказує, що професійна підготовка — це регламентований, організований та цілеспрямований процес оволодіння знаннями, вміннями та навичками, необхідними для успішного виконання оперативно-службових завдань. Організація професійної підготовки працівників здійснюється з використанням різних форм навчання, до основних з них належать: початкова підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації, стажування, самостійна підготовка [14, с.278]. В.С. Венедиктов, М.І. Іншин та М.М. Клемпарський цілком справедливо зазначають, що взагалі, підготовка кадрів повинна відповідати певному ряду вимог: по-перше, змістовні

характеристики навчальних програм початкової підготовки працівників поліції повинні передбачати формування таких знань, умінь та навичок, які забезпечуватимуть можливість горизонтальної, без додаткового навчання, та вертикальної у певній сфері діяльності ротації кадрів; по-друге, структура та зміст професійних програм мають передбачати формування таких знань, навичок та вмінь, які будуть забезпечувати ефективне виконання працівниками п їх посадових обов'язків; по-третє, засобами вимірювання якості початкової професійної підготовки повинно бути незалежне та неупереджене тестування, складання заліків та іспитів, результати яких обов'язково мають враховуватись при прийнятті на службу в поліцію, просуванні та атестації персоналу [154, с.33]. Таким чином, професійна підготовка правоохоронців має надважливе значення з точки зору забезпечення ефективного функціонування всього правоохоронного сектору держави. Вона забезпечує високий рівень фахової компетентності, правової обізнаності, етичних стандартів і психологічної готовності до виконання складних завдань, в тому числі й обумовлених правовим режимом воєнного стану. Завдяки якісній підготовці правоохоронці здатні діяти відповідно до закону, ефективно протидіяти злочинності, дотримуватися прав людини та взаємодіяти з громадськістю на засадах довіри й прозорості. У сучасних умовах, зокрема під час війни, професійна підготовка також включає навички роботи в кризових ситуаціях, кібербезпеки та міжнародної взаємодії, що робить її критично важливою для стійкості всієї правоохоронної системи.

З огляду на зазначене вище покращення професійної підготовки правоохоронців у контексті вдосконалення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має бути спрямоване на формування у працівників чітких знань, навичок та моделей поведінки, необхідних для ефективної міжвідомчої співпраці. А відтак, вдосконалення професійної підготовки в розрізі представленої у роботі проблематики має передбачати: 1) підготовка фахівців з урахуванням досвіду роботи різних

правоохоронних органів, що дозволяє забезпечити більш глибоке знання фахівцями основ роботи іншої сторони взаємодії; 2) створення програм, курсів, а також тренінгів за участю представників різних відомств, які імітують реальні ситуації; 3) розвиток навичок комунікації та кризового лідерства; 4) підвищення рівня цифрової грамотності; 5) запровадження спільних навчальних курсів або модулів на основі стандартів ЄС, НАТО, CEPOL, зокрема з акцентом на боротьбу з транскордонною злочинністю, фінансовими злочинами, торгівлею людьми тощо.

- покращення науково-методичного забезпечення взаємодії та координації. Взагалі, науково-методичне забезпечення – це створення умов для запровадження досягнень науки та техніки в практику, що включає в себе апробацію, уточнення умов і порядку застосування, розробку методичних рекомендацій чи інструкцій, підготовку користувачів тощо [117, с.22]. Покращення науково-методичного забезпечення в контексті вдосконалення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має стати основою для системного підходу для реформування правоохоронної сфери. Йдеться не лише про створення теоретичних концепцій, а про впровадження практичних рішень, заснованих на науковому аналізі, доказах, досвіді інших держав і реальних потребах українських правоохоронців в умовах правового режиму воєнного стану. В розрізі піднятої у роботі проблематики слід забезпечити створення та оновлення міжвідомчих стандартів, рекомендацій, інструкцій — у співпраці з вітчизняними науковими установами, а також закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Ці матеріали мають бути орієнтовані не лише на керівництво, а й на правоохоронців, що працюють «на землі». Окрім того, особливе значення має впровадження наукового супроводу реформ, коли кожен етап змін у системі взаємодії оцінюється через моніторинг, аналіз ефективності, оцінку ризиків і врахування відгуків з "польового рівня".

- вдосконалення інформаційного забезпечення сторін взаємодії.

Вдало побудоване інформаційне забезпечення – це важлива умова функціонування організації, передумова її необхідної гнучкості, здатності швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі [221, с. 192]. Інформаційно-аналітичне забезпечення підрозділів Національної поліції України має три взаємопов'язані компоненти: 1) інформаційні системи, у межах яких здійснюється збирання, накопичення, системне опрацювання, зберігання й надання споживачу необхідної інформації; 2) аналітична робота, що полягає у здійсненні комплексу організаційних заходів і методичних прийомів та опрацюванні й синтезі наявної оперативної та іншої інформації; 3) управлінська діяльність, яка забезпечує прийняття необхідних рішень щодо стратегії й тактики протидії злочинності [127]. В розрізі ж представленої у роботі проблематики покращення інформаційного забезпечення в контексті вдосконалення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має ґрунтуватися на створенні ефективної, надійної та безпечної системи обміну інформацією між усіма суб'єктами правоохоронної системи. Це є критично важливим для оперативності, узгодженості дій та уникнення дублювання функцій.

- покращення фінансового та матеріально-технічного забезпечення. Так, фінансове забезпечення – це комплекс заходів із забезпечення економічного зростання фінансовими ресурсами через методи та форми, способи фінансування [126, с.9]. Покращення фінансового та матеріально-технічного забезпечення в контексті вдосконалення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має стати важливою складовою загальної реформи сектору безпеки. Без належного ресурсу — як матеріального, так і технологічного — жодна система взаємодії не зможе функціонувати ефективно та стабільно. Фінансове забезпечення має враховувати також потребу у створенні єдиних цифрових систем управління інформацією, таких як спільні бази даних,

аналітичні модулі, платформи зведення оперативної інформації — і регулярно їх оновлення відповідно до безпекових викликів. Окремим напрямом є матеріальне забезпечення спільних навчань та тренінгів, у тому числі з імітацією кризових ситуацій — для налагодження реальної, а не декларативної взаємодії між органами.

У підсумку представленого підрозділу дисертаційного дослідження варто зауважити, що запровадження вказаних вище кроків щодо вдосконалення правових та організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має надважливе значення з точки зору забезпечення не тільки ефективного функціонування таких правовідносин, а й функціонування всього правоохоронного сектору України.

Висновки до розділу 3

Виділено наступні позитивні моменти досвіду США, які є цікавими в контексті забезпечення взаємодії та координації правоохоронних органів: 1) активна робота спільних робочих груп (Task Forces), які створюються на постійній чи тимчасовій основі з метою протидії конкретним загрозам. Наприклад, згадані вище Joint Terrorism Task Forces (JTTFs) об'єднують ресурси ФБР, місцевої поліції, агентів безпеки транспорту тощо; 2) наявність спеціально уповноважених аналітичних центрів (наприклад, Fusion Centers), які збирають, аналізують і поширюють інформацію про загрози. Вони створені для обміну інформацією між місцевими, штатними та федеральними органами, а також приватними структурами; 3) існування єдиної інформаційної інфраструктури, а також спільних баз даних, які надають доступ до кримінальної інформації практично всім правоохоронним структурам. Це забезпечує швидкий обмін даними про підозрюваних, розшукуваних осіб, транспортні засоби, зброю, тощо; 4) уніфіковані

стандарти підготовки кадрів — Національна академія ФБР, академії поліції штатів та система сертифікації забезпечують єдиний стандарт підготовки, що полегшує спільну роботу різних органів та підрозділів; 5) наявність чітких правових рамок співпраці, що проявляється у міжвідомчих угодах, меморандумах про взаєморозуміння та чітке нормативне закріплення повноважень, що зменшує конфлікти юрисдикцій та дублювання функцій.

Відзначено, що у Німеччині правоохоронна система є федеративною, що означає високий рівень автономії поліції земель. Кожна з 16 федеральних земель має свою поліцію, підпорядковану земельному міністерству внутрішніх справ. Водночас на федеральному рівні діють Федеральна кримінальна поліція (Bundeskriminalamt — ВКА), Федеральна поліція (Bundespolizei — BPOL) та інші спеціалізовані органи. Для координації діяльності між землями та з федеральним рівнем створено мережу спільних інформаційних центрів, таких як Joint Counter-Terrorism Center (GTAZ), де співпрацюють поліція, розвідка, прикордонники та інші служби. Також діє обов'язковий обмін інформацією, включаючи цифрові платформи, що забезпечують швидке реагування та зменшення дублювання розслідувань. Німеччина активно застосовує мультиагентний підхід, коли в одному розслідуванні задіяні кілька органів, які працюють за чітко розподіленими ролями.

Узагальнено, що на сьогоднішній день в Європі та світі сформувались досить різноманітні підходи щодо функціонування правоохоронного сектору взагалі, а також взаємодії та координації правоохоронних органів, зокрема. Тож, до відповідного досвіду найбільш доцільно віднести наступний: *по-перше*, ратифікація ряду міжнародних договорів та угод, положеннях яких спрямовані на регулювання спільної діяльності правоохоронних органів; *по-друге*, забезпечення ефективного реформування системи правоохоронних органів із акцентом на внутрішню координацію, оперативний обмін інформацією, а також чітке розмежування повноважень і гнучку міжвідомчу

співпрацю; *по-третє*, створення постійно діючих міжвідомчих координаційних центрів, подібних до Joint Counter-Terrorism Centre (досвід Німеччині) чи Fusion Centers (приклад США). Їх завдання полягає у тому, щоб забезпечити швидкий обмін розвідувальною та оперативною інформацією, координацію оперативних заходів та уникнення дублювання функцій; *по-четверте*, переглянути національні стандарти професійної підготовки та поведінки кадрів, що забезпечить єдність у реагуванні на надзвичайні ситуації; *по-п'яте*, забезпечити єдиної інтегровану кримінально інформаційну платформу, яка об'єднуватиме дані з Нацполіції, СБУ, ДБР, тощо.

Обґрунтована необхідність розробки та прийняття «Концепції розвитку правоохоронних органів України на період до 2030 року», метою якої має бути формування ефективної, скоординованої та професійної системи правоохоронних органів, яка здатна забезпечити безпеку громадян, протидіяти злочинності, воєнним злочинам та іншим злочинам в Україні. Відповідно до вказаної вище мети завданнями, які має вирішити вказаний нормативно-правовий акт, мають бути: вдосконалення нормативно-правового регулювання спільної діяльності правоохоронних органів (Нацполіції, СБУ, ДБР, НАБУ, БЕБ, прокуратури, прикордонної служби тощо); розробка та запровадження єдиної цифрової інфраструктури, а також спільних баз даних; уніфікація процедур, стандартів та протоколів взаємодії під час оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування, тощо; створення міжвідомчих координаційних платформ (на прикладі зарубіжного досвіду); посилення систем планування та прогнозування; створення міжвідомчої системи підготовки кадрів за єдиними програмами та стандартами; забезпечення ефективного та прозорого громадського нагляду та підзвітності в питаннях взаємодії та координації органів. Очікуваними результатами від прийняття вказаної вище Концепції мають бути: забезпечення прозорого механізму координації всіх правоохоронних органів; уникнення дублювання

повноважень та підвищення оперативності реагування; зростання ефективності у розслідуванні складних злочинів, зокрема воєнних та корупційних; посилення громадської довіри до системи правопорядку; підвищення ефективності співпраці з правоохоронними системами ЄС та НАТО.

Наголошено, що запровадження міжнародних стандартів в розрізі піднятої у роботі проблематики має надважливе значення, оскільки: по-перше, вони забезпечують єдність підготовки фахівців для правоохоронних органів України, а також їх сумісності із міжнародними правоохоронними структурами (Інтерполу, Європолу та ін.) Їх імплементація дозволить уніфікувати правові основи співпраці, зменшити юридичні конфлікти між органами з різною підслідністю, та усунути прогалини у законодавстві, які створюють підґрунтя для неефективної або формальної взаємодії; по-друге, дають можливість змістовно розмежувати повноваження правоохоронних органів. А відтак, з практичної точки зору запровадження таких стандартів дозволить: а) сформувати ефективні канали комунікації та спільного планування заходів; б) забезпечити оперативну взаємодію у випадках виникнення криз, терористичних загроз, гібридних атак, тощо; в) підготувати кадри за єдиними європейськими навчальними програмами, що в перспективі відкриє шлях до повноцінної участі в міжнародних операціях. Окрім того, для України це важливий крок на шляху до євроінтеграції.

Констатовано, що запровадження міжнародних стандартів в розрізі піднятої у роботі проблематики має надважливе значення, оскільки: по-перше, вони забезпечують єдність підготовки фахівців для правоохоронних органів України, а також їх сумісності із міжнародними правоохоронними структурами (Інтерполу, Європолу та ін.) Їх імплементація дозволить уніфікувати правові основи співпраці, зменшити юридичні конфлікти між органами з різною підслідністю, та усунути прогалини у законодавстві, які створюють підґрунтя для неефективної або формальної взаємодії; по-друге,

дають можливість змістовно розмежувати повноваження правоохоронних органів. А відтак, з практичної точки зору запровадження таких стандартів дозволить: а) сформувати ефективні канали комунікації та спільного планування заходів; б) забезпечити оперативну взаємодію у випадках виникнення криз, терористичних загроз, гібридних атак; в) підготувати кадри за єдиними європейськими навчальними програмами, що в перспективі відкриє шлях до повноцінної участі в міжнародних операціях. Окрім того, для України це є важливий крок на шляху до євроінтеграції.

Зазначено, що важливим кроком на шляху вдосконалення правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів є розробка «Типового положення про порядок взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів». Зазначений підзаконний нормативно-правовий акт повинен містити наступні ключові аспекти: 1) мета та сфера застосування, яка полягає у тому, що положення цього документи поширюються на всі правоохоронні органи, які здійснюють кримінальне переслідування, оперативно-розшукову діяльність, протидію корупції, тощо; 2) основні принципи взаємодії, перелік яких було визначено у підрозділі 1.4. дисертаційного дослідження; 3) суб'єкти взаємодії та межі їх адміністративно-правового статусу; 4) форми та інструменти взаємодії; 5) обмін інформацією, зокрема умови, порядок і стандарти передачі оперативної, слідчої та аналітичної інформації; 6) механізми, за допомогою яких вирішуються спірні питання щодо підслідності; 7) відповідальність і контроль; 8) окремий розділ повинен бути присвячений порядку взаємодії українських правоохоронців із зарубіжними партнерами, міжнародними організаціями (Європол, Інтерпол, тощо), з урахуванням чинних міжнародних договорів.

Обґрунтовано, що професійна підготовка правоохоронців має надважливе значення з точки зору забезпечення ефективного функціонування всього правоохоронного сектору держави. Вона забезпечує

високий рівень фахової компетентності, правової обізнаності, етичних стандартів і психологічної готовності до виконання складних завдань, в тому числі й обумовлених правовим режимом воєнного стану. Завдяки якісній підготовці правоохоронці здатні діяти відповідно до закону, ефективно протидіяти злочинності, дотримуватися прав людини та взаємодіяти з громадськістю на засадах довіри й прозорості. У сучасних умовах, зокрема під час війни, професійна підготовка також включає навички роботи в кризових ситуаціях, кібербезпеки та міжнародної взаємодії, що робить її критично важливою для стійкості всієї правоохоронної системи.

Відмічено, що покращення професійної підготовки правоохоронців у контексті вдосконалення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має бути спрямоване на формування у працівників чітких знань, навичок та моделей поведінки, необхідних для ефективної міжвідомчої співпраці. А відтак, вдосконалення професійної підготовки в розрізі представленої у роботі проблематики має передбачати: 1) підготовка фахівців з урахуванням досвіду роботи різних правоохоронних органів, що дозволяє забезпечити більш глибоке знання фахівцями основ роботи іншої сторони взаємодії; 2) створення програм, курсів, а також тренінгів за участю представників різних відомств, які імітують реальні ситуації; 3) розвиток навичок комунікації та кризового лідерства; 4) підвищення рівня цифрової грамотності; 5) запровадження спільних навчальних курсів або модулів на основі стандартів ЄС, НАТО, CEPOL, зокрема з акцентом на боротьбу з транскордонною злочинністю, фінансовими злочинами, торгівлею людьми тощо.

Аргументовано, що вдосконалення науково-методичного забезпечення в контексті вдосконалення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має стати основою для системного підходу для реформування правоохоронної сфери. Йдеться не лише про створення теоретичних концепцій, а про впровадження практичних рішень,

заснованих на науковому аналізі, доказах, досвіді інших держав і реальних потребах українських правоохоронців в умовах правового режиму воєнного стану. В розрізі піднятої у роботі проблематики слід забезпечити створення та оновлення міжвідомчих стандартів, рекомендацій, інструкцій — у співпраці з вітчизняними науковими установами, а також закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Ці матеріали мають бути орієнтовані не лише на керівництво, а й на правоохоронців, що працюють «на землі». Окрім того, особливе значення має впровадження наукового супроводу реформ, коли кожен етап змін у системі взаємодії оцінюється через моніторинг, аналіз ефективності, оцінку ризиків і врахування відгуків з "польового рівня".

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягає у тому, щоб з'ясувати сутність і особливості адміністративно-правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, на основі чого надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення правових та організаційних засад здійснення відповідної спільної діяльності зазначених суб'єктів в сучасних умовах. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових висновків, основні з них такі:

1. Обґрунтовано, що вплив правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України – це обумовлена запровадженням даного режиму на території всієї держави (або її окремих територіях) активізація і трансформація діяльності правоохоронних органів, що орієнтується на підвищення їх ефективності у відбитті збройної агресії, підтримці державної незалежності, захисті територіальної цілісності в цілому, а також кожної людини і громадянина, зокрема. Наголошено, що даний вплив виражається у наступних основних аспектах: по-перше, залученні правоохоронних органів до забезпечення та реалізації заходів правового режиму воєнного стану; по-друге, можливості використання сил та засобів правоохоронних органів у веденні безпосередньо бойових дій; по-третє, переведенні правоохоронних органів на посилений варіант службової діяльності під час дії правового режиму воєнного стану; по-четверте, посиленні гарантій службової діяльності, соціального та іншого забезпечення працівників правоохоронних органів пропорційно їх навантаженню та численним робочим обмеженням; по-п'яте, посиленні взаємодії та покладенні на правоохоронні органи обов'язку сприяти діяльності військового командування та військових адміністрацій (у разі їх створення).

2. Встановлено, що взаємодія правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це особливі адміністративно-правові відносини між незалежними одне від одного правоохоронними органами України, в рамках яких вони провадять спільну діяльність за рахунок об'єднання сил та засобів (інформаційних, матеріально-технічних, кадрових), а також будь-яких інших необхідних ресурсів, виконуючи таким чином покладені на них завдання і функції, а також підтримуючи та забезпечуючи дію правового режиму воєнного стану на території України, а також передбачених ним дій та заходів.

Констатовано, що координація правоохоронних органів в умовах воєнного стану – це визначена законодавством України організаційно-упорядковуюча діяльність спеціально уповноважених органів та посадових осіб, яку спрямовано на формування і створення умов, визначення основних пріоритетів та забезпечення інших аспектів взаємодії правоохоронних органів із виконання покладених на них завдань і функцій в умовах правового режиму воєнного стану, а також його підтримання та забезпечення реалізації відповідних заходів.

3. Доведено, що мета взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану полягає в організації, забезпеченні та безпосередньому співробітництві правоохоронних органів при вирішенні питань, пов'язаних із захистом незалежності, територіальної цілісності, суверенітету нашої держави та сумісної реалізації правоохоронної діяльності в контексті протистояння зовнішнім загрозам.

До завдань взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану віднесено: *по-перше*, взаємодопомогу, консолідацію сил та засобів у профілактиці, запобіганні та припиненні адміністративних і кримінальних правопорушень, що вчиняються в різних сферах суспільної життєдіяльності під час дії воєнного стану; *по-друге*, співробітництво у питаннях протидії збройній агресії, боротьби із діяльністю диверсійно-розвідувальних груп на

території України; *по-третє*, виявлення окремих осіб (або груп осіб), що вчиняють кримінальні злочини, адміністративні правопорушення, передусім, пов'язані із дестабілізацією нормального стану життєдіяльності, а також спрямовані на повалення конституційного ладу, порушення суверенітету та територіальної цілісності країни, тощо; *по-четверте*, сприяння військовому командуванню та військовим адміністраціям у виконанні ними визначених Законом України «Про правовий режим воєнного стану», а також іншими нормативно-правовими актами прав, обов'язків, завдань та функцій; *по-п'яте*, співпраця в забезпеченні та реалізації заходів правового режиму воєнного стану, а також виявленні та усуненні факторів і умов, які перешкоджають процесу їх належного виконання; *по-шосте*, забезпечення притягнення до юридичної відповідальності окремих осіб та груп, які вчиняють кримінальні та адміністративні правопорушення, дестабілізують ситуацію в суспільстві, чинять супротив законній реалізації заходів правового режиму воєнного стану та перешкоджають нормальній діяльності органів державної влади та правоохоронних органів.

До завдань координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану віднесено наступні: *по-перше*, організація умов та факторів, які сприяють законній та ефективності взаємодії правоохоронних органів при виконанні покладених на них завдань і функцій; *по-друге*, вироблення стратегії співробітництва та визначення пріоритетів які потребують спільної діяльності правоохоронних органів у контексті впливу на них умов правового режиму воєнного стану; *по-третє*, окреслення шляхів та особливостей поєднання сил, засобів, ресурсів правоохоронних органів в процесі протидії адміністративним та кримінальним правопорушенням, у першу чергу, пов'язаних із нанесенням шкоди конституційному ладу, територіальній цілісності та суверенітету нашої держави; *по-четверте*, спрямування діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення виконання заходів правового режиму воєнного стану, а також реалізації інших заходів,

процедур та операцій пов'язаних із сприянням ефективній роботі військового командування та військових адміністрацій; *по-п'яте*, підтримка якості та ефективності взаємодії правоохоронних органів держави в умовах запровадження правового режиму воєнного стану в Україні.

Аргументовано, що функції взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану - це регламентовані законодавством України ключові напрями практичної реалізації мети і завдань досліджуваної спільної діяльності. Відповідні функції поділено на: загальні та спеціальні функції, які притаманні лише категорії взаємодії і координації. Загальними для обох виділено: забезпечення національної безпеки, підтримку правопорядку на території держави, боротьбу зі злочинністю, планування. В свою чергу до функцій взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану віднесено: консолідаційну; інтеграційну та інноваційну функції. До функцій координації віднесено: організаційну; контрольну, та синхронізаційну.

4. Доведено, що принципи взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану, з огляду на виділені особливості – це сукупність фундаментальних, будівних чинників (умов), вихідних ідей, з огляду на які відбувається правове регулювання досліджуваних правовідносин, а також унормовується поведінка та дії їх учасників. До переліку вказаних принципів віднесено: верховенства права; законності; гуманізму; неприпустимості припинення повноважень; розмежування повноважень; взаємного розвитку та еволюції; добровільності.

5. Констатовано, що в системі правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму ключове місце відводиться нормам адміністративного права, адже саме вони: 1) закріплюють правовий статус правоохоронних органів, як суб'єктів реалізації публічно-владних повноважень; 2) визначають сфери, порядок, особливості, межі та інші організаційні моменти взаємодії та координації правоохоронних органів; 3) окреслюють зміст правового режиму

воєнного стану, а також специфіку його впливу на порядок реалізації публічної влади в країні; 4) встановлюють адміністративно-правові механізми взаємодії та координації.

6. З'ясовано, що адміністративно-правові механізми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану - це визначені нормами чинного законодавства спеціальні групи регламентованих законодавством адміністративно-правових форм, засобів, заходів, інструментів та процедур, використання яких дозволяє реалізовувати цілі і завдання досліджуваної спільної діяльності з урахуванням сучасних викликів та загроз. До переліку відповідних механізмів віднесено наступні: обмін інформацією з питань запобігання, протидії та припинення правопорушень, а також іншими даними; спільні операції із протидії кримінальним правопорушенням в сфері національної безпеки; спільні заходи не пов'язані із протидією злочинності та іншим протиправним діям; інституційна підтримка взаємодії; прикриття державного кордону.

7. Доведено, що форми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану представляють собою зовнішній прояв практичної, взаємоузгодженої діяльності правоохоронних органів, яка орієнтована на підтримання правопорядку та суспільної безпеки, а також реалізацію завдань, обумовлених особливим правовим режимом. До вказаних форм віднесено наступні: нормотворчість (підзаконна); розроблення пропозицій та рекомендації із удосконалення законодавства; адміністративний договір; правозастосування та правореалізація; підготовка і реалізація спільних заходів; створення спільних робочих груп; проведення спільних конференцій, розроблення науково-методичних рекомендацій; адміністративний нагляд і контроль; обмін оперативною та поточною інформацією; просвітницька робота з громадськістю.

Під методами взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану запропоновано розуміти врегульований нормами чинного законодавства набір інструментів та засобів, які в своїй діяльності використовують правоохоронні органи в процесі спільної роботи. До переліку цих методів віднесено: імперативний; диспозитивний; методи планування та прогнозування, а також інформаційний метод.

8. Узагальнено, що на сьогоднішній день в Європі та світі сформувались досить різноманітні підходи щодо функціонування правоохоронного сектору взагалі, а також взаємодії та координації правоохоронних органів, зокрема. Тож, до відповідного позитивного досвіду найбільш доцільно віднести наступний: *по-перше*, ратифікація ряду міжнародних договорів та угод, положеннях яких спрямовані на регулювання спільної діяльності правоохоронних органів; *по-друге*, забезпечення ефективного реформування системи правоохоронних органів із акцентом на внутрішню координацію, оперативний обмін інформацією, а також чітке розмежування повноважень і гнучку міжвідомчу співпрацю; *по-третє*, створення постійно діючих міжвідомчих координаційних центрів, подібних до Joint Counter-Terrorism Centre (досвід Німеччини) чи Fusion Centers (приклад США). Їх завдання полягає у тому, щоб забезпечити швидкий обмін розвідувальною та оперативною інформацією, координацію оперативних заходів та уникнення дублювання функцій; *по-четверте*, переглянути національні стандарти професійної підготовки та поведінки кадрів, що забезпечить єдність у реагуванні на надзвичайні ситуації; *по-п'яте*, забезпечити єдиної інтегрованої кримінально інформаційну платформу, яка об'єднуватиме дані з Нацполіції, СБУ, ДБР, тощо.

9. З метою вдосконалення правових засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів запропоновано: 1) розробити та прийняти «Концепцію розвитку правоохоронних органів України на період до 2030

року», метою якої має бути формування ефективної, скоординованої та професійної системи правоохоронних органів, яка здатна забезпечити безпеку громадян, протидіяти злочинності, воєнним злочинам та іншим злочинам в Україні; 2) забезпечити подальше запровадження міжнародних стандартів правоохоронної діяльності, що в свою чергу дозволить: а) сформувати ефективні канали комунікації та спільного планування заходів; б) забезпечити оперативну взаємодію у випадках виникнення криз, терористичних загроз, гібридних атак, тощо; в) підготувати кадри за єдиними європейськими навчальними програмами, що в перспективі відкриє шлях до повноцінної участі в міжнародних операціях. Окрім того, для України важливим кроком на шляху до євроінтеграції є прийняття «Типового положення про порядок взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів».

Доведено, що покращення організаційних засад взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів має включати: 1) вдосконалення професійної підготовки правоохоронців, яка має бути спрямована на формування у працівників чітких знань, навичок та моделей поведінки, необхідних для ефективної міжвідомчої співпраці; 2) перегляд науково-методичного забезпечення. В даному контексті йдеться не тільки про створення теоретичних концепцій, а про впровадження практичних рішень, заснованих на науковому аналізі, доказах, досвіді інших держав і реальних потребах українських правоохоронців в умовах правового режиму воєнного стану; 3) удосконалення інформаційного, матеріально-технічного та фінансового забезпечення сторін взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: Підручник / Під загальною редакцією І.П.Голосніченка, Я.Ю.Кондратьєва. К., 1995. 179с.
2. Адміністративне право (Загальна частина) / Ю.П.Битяк, В.В.Зуй. Харків: Нац. юр. акад. України, 1996. 158 с.
3. Адміністративне право України (загальна частина) : навч. посіб. Остапенко О. І. Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. ; Вид. 2-е, доп. Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.
4. Адміністративне право України (Підручник для юрид. вузів і фак. / Ю.П.Битяк, В.В.Богущий, В.М.Гаращук та ін.); За ред. Ю.П.Битяка. Харків: Право, 2000. 520 с.
5. Адміністративне право України: підруч. за ред. Ю. П. Битяка. К. : Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
6. Акімов О.О. Основні принципи державно-управлінської діяльності у системогенезній динаміці. Електронне фахове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». 2019. №12. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1571>.
7. Алфьоров С.М. Діяльність органів внутрішніх справ по протидії злочинності у курортних регіонах (кримінологічне дослідження на матеріалах запорізької області): дис... канд. юрид. наук : Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2003. 197 с.
8. Афанасьєв К. К. Адміністративний договір як форма державного управління (теоретикоправовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Луганськ, 2002. 173 с.
9. Бабенко А. М., Борисова О. О., Шаповалова І. О. Принципи права: поняття та класифікація. Прикарпатський юридичний вісник. 2022. Вип. 3 (44). С. 3–7.

10. Бабійчук О.М. Адміністративно-правове регулювання та юридичні аспекти в паліативній хоспісній медицині. Адміністративне право і процес. 2014. №4(10)., с.132-140.
11. Багатомовний юридичний словник-довідник. І. О. Голубовська, В. М. Шовковий, О. М. Лефтерова та ін. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. 543 с.
12. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління : навчальний посібник. В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній. К. : Міленіум, 2003. 256 с.
13. Бандурка О. М. Управління в органах внутрішніх справ України : підручник. О. М. Бандурка. Х. : Ун-т внутр. справ, 1998. 480 с.
14. Бандурка О.О. Управління державною податковою службовою і Україні: організаційно-правові аспекти: дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Київський міжнародний університет. 2007. 441 с.
15. Бахновська І.П. Риси принципів права: теоретичні аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. Випуск 23. Частина І. Том 1., с.18-22.
16. Баштанник В. В., Шумляєва І. Д. Адміністративне право: навчальний посібник. 2-е вид., переробл. і доповн. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. 200 с.
17. Безпалова О. І. Особливості та проблеми забезпечення правопорядку в сучасних демократичних країнах. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ. 2006. № 1. С. 232–239.
18. Бибик С.П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. С.П. Бибик, Г.М. Сjuta; За ред.. С. Я. Єрмоленко.-Харків «Фоліо», 2006., с.623.
19. Бизова М.Б. Вдосконалення механізмів державного управління лісовими господарством (на матеріалах півдня України): дис... канд. юрид.

наук : Одеса: Національна академія державного управління при Президентові України. 2010. 242 с.

20. Біла В. Правова форма як категорія науки адміністративного права / Вікторія Біла // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. — Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 876. С. 98–104.

21. Біліченко В.В. Міжнародні стандарти щодо захисту ключових прав та свобод людини в діяльності правоохоронних органів України / В.В. Біліченко // Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія». Т. 27 / голов. ред. Ю.В. Цуркан-Сайфуліна; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса: Гельветика, 2020. С. 30-35.

22. Білодід І.К. Словник української мови: в 11 томах. Том 1, 1970. Стор 346.

23. Білодід І.К. Словник української мови: в 11 томах. Том 4, 1973. Стор. 683.

24. Білоус В.Т. Науково-методологічне обґрунтування доцільності запровадження координації управління правоохоронними органами по боротьбі з економічною злочинністю. Науковий вісник Академії ДПС України: Збірник наукових праць. Ірпінь, 2002. № 4(18). С. 58 – 65.

25. Бірюкова А. Г. Трудове право та трудове законодавство: проблеми співвідношення : монографія / А. Г. Бірюкова. Харків : Видво, 2016. 402 с.

26. Богатирьов І.Г. Кримінальні покарання, не пов'язані з позбавленням волі (теорія і практика їх вчинення кримінально-виконавчою інспекцією): дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2006. 434 с.

27. Богданов Р.І. Поняття та значення координації діяльності територіальних управлінь Державного бюро розслідувань. Харків:

Теоретичні та прикладні проблеми судової експертизи і криміналістики. 2022., с.163-164.

28. Бокій О.М. Адміністративно-правовий режим обігу зброї в Україні: дис... канд. юрид. наук : 2010. 260 с.

29. Бомбергер І.Л., Собко А.В. До питання про поняття та ознаки правоохоронних органів у правовій доктрині та законодавстві України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. Випуск 61 том1., с.16-20.

30. Бондар Г.Ю. Правове забезпечення взаємодії слідчих правоохоронних відомств у кримінальному судочинстві України: дис... канд. юрид. наук : Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2004. 230 с.

31. Бондаренко І. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи: поняття та ознаки. Право України. 2003. № 4. С. 18–21.

32. Боняк В.О. Конституційне право людини і громадянина на освіту та його забезпечення в Україні: дис... канд. юрид. наук : Київ: Національна академія внутрішніх справ України. 2005. 205 с.

33. Бородін І.Л. Функції публічного управління. Юридичний вісник. 2014. №3(32)., с.24-29.

34. Буга Г.С., Кузьменко С.Г. Поняття адміністративно-правового регулювання підприємницької діяльності. 2023. №4., с.317-321.

35. Буравльов Л.О. Механізм державного регулювання приватного сектора в галузі охорони здоров'я України: автореф. дис... канд. юрид. наук : Київ: Національна академія державного управління при Президентові України. 2010. 33 с.

36. Вархов А.Г. Адміністративно-правовий механізм взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення Національної безпеки: питання теорії та практики: дис... канд. юрид. наук : Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка. 2023. 226 с.

37. Васильєва О.І. Трансформація регіонального управління в умовах реформування владних відносин в Україні: автореферат. Київ: Національна академія наук України Рада по вивченню продуктивних сил України. 2010. 38 с.
38. Ведерніков Ю.А., Папірна А.В. Теорія держави і права: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 333 с.
39. Великий енциклопедичний юридичний словник. НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. Ю.С. Шемшученко (ред.). К.: Юридична думка, 2007. 992 с.
40. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел.-К; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005, с.1728.
41. Волошина В.К. Реалізація галузевих та специфічних принципів кримінального процесу у стадії досудового розслідування: дис... канд. юрид. наук : Одеса: Одеська національна юридична академія. 2010. 236 с.
42. Гавриленко В.В. Імплементація міжнародно-правових стандартів щодо попередження (превенції) правопорушень та злочинів в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2024 Серія ПРАВО. Випуск 85: частина 4 С.226-232 URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/35-3.pdf>
43. Гайдамака О.І. Правовий режим поняття та види. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2008. Випуск 15., с.120-127.
44. Гетьман Є. Кодифікація як особливий різновид нормотворчості / Є. Гетьман // Вісник Академії правових наук України. Х., 2008. № 3 (54). С. 283–288.
45. Голова НАЗК, Директор НАБУ та в. о. Керівника САП закликали мережу антикорупційних органів при ООН GlobE Network припинити членство росії в організації / URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/golova-nazk->

dyrektor-nabu-ta-v-o-kerivnyka-sap-zaklykaly-merezhu-antykorrupciynyh-organiv-pry-oon-globe-network-prypynyty-chlenstvo-rosiyi-v-organizatsiyi/

46. Головій Л.В. Організаційно-правові засади надання освітніх послуг вищим навчальним закладам України: дис... канд. юрид. наук : Київ: національний університет біоресурсів і природокористування України. 2009. 188 с.

47. Грень Р.Р. Організаційно-правові основи діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 ; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів, 2017. 264 с.

48. Гринько-Гузвська А.В. Рекламна діяльність в Україні: державно-управлінські засади: дис... канд. юрид. наук : Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України. 2010. 207 с.

49. Грохольський В. Л. Управління діяльністю спеціальних підрозділів МВС України по боротьбі з організованою злочинністю : Автореф. дис. на здобуття д-ра юрид. наук : спец. 12.00.07 “Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право”. Х., 2004. 38 с.

50. Губрієнко О. Принципи державного управління: дискусійні питання визначення поняття та їх системи. Підприємництво, господарство і право. 2003. № 11. С. 48-51.

51. Гузій О.І. Механізм впливу органів місцевого самоврядування на аграрні відносини: автореферат. дис... канд. юрид. наук : Харків: Харківський регіональний інститут державного управління. 2010. 21 с.

52. Гулевська Г.Ю. Організаційно-правові аспекти державного регулювання нотаріальної діяльності в Україні: дис... канд. юрид. наук : Запоріжжя: Запорізький державний університет. 2004. 205 с.

53. Данієлян С.А. До питання змістовного наповнення поняття «принципи права». Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. №51., с.180-184.

54. Декларація про державний суверенітет України: декларація від 16.07.1990 №55-ХІІ. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. №31. Ст.429.

55. Денисюк С.Ф. Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: адміністративно-правові засади: дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Київський міжнародний університет. 2010. 393 с.

56. Дерев'янкін С.Л. Публічність та диспозитивність у кримінальному судочинстві: дис... канд. юрид. наук : Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2005. 226 с.

57. Державне управління : проблеми адміністративно-правової теорії та практики / [за заг. ред. В. Б. Авер'янова]. К. : Факт, 2003. 384 с.

58. Державне управління і менеджмент : навч. посіб. у таблицях і схемах. Одінцова Г. С., Мостовий Г. І., Амосов О. Ю. та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Одінцової Г. С. Х. : ХарПІ УАДУ, 2002. 492 с.

59. Деркач П. М. Короткий словник синонімів української мови. П. М. Деркач. Львів- Краків- Париж : Просвіта, 1993. 210 с.

60. Долгополова М.М. Управління загальнодержавною системою забезпечення безпеки дорожнього руху: автореферат. дис... канд. юри. наук : Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2003. 19 с.

61. Долгополова М.М. Управління загальнодержавною системою забезпечення безпеки дорожнього руху: дис... канд. юри. наук : Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2003. 210 с.

62. Дручек О.В., Волуйко О.М., Вакаров В.В. Правоохоронна діяльність в умовах правового режиму воєнного стану в Україні: особливості реалізації. Науковий вісник Київського інституту Національної гвардії України. 2024. №1., с.43-51.

63. Дрьомін В.М. Інституціональна теорія злочинності та криміналізації суспільства: дис... д-ра. юри. наук : Одеса: Одеська національна юридична академія. 2010. 422 с.

64. Душенко Г.О. Деякі аспекти вдосконалення організації взаємодії у процесі розкриття злочинів. Вісник Запорізького юридичного інституту. 1998. с. 139

65. Дьомін Ю.М. Правові засади організації та здійснення митного контролю в Україні: теоретичні та практичні проблеми: дис... канд. юрид. наук : Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2006. 230 с.

66. Енциклопедичний словник з державного управління. уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. К. : НАДУ, 2010. 820 с.

67. Єпіхіна М.А. Дефініційний аналіз поняття «взаємодія» у філософському та соціологічному вимірі. Теорія та методика навчання та виховання. 2020. Вип. 48. С. 53-63.

68. Єспринцев П.С. Взаємодія правоохоронних органів з іншими органами у запобіганні організованих злочинності. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2022. №59., с.55-60.

69. Єфіменко Д.К. Поняття та ознаки координації правоохоронної діяльності. Наше право. 2013. №10. С.125-130.

70. Железняк Н. А. Правові та організаційні форми діяльності Міністерства юстиції України у здійсненні державної правової політики (теоретичні та практичні питання) [Текст] : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Железняк Наталія Анатоліївна ; Київський національний економічний ун-т. К., 2004. 258 арк.

71. Заворотченко Т.М. Конституційно-правові гарантії прав і свобод людини і громадянина в Україні: дис... канд. юрид. наук : Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2002. 222 с.

72. Загальна декларація прав людини: декларація, міжнародний документ від 10.12.1948. Офіційний вісник України. 2008. №93. Ст.3103.

73. Загальна теорія держави і права : навч. посіб. А. М. Колодій, В. В. Копейчиков, С. Л. Лисенков та інші; За ред. В. В. Копейчикова. Стер. вид. К. : Юрінком Інтер, 2000. 320 с. .

74. Загальна теорія держави і права : підруч. для студентів юрид. спеціальностей вищих навч. Закладів. М.В. Цвік, В.Д. Ткаченко, Л.Л. Богачова та ін.; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. Х. : Право, 2002. 432 с.

75. Заяць Р. Я. Адміністративно-правове забезпечення діяльності науково-дослідних експертно-криміналістичних установ МВС України: монографія. Харків: ХНУВС, 2018. 417 с.

76. Звоздецька І.В. Конституція України як цінність суспільно-політичного розвитку. Часопис Київського університету права. 2021. №1., с.109-113.

77. Івченко А.О. Тлумачний словник української мови. Х.: Фоліо, 2002. 540 с.

78. Кагал Т.О. Організаційно-правові питання забезпечення захисту прав споживачів в сфері якості товарів: дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний економічний університет. 1998. 208 с.

79. Калайда А.В. Адміністративно-правові засади міжнародного співробітництва органів та підрозділів Національної поліції України: дис... канд. юрид. наук : Київ: Національна академія внутрішніх справ. 2021. 214 с.

80. Кальман О.Г. Злочинність у сфері економіки України: теоретичні та прикладні проблеми попередження: дис... д-ра. юрид. наук : Харків: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. 2004. 431 с.

81. Канзафарова І.С. Теоретичні основи цивільно-правової відповідальності в Україні: дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького. 2007. 450 с.

82. Клименко О.В. Правові основи податкових систем України та Німеччини: порівняльно-правовий аналіз: дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2007. 211 с.

83. Книга М.М. Примусові заходи медичного характеру як засіб попередження злочинності: дис... д-ра. юрид. наук : Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет внутрішніх справ. 2009. 309 с.

84. Князька Л. А. Адміністративно-правове регулювання в галузі соціального захисту населення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 215 с.

85. Кобко Є.В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення Національної безпеки держави: дис... д-ра. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ України. 2023. 400 с.

86. Ковальська В.В. Міліція в системі правоохоронних органів держави (адміністративно-правові аспекти): дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Київський міжнародний університет. 2008. 422 с.

87. Когут О.В. До питання про правовий режим воєнного стану. 2022., С.1170-1176. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-223-4-146>.

88. Колб О.Г. Установа виконання покарань як суб'єкт запобігання злочинам: дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2007. 509 с.

89. Колодій А.М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. Альманах права. 2012. Вип. 3. С. 42-46.

90. Колпаков В.К. Адміністративне право України: Підруч. К.: Юрінком Інтер, 1999. 736 с.

91. Комзюк А.Т. Адміністративний примус в правоохоронній діяльності міліції в Україні: дис... д-ра. юрид. наук :Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2002. 408 с.

92. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини): конвенція, міжнародний документ від 04.11.1950. Офіційний вісник України. 1998. №13. Ст.270.

93. Конституція України: закон від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст.141.

94. Коренькова В.С. Адміністративно-правові засади координації діяльності органів виконавчої влади у сферах європейської та євроатлантичної інтеграції. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2021 рік. 230 с.

95. Костюта М.В. Проблеми та шляхи розвитку прокуратури України в умовах побудови демократичної правової держави: дис... д-ра. юрид. наук : Одеса: Одеська національна юридична академія. 2002. 467 с.

96. Кравченко О.О. Кримінально-правова характеристика контрабанди (ст.201 України): дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський міжнародний університет. 2010. 203 с.

97. Кременовська І.В. Правові та організаційні засади діяльності суб'єктів виконавчої влади у сфері забезпечення національної безпеки України: дис... канд. юрид. наук :Ірпінь: Національний університет державної податкової служби України. 2010. 210 с.

98. Крестовська Н.М. Ювенальне право України: генезис та сучасний стан: дис... д-ра. юрид. наук : Одеса: Одеська національна юридична академія. 2008. 468 с.

99. Крижановський А.Ф. Правопорядок суверенної України: становлення та тенденції розвитку (загальнотеоретичне дослідження): дис... канд. д-ра. наук : Одеса: Одеська національна юридична академія. 2009. 469 с.
100. Кримінальний кодекс України: закон від 05.04.2001 №2341-III. Відомості Верховної Ради України. 2001. №25. Ст.131.
101. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон від 13.04.2012 №4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. №9-10. Ст.88.
102. Кузніченко С. О. Адміністративно-правовий режим воєнного стану в СРСР під час Великої Вітчизняної війни. Південноукраїнський правничий часопис. 2014. № 4. С. 173-176.
103. Куліш А.М. Правоохоронна система України: адміністративно-правові засади організації та функціонування: автореферат. дис... канд. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2009. 29 с.
104. Курінний Є.В. Предмет і об'єкт адміністративного права України: характеристика категорій в умовах системного реформування: дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Національна академія внутрішніх справ України. 2004. 428 с.
105. Ладиченко В.В. Гуманістичні основи організації державної влади: дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України. 2008. 439 с.
106. Латковська Т.А. Фінансово-правове регулювання організації та функціонування банківської системи в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз: дис... д-ра. юрид. наук : Одеса: Одеська національна юридична академія. 2007. 533 с.
107. Легеза Ю.О. Форми взаємодії Національної поліції та засобів масової інформації. 2023. №1(79)., С.247-250.

108. Легка О. В. Реалізація норм права: теоретико-правові аспекти / О. В. Легка // Право і суспільство. 2012. №1. С. 30-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2012_1_9
109. Литвин І.І. Адміністративно-правове регулювання взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування : дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2009. 217 с.
110. Литвиненко В. І. Поняття і класифікація завдань правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції в Україні. Наукові праці НУ ОЮА. 2015. № 16. С. 418–424.
111. Литовченко П. В. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері комунального господарства. Митна справа. 2012. № 2 (80). частина 2, книга 2. 130 с.
112. Лихова С. Про визначення поняття «правоохоронні органи». Радянське право. 1984. № 11. С. 74–76.
113. Любімова С. Ю. Адміністративні процедури у сфері господарської діяльності : монографія. Харків : НікаНова, 2014. 456 с.
114. Малиновський В. Я. Державне управління: Навчальний посібник.- Вид. 2-ге, доп. та перероб.- К.: Атіка, 2003. 576 с.
115. Малярова В.О. Тактико-криміналістичні та процесуальні основи пошуку та затримання злочинця: дис... канд. юрид. наук : Харків: Національний університет внутрішніх справ. 2005. 258 с.
116. Мартинюк А. В. Адміністративно-правові форми та методи забезпечення територіальної оборони Національною гвардією України. Наше право. 2021. № 2. С. 235-239. https://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2021-2/NP_2021_2_235.pdf
117. Матвієнко В. В. Криміналістичне забезпечення методики розслідування злочинів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Матвієнко Володимир Васильович. К., 2009. 248 с.

118. Махмурова-Дишлюк О.П. Адміністративно-правовий режим воєнного стану як комплексний інструмент публічного адміністрування забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян та прав і законних інтересів фізичних осіб в умовах російсько-української війни. Київський часопис права. 2024. №1., с.185.

119. Мельник М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність : навч. посібн. М. І. Мельник, М. І. Хавралюк. К. : Атіка, 2002. 576 с.

120. Мельничук М.В. Адміністративно-правові засади управлінської діяльності керівників органів виконавчої влади: дис... канд. юрид. наук : Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України. 2009. 197 с.

121. Миколаєць А. Визначення сутності адміністративно-правового механізму взаємодії держави та громадськості у сучасній Україні. Соціальне право. 2021. № 1. С. 74–80.

122. Миргород-Карпова В. В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення контролю за міжнародними фінансами в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2018. 258 с.

123. Мироненко І.В. Зміст та межі здійснення права приватної власності на землю в Україні: дис... канд. юрид. наук : Івано-Франківськ. 2008. Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2008. 208 с.

124. Міжнародні соціальні стандарти: навч. посіб. / авт.: А. М. Юшко, Н. М. Швець; за заг. ред. В. В. Жернакова. Х.: Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2013. 121 с.

125. Мінка Т. П. Онтологічна характеристика правового режиму. Право і суспільство. 2012. № 3. С. 123–127.

126. Міщук О.В. Фінансове забезпечення економічного зростання: теоретичний аспект. Фінанси, банки, інвестиції. 2011. № 2. С. 9–12.

127. Мовчан А.В. Теоретичні засади інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2011. № 2.

128. Мовчан А.О. Правове регулювання відносин із добору кадрів у ринкових умовах: дис... канд. юрид. наук : Харків: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. 2009. 201 с.

129. Моргунов О.А. Поняття та механізми адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. №3., сС.274-277.

130. Мощонський В.О. Адміністративно-правові механізми взаємодії правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Випуск 1. С. 177-182.

131. Мощонський В.О. До характеристики адміністративно-правових механізмів координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 квітня 2024 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.

132. Мощонський В.О. До характеристики принципів взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2024. № 7 (67). С 222-225.

133. Мощонський В.О. Мета і завдання взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Випуск 6. С. 209-213.

134. Мощонський В.О. Окремі особливості впливу правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України. Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 13–14

березня 2023 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 131–133.

135. Мощонський В.О. Поняття взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 7. С. 644-646.

136. Мощонський В.О. Поняття координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. *Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21–22 лютого 2022 р.* – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 139–141.

137. Мощонський В.О. Правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. *Право і суспільство*. 2023. №2, Том 2. С. 504-508.

138. Муратова Д.Б. Адміністративно-правове регулювання перебування мігрантів у пунктах тимчасового утримання: дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2009. 221 с.

139. Назаренко О., Харченко Н. Правопорядок як мета і результат правового регулювання в умовах воєнного стану. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2023. №1(25)., с.130-140.

140. Наливайко Л.Р., Грицай І.О. Адміністративно-правові основи регулювання діяльності неурядових правозахисних організацій: монографія. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2013. 241 с.

141. Наливайко О.І. Теоретико-правові проблеми захисту прав людини: дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2002. 178 с.

142. Науково-методичні конференції / Науково-методичний центр Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра

Моторного. URL: <http://www.tsatu.edu.ua/nmc/metodychna-rada/metodychna-rada-rishennja-metod-rady/>.

143. Нацполіція та СБУ викрили подружжя, причетне до теракту у Дніпрі: стаття від 09.01.2025. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/nacpoliciia-ta-sbu-vikrili-podruzzia-pricetne-do-teraktu-u-dnipri>.

144. Несімко О.Д. Економічна культура юриста: правовий аспект: дис... канд. юрид. наук : Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2009. 205 с.

145. Нижник Н. Р., Машков О. А. Системний підхід в організації державного управління: навчальний посібник, за заг. ред. Н. Р. Нижник. Київ: УАДУ, 1998. 160 с.

146. Новий тлумачний словник української мови. К. : “Аконіт”. 2006. Т.1.

147. Новий тлумачний словник української мови: 42 000 слів: у 4 т.: для студ. вищих та серед. навч. закл.: в 4 т. Т. IV: РОБ–Я. укл. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ: Видавництво «Аконіт», 1998. 941 с.

148. Нормотворча діяльність : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. В. В. Шишка. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. 400 с.

149. Об’єднана штурмова бригада «Лють»: стаття. Офіційний веб-портал Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. URL: <https://dduvs.edu.ua/lyut/>.

150. Однолько І.В. Взаємодія правоохоронних органів у сфері запобігання кримінальним правопорушенням. 2017. Випуск 34., с.41-51.

151. Олейников С. М. Методологічні основи дослідження правових форм діяльності держави. Вісник Академії правових наук України. 1999, № 3, с. 25-33.

152. Олійник І.Л. Організаційно-правові засади взаємодії міліції (поліції) країн учасниць СНД у боротьбі з правопорушеннями: дис... канд. юрид. наук : Донецьк: Донецький юридичний інститут МВС при Донецькому національному університеті. 2005. 236 с.

153. Омельченко О. С. Координація діяльності та взаємодія підрозділів ОВС з правоохоронними органами України у протидії організованим злочинності. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2014. № 1. С. 338-345.

154. Організаційно-правові засади професійної підготовки персоналу органів внутрішніх справ України: Наук.-практ. посібник / В.С. Венедиктов, М.І. Іншин, М.М. Клемпарський та ін.; За заг. Ред. проф. В.С. Венедиктова. Х.: Вид-во Нац. Ун-ту внутр. справ, 2003. 212 с.

155. Організація управління персоналом в органах внутрішніх справ: монографічне дослідження. В.Д. Сущенко, А.М. Смирнов, О.І. Коваленко. 1999. 352 с.

156. Ортинський В. Взаємодія підрозділів правоохоронних органів України у протидії контрабанді наркотичних засобів: теоретичні та практичні аспекти. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки. 2017. № 884 (16)., с.4-10.

157. Пархоменко Н.М. Джерела права: теоретико-методологічні засади: дис. доктора юрид. наук: 12.00.01 / Пархоменко Наталія Миколаївна. К., 2009. 442 с.

158. Певко С.Г. Дефініція впливу воєнного стану на повноваження поліції. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2022. Випуск 34., с.114-124.

159. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану: постанова від 28.02.2022 №168. Офіційний вісник України. 2022. №92. Ст.1253.

160. Питання запровадження та забезпечення здійснення заходів правового режиму воєнного стану в Україні: розпорядження від 24.02.2022 №181-р. Офіційний вісник України. 2022. №93. Ст.2109.

161. План роботи Міністерства внутрішніх справ України на 2024 рік: наказ від 25.12.2023 №1070. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/upload/1/8/2/1/4/1/plan-roboti-mvs-na-2024-rik-zi-zminami-1.pdf>.

162. Плахтій В.М. Адміністративно-правові засади застосування заходів адміністративного примусу військовою службою правопорядку у Збройних Силах України: дис... канд. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2025. 210 с.

163. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підручник. В. М. Плішкін : за ред. канд. юрид. наук Ю. Ф. Кравченка. К. : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. 702 с.

164. Погорелов Є.В. Кодифікаційна діяльність в правовій системі України (загально-теоретичний аспект) : дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Є.В. Погорелов ; Ун-т внутр. справ. Х., 2000. 166 с.

165. Подорожній Є.Ю. Особливості юридичної відповідальності у трудовому праві України: дис... д-ра. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2016. 426 с.

166. Поліція Києва та СБУ затримали п'ятьох молодиків за підпали військових автівок у столиці: стаття від 12.09.2024. Офіційний веб-портал Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/news/policiaa-kijeva-ta-sbu-zatrimali-piatyox-molodikiv-za-pidpali-viiskovix-aktivok-u-stolici>.

167. Про Бюро економічної безпеки України: закон від 28.01.2021 №1150-IX. Відомості Верховної Ради України. 2021. №23. Ст.197.

168. Про Державне бюро розслідувань: закон від 12.11.2015 №794-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. №6. Ст.55.

169. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: закон від 23.12.1993 №3781-XII. Відомості Верховної Ради України. 1994. №11. Ст.50.

170. Про державний кордон України: закон від 04.11.1991 №1777-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. №2. Ст.5.

171. Про Державну прикордонну службу України: закон від 03.04.2003 №661-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. №27. Ст.208.

172. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: постанова від 01.11.1996 №9. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/v0009700-96>.

173. Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності: наказ від 10.12.2015 №1560. Офіційний вісник України. 2016. №6. Ст.319.

174. Про затвердження Положення про підрозділи поліції особливого призначення: наказ від 04.12.2017 №987. Офіційний вісник України. 2018. №11. Ст.144.

175. Про затвердження Порядку взаємодії між органами прокуратури, Національної поліції України, Служби безпеки України, уповноваженими органами державного нагляду (контролю), державними спеціалізованими установами під час виявлення та здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень проти довілля / Наказ Офісу Генерального прокурора, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Міністерства захисту довілля та природних ресурсів України, Міністерства аграрної політики та продовольства України 16 червня 2022 року № 94/363/150/226/356 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v094_905-22/conv#Text

176. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та

координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України: наказ, порядок від 13.10.2022 №360/657. Офіційний вісник України. 2022. №87. Ст.246.

177. Про затвердження Порядку координації діяльності правоохоронних органів у сфері протидії злочинності: наказ від 08.02.2021 №28. Оприлюднення на офіційних веб-сайтах органів державної влади України. 09.02.2021.

178. Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період: постанова від 16.05.2024 №560. Офіційний вісник України. 2024. №49. Ст.2979.

179. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки / Указ Президента України; План від 11.05.2023 № 273/2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023/conv#Text>

180. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: закон від 21.10.1993 №3543-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. №44. Ст.416.

181. Про Національне антикорупційне бюро України: закон від 14.10.2014 №1698-VII. Відомості Верховної Ради України. 2014. №47. Ст.2051.

182. Про національну безпеку України: закон від 21.06.2018 №2469-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. №31. Ст.241.

183. Про Національну поліцію: закон від 02.07.2015 №580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №40-41. Ст.379.

184. Про оборону України: закон від 06.12.1991 №932-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. №9. Ст.106.

185. Про оперативно-розшукову діяльність: закон від 18.02.1992 №2135-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. №22. Ст.303.

186. Про правовий режим воєнного стану: закон від 12.05.2015 №389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №28. Ст.250.

187. Про прокуратуру: закон від 14.10.2014 №1697-VII. Відомості Верховної Ради України. 2015. №2-3. Ст.12.

188. Про Службу безпеки України: закон від 25.03.1992 №2229-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. №27. Ст.382.

189. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року / Розпорядження Кабінету Міністрів України; Стратегія від 15.11.2017 № 1023-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-2017-p/conv#Text>

190. Про утворення територіального органу Національної поліції: постанова від 13.01.2023 №30. Офіційний вісник України. 2023. №9. Ст.646.

191. Прокопенко О.Ю. Адміністративно-правові засади діяльності органів Національної поліції України як суб'єкта забезпечення правопорядку у регіоні : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / О.Ю. Прокопенко; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. 410 с.

192. Прохоренко М.М., Тимошенко А.В. Особливості адміністративно-правового забезпечення правового режиму воєнного стану. 2023. №8., с.300-303.

193. Психологічний словник. ред. В. І. Войтко. К. : Вища шк., 1982. 319 с.

194. Ребкало М.М. Державне управління у сфері виконання покарань (організаційно-правовий аспект): дис... канд. юрид. наук : Київ: Національна академія державного управління при Президентові України. 2008. 203 с.

195. Ринажевський Б.М. Адміністративно-правове регулювання діяльності військової служби правопорядку у збройних силах України: дис... канд. д-ра. наук :Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2010. 339 с.

196. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального

кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання): рішення від 02.11.2004 №15-рп/2004. Офіційний вісник України. 2004. №45. Ст.2975.

197. Рогатюк І.В. Формування функцій обвинувачення та її реалізація у кримінальному процесі: дис... канд. юрид. наук : Київ: Національна академія внутрішніх справ України. 2004. 209 с.

198. Романенко Є.О. Принципи і функції державного управління. Науковий вісник: Державне управління. 2018. №1., с.91-99.

199. Романов М.В. Правове регулювання заходів стягнення, що застосовуються до осіб, позбавлених волі: дис... канд. юрид. наук : Харків: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. 2002. 208 с.

200. Русецький А.А. Адміністративно-правові форми взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні. Європейські перспективи. 2018. №3., с.42-47

201. Русецький А.А. Поняття та особливості правоохоронних органів України. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2017. №6 Том 4., с.326-330.

202. Русинюк М.М. Механізм взаємодії публічної влади та громадянського суспільства у процесі реалізації публічної політики України. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2019. Том 30(69)., с.111-116.

203. Рябовол Л.Т. Взаємодія державних правоохоронних органів: проблема визначення поняття. Наукові записки. 2021. Випуск 11. С.75-80.

204. Савчук Р. Поняття та система міжнародних стандартів правоохоронної діяльності. Юридичний електронний науковий журнал. 2023. № 2. С. 363–373. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/87.pdf

205. СБУ зловила відразу 13 диверсантів, які працювали на росію. URL: <https://www.volynpost.com/news/250817-sbu-zlovyly-vidrazu-13-dyversantiv-iaki-pracyuvaly-na-rosiyu>

206. Севрук В.Г. Взаємодія органів Національної поліції України з іншими підрозділами правоохоронних органів під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами й злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Актуальні проблеми держави і права. 2021. №3., с.186-197.

207. Семенов В.В. Спеціальні знання в розслідуванні злочинів: дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2006. 211 с.

208. Сердюк В.В. Правовий статус верховного суду України в системі судової влади: дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Інститут держави і права імені В.М. Корецького. 2009. 484 с.

209. Середа В.В., Єсімов С.С. Поняття механізму забезпечення правопорядку під час проведення масових заходів. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2023. №2., с.57-64.

210. Середа О.О. Правова процедура: теоретико-правові засади та практичні виміри: дис... канд. юрид. наук : Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2008. 195 с.

211. Синявська О.Ю. Організаційно-правові засади забезпечення життєдіяльності персоналу органів внутрішніх справ України: дис... д-ра. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2007. 405 с.

212. Сірко В. С. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення волонтерської діяльності в Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2018. № 4. С. 109–112.

213. Скворцов С.С. Адміністративний договір як засіб управлінської діяльності Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Х.: НУВС, 2005. 25 с.

214. Словник іншомовних слів. За ред. О. С. Мельничука. К.: Голов. ред. УРЕ, 1977. 775 с.

215. Словник іншомовних слів. уклад. Л. О. Пустовіт та ін. К. : Довіра, 2000. 1018 с.
216. Словник синонімів української мови : в 2.т. А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головощук та ін. К. : Наукова думка, 1999-2000 .Т.2 .- 954 с.
217. Словник української мови : в 11 т. / АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О.О. Потебні; редкол.: І.К. Білодід (голова) [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1970 - 1980. Т. 10: Т-Ф / ред. тому: А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк. 1979. 658 с.
218. Словник української мови: в 11 т. Т. 7: Поїхати-Приробляти. АН Української РСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні; редкол.: І. К. Білодід (голова) та ін. Київ: Наукова думка, 1976. 723 с.
219. Солдатенко О. А. Досудове слідство в Україні: становлення та перспективи розвитку: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Харків, 2006. 238 с.
220. Степаненко К.В. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод громадян України за кордоном: дис... канд. юрид. наук : Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2009. 229 с.
221. Сулік Н. І. Інформаційна система як організаційний ресурс інформаційного забезпечення організацій / Н. І. Сулік // Актуальні проблеми міжнародних відносин. К., 2003. Вип. 41, ч. 2. С. 192–197.
222. Сухонос В.В. Прокуратура в механізмі української держави: проблеми теорії та практики: дис... д-ра. юрид. наук : Київ: Національна академія наук України Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2009. 462 с.
223. Тацишин І.Б. Адміністративно-правове забезпечення інформаційних відносин в галузі реклами: дис... канд. юрид. наук : Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2009. 198 с.
224. Тевлін Р. Про поняття “Правоохоронні органи” у вузькому та широкому розумінні. Радянське право. 1985. № 7. С. 53-54.

225. Теорія та історія державного управління : навч. посіб. Одінцова Г. С., Дзюндзюк В. Б., Мельтюхова Н. М. та ін. К. : Професіонал, 2008. 288 с.
226. Теорія управління в органах внутрішніх справ: навчальний посібник за ред. В.А. Ліпкана. К.: КНТ. 2007. 884 с.
227. Теремецький В.І. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування. Державата регіони. Серія «Право». 2012. № 1 (35). С. 50-54.
228. Ткаченко Є.В. Конституційно-правове регулювання мовних відносин: порівняльний аспект: дис... канд. юрид. наук : Харків: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. 2008. 248 с.
229. Тлумачний словник української мови. Харків: ФОЛІО, 2002. 543 с.
230. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
231. Трофімова Л.В. Організаційно-правове забезпечення діяльності юридичних підрозділів органів Державної податкової служби України: дис... канд. юрид. наук : Ірпінь: Академія державної податкової служби України. 2006. 203 с.
232. Усик О.О. Адміністративно-правове забезпечення міжнародного співробітництва у сфері фізичної культури та спорту: дис... д-ра філософії: Харків. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2024. 206 с.
233. Фелик В. І. Поняття та види форм профілактичної діяльності Національної поліції України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2016. Вип.1-2. С.169-173.
234. Фелик В.І. Адміністративно-правове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України: дис... д-ра. юрид. наук : Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2017. 479 с.

235. Філософський енциклопедичний словник за заг. ред. В. І. Шинкарука. Київ: «Абрис», 2002. 752 с.
236. Філософський енциклопедичний словник. гол. редкол. В. І. Шинкарук; наук. ред. Л. В. Озадовська, Н. П. Поліщук. К. : Абрис, 2002. 746 с.
237. Філософський словник. К.: Головна редакція Української радянської енциклопедії, 1986.-525с.
238. Фуртак І.І. Механізми державного управління у сфері охорони здоров'я в контексті європейської інтеграції України: дис... канд. юрид. наук : Львів: Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. 2009. 248 с.
239. Хлистік М.А. Визначення поняття правоохоронного органу в законодавстві України. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки. 2021. Том 32(71). №4., с.49-54.
240. Хміль І.В. Адміністративно-правовий механізм міжнародного співробітництва у сфері забезпечення національної безпеки: дис... канд. юрид. наук : Київ: Науково-дослідний інститут публічного права. 2024. 224 с.
241. Чепелюк О.В. Амністія та помилування в Україні (кримінально-правове та кримінологічне дослідження): дис... канд. юрид. наук : Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2008. 207 с.
242. Чомахашвілі О.Ш. Адміністративно-правове регулювання охорони прав на промислові зразки в Україні: дис... канд. юрид. наук : Ірпінь: Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». 2008. 217 с.
243. Чумак В. В. Адміністративно-правові засади діяльності поліції Грузії, країн Балтії та України: порівняльний аналіз : монографія. Харків : Константа, 2019. 490 с.

244. Шестак В. С. Державний контроль в сучасній Україні (теоретико-правові питання): дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. / Шестак Валентин Сергійович. Х., 2002. 195 с.

245. Шкуля Т.О. Правоохоронні органи в механізмі держави України (теоретико-правові питання функціонування): дис... канд. юрид. наук : Київ: Національна академія внутрішніх справ України. 2004. 203 с.

246. Шнурко Я.В. Принципи взаємодії Національної поліції та засобів масової інформації. Нове українське право. 2021. Вип. 6., с.142-147.

247. Штанько А.О. Правопорушення як вид правової поведінки: дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2009. 272 с.

248. Шульга А.О. Основи методики розслідування вбивств на замовлення: дис... канд. юрид. наук : Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ МВС України. 2003. 219 с.

249. Шумейло Т.А. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері обігу зброї в Україні. Київ: Національна академія внутрішніх справ. 2022. 504 с.

250. Щербина В.І. Функції трудового права: дис... д-ра. юрид. наук : Дніпропетровськ: Академія митної служби України. 2008. 423 с.

251. Юридична енциклопедія: В 6 т. /Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998 // URL: <http://cyclop.com.ua/content/view/1149/58/1/9/#22242>

252. Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 5: П-С. 2003. 736 с.

253. Юридичний словник-довідник. за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Феміна. 513 с.

254. Якимчук М.К. Організаційно-правові основи управління в органах прокуратури України: дис... канд. юрид. наук : Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. 2002. 212 с.

255. Яковенко О.О. Адміністративно-правові засади реалізації контролю у сфері оподаткування як функція управління: дис... канд. юрид. наук : Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2007. 208 с.

256. Яструб О. Сутнісний аналіз поняття "культура міжособистісної взаємодії". Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Педагогічні науки. 2014. № 8. С. 81-86.

257. An official website of the United States Government / URL: <https://www.state.gov/newsroom/>

258. CGI and the National Crime Agency partner to deliver an Intelligent Automation solution / URL: <https://www.cgi.com/uk/en-gb/case-study/public-safety/cgi-and-national-crime-agency-partner-to-deliver-an-intelligent-automation>

259. Datenübermittlung und Zusammenarbeit der Sicherheitsbehörden / URL: <https://www.bfdi.bund.de/DE/Fachthemen/Inhalte/Nachrichtendienste/Daten%C3%BCbermittlungSicherheitsbeh%C3%B6rden.html>

260. FBI's Law Enforcement Engagement Unit / URL: <https://leb.fbi.gov/bulletin-highlights/additional-highlights/fbis-law-enforcement-engagement-unit>

261. How does the FBI interact with other federal law enforcement agencies? URL: <https://www.fbi.gov/about/faqs/what-is-the-fbi-doing-to-improve-its-interaction-with-other-federal-law-enforcement-agencies>

262. Kurzdarstellungen zur Europäischen Union. Europäisches Parlament / URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/de/sheet/156/polizeiliche-zusammenarbeit>

263. NCA and police smash thousands of criminal conspiracies after infiltration of encrypted communication platform in UK's biggest ever law enforcement operation / URL:

<https://www.nationalcrimeagency.gov.uk/news/operation-venetic?highlight=WyJill0=>

264. Office of Partner Engagement / URL: <https://le.fbi.gov/office-of-partner-engagement>

265. Office of Partnership and Engagement / URL: <https://www.dhs.gov/partnership-engagement>

266. Our Thinking. A strategy for security / URL: <https://www.europol.europa.eu/about-europol/our-thinking>

267. Policing in the UK / URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-8582/>

268. Types of Law Enforcement Agencies / URL: <https://www.discoverpolicing.org/explore-the-field/types-of-law-enforcement-agencies/>

ДОДАТКИ**СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ*****в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:***

1. Мощонський В.О. Мета і завдання взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Науковий вісник публічного та приватного права. 2024. Випуск 6. С. 209-213.
2. Мощонський В.О. Адміністративно-правові механізми взаємодії правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Науковий вісник публічного та приватного права. 2025. Випуск 1. С. 177-182.
3. Мощонський В.О. Поняття взаємодії правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 7. С. 644-646.
4. Мощонський В.О. До характеристики принципів взаємодії та координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. KELM (Knowledge, Education, Law, Management). 2024. № 7 (67). С 222-225.
5. Мощонський В.О. Правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Право і суспільство. 2023. №2, Том 2. С. 504-508.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Мощонський В.О. Поняття координації правоохоронних органів в умовах воєнного стану. Взаємодія публічного та приватного права: сучасні проблеми та виклики: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 21–22 лютого 2022 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 139–141.

7. Мощонський В.О. Окремі особливості впливу правового режиму воєнного стану на функціонування правоохоронних органів України. Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 13–14 березня 2023 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 131–133.

8. Мощонський В.О. До характеристики адміністративно-правових механізмів координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану. Тенденції та перспективи розвитку юридичної науки сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 квітня 2024 р. – Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 136–139.

ЗАТВЕРДЖУЮ
 В.о. Президента Науково-дослідного
 інституту публічного права,
 доктор юридичних наук, професор

Сергій КОРОЄД
 «23» грудня 2014 р.

АКТ

впровадження результатів дисертації здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук Мощонського Владислава Олександровича на тему: «Адміністративно-правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану», у науково-дослідну роботу Науково-дослідного інституту публічного права

Комісія у складі: в.о. президента Науково-дослідного інституту публічного права, доктора юридичних наук, професора Короеда Сергія Олексійовича (голова комісії); завідувача аспірантури, доктора юридичних наук, доцента Сороки Лариси Володимирівни; завідувача відділу науково-правових експертиз та законопроектних робіт, доктора юридичних наук, старшого дослідника Куркової Ксенії Миколаївни склала цей акт про те, що матеріали дисертації здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук Мощонського Владислава Олександровича на тему: «Адміністративно-правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану», мають теоретичний та методологічний рівень, практичну значущість і використовуються в науково-дослідній роботі наукових відділів Науково-дослідного інституту публічного права, зокрема при проведенні досліджень, пов'язаних із **удосконаленням правового регулювання діяльності правоохоронних органів в особливий період**, у тому числі під час запровадження правового режиму воєнного стану; у процесі **підготовки наукових публікацій, аналітичних довідок та науково-експертних висновків**, які стосуються міжвідомчої взаємодії правоохоронних органів та координації їхньої діяльності; під час **формування пропозицій до проєктів нормативно-правових актів**, спрямованих на вдосконалення системи адміністративно-правового забезпечення взаємодії органів сектору

безпеки і оборони України; при **розробці методичних рекомендацій** для підвищення ефективності адміністративної діяльності правоохоронних органів в умовах загрози державній безпеці, а також у межах реалізації Інститутом теми науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації №0115U005495).

Використання результатів дисертації сприятиме активізації та підвищенню ефективності наукової роботи працівників відділів та аспірантів Науково-дослідного інституту публічного права.

ВИСНОВОК

Результати дисертації Моцонського Владислава Олександровича на тему: «Адміністративно-правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану» на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук вважати впровадженими в науково-дослідну роботу Науково-дослідного інституту публічного права під час проведення загальнотеоретичних і галузевих досліджень, спрямованих на вирішення теоретико-методологічних проблем науки права інтелектуальної власності.

Голова комісії:

Члени комісії:

Сергій КОРОЄД

Лариса СОРОКА

Ксенія КУРКОВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
 В.о. Президента Науково-дослідного
 інституту публічного права,
 доктор юридичних наук, професор

Сергій КОРОЄД
 «23» грудня 2024 р.

АКТ

впровадження результатів дисертації здобувача наукового ступеня кандидата юридичних наук Мошонського Владислава Олександровича на тему: «Адміністративно-правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану», в освітній процес Науково-дослідного інституту публічного права

Комісією Інституту було розглянуто результати використання матеріалів дисертаційного дослідження на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану» Мошонського Владислава Олександровича. Під час обговорення наданих матеріалів комісією було констатовано, що окремі положення дослідження було використано при розробленні лекційних курсів з дисциплін, які викладаються у Науково-дослідному інституті публічного права, а саме «Адміністративне право: доктринальні та практичні проблеми», «Актуальні проблеми конституційного та муніципального права», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, а також у контексті інших дисциплін, які викладаються в Інституті. Лекційний курс окремих тем навчальних дисциплін увібрав положення цього дисертаційного дослідження.

ВИСНОВОК: результати дисертаційного дослідження на тему «Адміністративно-правові засади взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів в умовах дії правового режиму воєнного стану» Мошонського Владислава Олександровича вважати впровадженими в освітній процес Науково-дослідного інституту публічного права з дисциплін «Адміністративне право: доктринальні та практичні проблеми», «Актуальні проблеми конституційного та муніципального права».

Члени комісії:

Завідувач аспірантури

Науково-дослідного інституту

публічного права,

доктор юридичних наук, професор

Л. В. Сорока

завідувач відділу

науково-правових експертиз

та законопроектних робіт,

доктор юридичних наук, професор

К. М. Куркова